

Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht

A. Inleiding

De verstrakking van het monetair beleid, die in 2022 werd ingezet om de sterk oplopende inflatie te beugelen, werd in 2023 voortgezet. De macro-economische en macrofinanciële ontwikkelingen die daaruit voortvloeiden hebben een weerslag gehad op de agenda van de prudentiële autoriteiten in België en elders.

In België oefent de Bank verschillende prudentiële mandaten uit, die mekaar aanvullen.

- Op microprudentieel niveau is de Bank bevoegd voor het toezicht op de individuele kredietinstellingen in het kader van het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme (*Single Supervisory Mechanism – SSM*), evenals voor de verzekeringsondernemingen, de financiëlemarktinfrastructuur en de betalingsinstellingen.
- Voorts oefent de Bank ook een macroprudentieel mandaat uit, aangezien zij aangewezen werd als macroprudentiële autoriteit in België. In dat kader zorgt zij ervoor dat de financiële stabiliteit gehandhaafd blijft door, waar nodig, maatregelen te nemen om de ontwikkeling van systeemrisico's te beperken of de veerkracht van de financiële sector te versterken.
- Tot slot is de Bank ook aangewezen als nationale afwikkelingsautoriteit in België, via het Afwikkelingscollege dat in haar schoot is opgericht. Zij ziet erop toe dat moeilijkheden die de financiële instellingen kunnen ondervinden, worden opgelost op een manier die hun kritieke economische functies beschermt zonder ernstige verstoring van het systeem en zonder de belastingbetalers bloot te stellen aan verliezen.

Hoofdstuk B behandelt bepaalde specifieke aspecten die verband houden met de uitoefening van deze drie prudentiële mandaten van de Bank in 2023.

De stijgende rente lag aan de basis van de problemen in bepaalde delen van de banksector in de Verenigde Staten en Zwitserland. Hoewel de daaruit voortvloeiende turbulentie niet oversloeg naar de Belgische en Europese banksector, hebben de toezichthouders er verschillende lessen uit getrokken (paragraaf B.1).

De verstrakking van het monetair beleid en de impact daarvan op onder andere de ontwikkeling van de financiële cyclus en de vastgoedcyclus was een van de belangrijkste factoren waarmee de Bank rekening moest houden bij het aanpassen van haar macroprudentieel beleid (paragraaf B.2).

In deze specifieke context voerde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) in 2023 een nieuwe analyse uit van de financiële sector en de financiële regelgeving in België (Financial Sector Assessment Program – FSAP). Hieruit kwamen de veerkracht van de financiële sector en de goede kwaliteit van de regelgeving en het toezicht in België naar voren. In zijn aanbevelingen wijst het IMF echter op bepaalde uitdagingen die nog moeten worden aangepakt (paragraaf B.3).

Daarnaast heeft de Bank in het verslagjaar adviezen uitgebracht over de minimumrente op geregelende spaarrekeningen en over de maximumrente op nieuwe individuele of collectieve levensverzekeringsovereenkomsten (paragraaf B.4).

De prudentiële maatregelen die de Bank in 2023 heeft genomen, betroffen niet alleen aspecten die verband houden met recente macro-economische en macrofinanciële ontwikkelingen, maar ook met meer structurele ontwikkelingen. Zo wordt in dit Verslag een overzicht gegeven van de maatregelen die de Bank heeft genomen in het kader van (i) het toezicht op de naleving van de bepalingen inzake de voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (paragraaf B.5), (ii) de

beoordeling van klimaatrisico's (paragraaf B.6), (iii) de prudentiële regelgeving en het prudentieel toezicht die specifiek verband houden met de digitalisering van de financiële diensten (paragraaf B.7) en (iv) het mandaat van de Bank als Belgische nationale afwikkelingsautoriteit (paragraaf B.8). Ook de herziening van het Europees kader voor het prudentieel toezicht op de verzekeringsondernemingen komt aan bod (paragraaf B.9).

Hoofdstuk C beschrijft in detail de veranderingen in de cartografie van de banksector (paragraaf C.1), van de verzekeringssector (paragraaf C.2) en van de sector van de financiële marktinfrastructuren en betalingsinstellingen (paragraaf C.3).

Tot slot wordt in hoofdstuk D een overzicht gegeven van de door de Bank in 2023 aangepaste regelgeving en uitgebrachte publicaties.

B. Uitoefening van de prudentiële mandaten van de Bank: focus op bepaalde specifieke aspecten in 2023

1. Onrust in de banksector

1.1 Feitenrelaas

Tijdens de eerste jaarhelft heerste er wereldwijd turbulentie in de banksector. De macro-economische omstandigheden (hoge inflatie, scherpe stijging van de rente en beperktere economische groei) zorgden voor onrust op de financiële markten en hadden ook een belangrijke impact op de banksector (zie Grafiek 1.7 van Hoofdstuk 1 van het deel 'Economische en financiële ontwikkelingen' van dit Verslag). De hogere monetaire beleidsrentes creëerden verwachtingen rond hogere rentes op spaar- en andere deposito's (zie paragraaf B.4), verhoogden de algemene financieringskost van banken en zetten ook de waarde van de portefeuilles vastrentende obligaties en effectiseringen onder druk. De bewaking van de kwaliteit van de kredietportefeuilles van banken en de beheersing van hun rente- en liquiditeitsrisico's werden belangrijke aandachtspunten.

Tegen die achtergrond verloren enkele middelgrote regionale kredietinstellingen in de Verenigde Staten (Silicon Valley Bank, Signature Bank, Silvergate Bank en First Republic Bank) begin 2023 het vertrouwen van depositanten en investeerders, wat leidde tot een abrupte en grootschalige uitstroom van deposito's (bank run). Het geconcentreerde bedrijfsmodel van deze banken (waarbij de nadruk bijvoorbeeld ligt op de kredietverlening aan de technologie-industrie of op activiteiten gerelateerd aan cryptoactiva) en hun geconcentreerde depositobasis (bijvoorbeeld een hoge concentratie aan deposito's van bedrijven uit

de technologie-industrie of van vermogende cliënten) lagen ten grondslag aan dit vertrouwensverlies. Een aanzienlijk aandeel van de deposito's van deze banken was bovendien niet verzekerd door het Amerikaanse depositogarantiestelsel. Ook het ineffektieve beheer van rente- en liquiditeitsrisico's door deze instellingen, gecombineerd met de snelle stijging van de rentes, droeg bij tot hun moeilijkheden. Deregulering onder het presidentschap van Trump en onvoldoende daadkrachtig toezicht speelden hierbij ook een belangrijke rol. Het wankele marktsentiment en zorgen over de stabiliteit van deze banken brachten een kettingreactie op gang, waarbij depositanten hun middelen verplaatsten naar veiliger oorden, waaronder naar grotere en veiliger geachte kredietinstellingen en naar geldmarktfondsen, wat de situatie nog verergerde. In maart en april moest de Amerikaanse overheid dan ook resoluut ingrijpen en de controle over deze banken overnemen om de financiële stabiliteit te waarborgen.

Ook het Zwitserse Credit Suisse verloor volledig het vertrouwen van de financiële markten in maart 2023. De bank kende de laatste jaren een aaneenschakeling van problemen, waaronder witwasperiodes, een gebrekkig risicobeheer, herstructureringen en moeilijke dossiers, en was herhaaldelijk verlieslatend. Na nieuwe verliezen kondigde de bank in de tweede helft van 2022 een grondige herstructurering aan, die gepaard zou gaan met een kapitaalverhoging van 4 miljard Zwitserse frank om daaraan verbonden toekomstige verliezen op te vangen. De onrust op de financiële markten deed het reeds verzwakte vertrouwen in deze kwetsbare bank volledig verdwijnen en de Zwitserse overheid diende in te grijpen om de financiële stabiliteit te

verzekeren. De bank werd uiteindelijk overgenomen door het Zwitserse UBS voor een lage aankoopprijs. De Zwitserse toezichthouder schreef de door de bank uitgegeven Additional Tier 1-effecten of afgekort AT1-effecten (dit zijn achtergestelde schuldinstrumenten die kunnen worden omgezet in kapitaal of worden afgeschreven in crisissituaties) af om de verliezen te dekken, de centrale bank verschafte noodliquiditeitssteun en de overheid voorzag in uitgebreide financiële garanties voor de overnemer. De aandeelhouders van Credit Suisse ontvingen in ruil voor hun aandelen de aankoopprijs van overnemer UBS terwijl de in de rangorde van schuldeisers hoger staande houders van AT1-effecten niet werden vergoed. Deze laatste ondernamen juridische stappen, wat de nodige turbulentie veroorzaakte op de secundaire markt voor AT1-effecten.

In de dagen en weken die volgden op dit ingrijpen van de Amerikaanse en Zwitserse autoriteiten heerste er grote nervositeit op de financiële markten en ging bijzondere aandacht uit naar potentiële gelijkaardige kwetsbaarheden in de wereldwijde banksector. Bedrijfsmodellen met een geconcentreerde depositobasis of een hoog percentage onverzekerde deposito's werden als kwetsbaarder aanzien. Ook de omvang en samenstelling van de liquiditeitsbuffers vormden een aandachtspunt. De toereikendheid en de aard van deze buffers spelen een cruciale rol in het vermogen van een bank om aan haar kortetermijnverplichtingen te voldoen. De ongerealiseerde verliezen op obligaties in de investeringsportefeuilles van kredietinstellingen, vooral in de *Held-to-Maturity* portefeuilles, waarbij de verliezen niet worden opgenomen in de winst- en verliesrekening, werden ook geanalyseerd. Tot slot werd het beheer van het renterisico door de banken nader bekeken. Banken met tekortkomingen in het beheer van hun renterisico's kunnen moeite hebben om zich aan te passen aan een fluctuerende renteomgeving, wat hun winstgevendheid, het stabiele karakter van hun financieringsbronnen en hun algehele stabiliteit kan aantasten.

De vertrouwenscrisis verspreidde zich echter niet naar andere Europese landen noch naar de Belgische banksector. De Belgische banksector en bij uitbreiding de banksector in het eurogebied bleken goed bestand tegen de onrust op de financiële markten en de gebeurtenissen in de Amerikaanse en Zwitserse banksector. De directe en indirecte blootstelling van de sector aan de betrokken

Amerikaanse en Zwitserse instellingen was verwaarloosbaar. De Belgische banken hebben een robuuster financieel profiel, dat wordt gekenmerkt door een grote maar veel meer gediversifieerde depositobasis. Ongeveer 60 % van deze deposito's is verzekerd door het Belgische depositoverzekeringstelsel, wat een aanzienlijk niveau van bescherming biedt en de stabiliteit van deze financieringsbron bevordert. Bovendien houden de Belgische banken ruime kapitaalbuffers aan met een beperkt aantal AT1-instrumenten en beschikken ze over robuuste liquiditeitsbuffers die voor een belangrijk deel worden gevormd door reserves bij de centrale bank, wat ervoor zorgt dat de banken in probleemsituaties in eerste instantie geen extra externe financiering moeten aantrekken om aan hun kortetermijnverplichtingen te kunnen voldoen. Samengevat zien we bij de Belgische banksector een meer evenwichtig financieel profiel met sterke punten op het gebied van diversiteit van de depositobasis, een aanzienlijk aandeel verzekerde deposito's, effectieve risicobeheerpraktijken en robuuste kapitaal- en liquiditeitsposities.

1.2 Impact op toezicht en regelgeving

De situatie van de Europese en Belgische banken verschilt dus in veel opzichten van die van banken zoals Silicon Valley Bank of Credit Suisse. En ook het toezichtskader verschilt, met name van hetgeen in de Verenigde Staten van toepassing was op middelgrote banken die niet onderworpen waren aan de wereldwijd geldende en op alle Europese banken van toepassing zijnde Bazelstandaarden voor banktoezicht. Toch geldt de nood aan introspectie na deze turbulentie ook voor de Europese banken, toezichthouders en regelgevers, meer bepaald voor de geldende regelgeving, de doeltreffendheid van het uitgeoefende banktoezicht en het kader voor de afwikkeling van banken in probleemsituaties.

De crisis wees op de nood om te blijven inzetten op een streng en geloofwaardig regelgevend en toezichtskader voor de banksector. Een dergelijk kader draagt bij aan het versterken van de stabiliteit van het banksysteem en aan het vertrouwen van financiers, investeerders en deposanten in de sector. De goedkeuring van de finale elementen van de na de financiële crisis van 2008 hervormde en verstrengde Bazel III-standaarden in de Europese bancaire regelgeving, die de vorm aannamen van een Europees 'bankenpakket', is in dat opzicht dan

ook meer dan welkom¹. Wat wel betreurenswaardig is, is dat de Europese regelgevers opnieuw een aantal significante afwijkingen van de Bazelstandaarden hebben ingelast en in lange transitieperiodes hebben voorzien. Dit is des te meer te betreuren omdat de EU reeds de enige jurisdictie is van het Bazels Comité voor Banktoezicht (*Basel Committee on Banking Supervision* – BCBS) waarvan de regelgeving materieel afwijkt van de globale Bazelstandaarden wat de kapitaalvereisten betreft. Deze afwijkingen leiden tot een verwatering van de voor Europese banken geldende regels.

Ook in het Bazels Comité voor Banktoezicht zal worden nagedacht over de gevolgen van de crisis en de toereikendheid van de internationaal geldende standaarden. Het Comité publiceerde een rapport² en analyse van de gebeurtenissen, met reflecties over de impact op het toezicht en de regelgeving. Daarbij werd bijzondere aandacht besteed aan onder meer de liquiditeitsreglementering in de context van de verhoogde volatiliteit van bepaalde financieringsbronnen en deposito's in het digitale tijdperk, en aan het ontbreken van voorschriften rond met name de concentratie van deposito's. Ook de aanpak van het renterisicobeheer door banken, die daarvoor momenteel over veel manoeuvreerruimte beschikken op regelgevend gebied, wordt onder de loep genomen. De bancaire regelgevers dienen erover te blijven waken dat het bestaande regelgevings- en toezichtskader robuust blijft en gewapend is tegen potentiële en toekomstige risico's.

Het SSM heeft tegen deze uitdagende achtergrond zijn prioriteiten herzien. De *post mortem* analyses door de Amerikaanse toezichthouders van de problemen bij enkele Amerikaanse banken wijzen onder meer op een gebrekkig risicobeheer en een ontoereikende governance bij het management van de betrokken kredietinstellingen en op de inefficiëntie van het toezicht op en de regelgeving voor deze instellingen. Als toezichthouder van de grootste Europese banken hield het SSM rekening met deze conclusies bij de bepaling van zijn aanpak en beleid. De potentiële impact op de Europese banken van de normalisatie van het monetair beleid, voornamelijk

wat betreft hun liquiditeits- en renterisico, was reeds een prioriteit voor de prudentiële toezichthouders, in het bijzonder de ECB. Deze laatste heeft met name de financieringsplannen van de banken aan een onderzoek onderworpen in de context van de geleidelijke terugbetaling van de langlopende herfinancieringstransacties. Gezien de problemen die sommige Amerikaanse banken hebben ondervonden, onder meer ten gevolge van de snelle rentestijging, hebben de Europese toezichthouders, waaronder de ECB en de Bank, hun monitoring van de gevoeligheid van banken voor rentestijgingen opgevoerd, zowel wat betreft inkomsten als liquiditeit. Bijzondere aandacht werd besteed aan de omvang van de ongerealiseerde verliezen op de tegen geamortiseerde kostprijs gevalueerde effectenportefeuilles van Europese banken en hun vermogen om deze op te vangen³. De toereikendheid van het renterisicobeheer, van de financieringsplannen en van mogelijke noodliquiditeitsmaatregelen van banken blijft een prioriteit op korte termijn van het prudentieel toezicht.

De bankfaillissementen in de eerste helft van 2023 in de Verenigde Staten en Zwitserland waren de eerste echte grootschalige test voor het internationale afwikkelingskader dat werd opgezet in de nasleep van de financiële crisis van 2008. Uit de maatregelen van de Amerikaanse en Zwitserse autoriteiten zijn lessen getrokken die niet alleen relevant zijn voor de werking van het Europese regelgevingskader voor afwikkeling, maar ook voor de praktijk van de afwikkelingsautoriteiten.

De afwikkelingsautoriteiten moeten meer mogelijkheden krijgen om het faillissement van systeemrelevante banken aan te pakken. De maatregelen van de Zwitserse autoriteiten dienden als herinnering dat, wanneer een grote groep in gebreke blijft, het afwikkelingskader voldoende alternatieven moet bieden om verschillende soorten schokken en situaties aan te pakken. Aangezien een bail-in complex kan zijn om uit te voeren en het kader voorziet in de mogelijkheid om een bail-in te combineren met een ander instrument, dient verder te worden gewerkt aan het ontwikkelen en operationaliseren van een reeks alternatieve afwikkelingsstrategieën om meer mogelijkheden te bieden in het geval van een crisis.

1 Het Europese bankenpakket omvat wijzigingen in de Europese bancaire wetgeving om de finale elementen van de wereldwijd geldende Bazel III-standaarden te implementeren en daarnaast een aantal bevoegdheden van banktoezichthouders en verplichtingen van banken te verduidelijken.

2 BCBS, [Report on the 2023 banking turmoil](#), 5 oktober 2023.

3 ECB, "Unrealised losses in banks' bond portfolios measured at amortised cost", 28 juli 2023.

Het is ook van belang dat de maatregelen van de afwikkelingsautoriteiten voldoende voorspelbaar blijven. In deze context hebben de ECB, de gemeenschappelijke afwikkelingsraad (*Single Resolution Board* – SRB) en de Europese Bankautoriteit (*European Banking Authority* – EBA) kort na de Zwitserse maatregelen via een gezamenlijke verklaring de volgorde herbevestigd die zou gelden in geval van een bail-in binnen de bankenunie, om bij te dragen aan een beter begrip (van de banken, autoriteiten en markten) van hoe een bail-in zou worden toegepast. Tot slot herinneren de crisissituaties in de eerste helft van 2023 eraan hoe plotselinge geldopnames een kredietinstelling snel kunnen verzwakken. De snelheid waarmee depositohouders van Silicon Valley Bank hun tegoeden hebben opgenomen is ongeëvenaard. Dit wijst eens te meer op de noodzaak om binnen de Europese bankenunie een doortastend antwoord te geven op de kwestie van liquiditeitsverschaffing bij afwikkeling, die tot op heden onvoldoende is aangepakt.

Gelet op de structurele uitdagingen voor de banksector, die onverminderd aanwezig zijn, blijft het absoluut noodzakelijk om in samenwerking met de betrokken banken, toezichthouders, regelgevende instanties en de bredere financiële gemeenschap te reflecteren over een adequaat regelgevend, afwikkelings- en toezichtskader, teneinde het vertrouwen in de sector te blijven versterken en de impact van eventuele schokken in te perken.

2. Recente wijzigingen in het macroprudentieel beleid in België

De Bank is de macroprudentiële autoriteit in België. In het kader van dit mandaat volgt de Bank de ontwikkelingen in de financiële sector op de voet en richt ze zich in het bijzonder op het opsporen van risico's die de financiële stabiliteit in het gedrang kunnen brengen. Zo nodig kan zij maatregelen nemen om de stabiliteit van de financiële sector te waarborgen. Deze maatregelen kunnen verschillende vormen aannemen. Er kunnen bijvoorbeeld aanvullende kapitaalvereisten worden opgelegd omwille van ontwikkelingen in de financiële cyclus, specifieke blootstellingen van de financiële sector of de systeemrelevantie van bepaalde instellingen. Het voornaamste doel van dit soort maatregelen is om de veerkracht van de financiële sector te vergroten.

Daarnaast kunnen maatregelen worden genomen om het kredietbeleid van financiële instellingen te kaderen, met als hoofddoel de ontwikkeling van nieuwe risico's te voorkomen. De meest recente macroprudentiële beslissingen van de Bank worden hieronder kort toegelicht. Het macroprudentieel kader wordt uitvoeriger behandeld in het Macroprudentieel Verslag, dat de Bank jaarlijks publiceert.

De afgelopen jaren werden macroprudentiële beleidsbeslissingen genomen in een klimaat van onzekerheid dat werd gekenmerkt door een opvolging van crises van uiteenlopende aard en oorsprong. De meest recente beslissingen, die werden genomen in de context van een verstraking van het monetair beleid, die met name een omslag teweegbracht in de financiële cyclus en de vastgoedcyclus, waren erop gericht de veerkracht van de Belgische financiële sector te vergroten en de handhaving van een gezond kredietbeleid aan te moedigen, zonder de dynamiek van de kredietcyclusodeloos af te remmen.

2.1 Woningmarkt

De Bank blijft de risico's die verbonden zijn aan de vastgoedmarkt nauwlettend volgen. In het kader van haar macroprudentieel mandaat volgt de Bank de ontwikkelingen op de Belgische woningmarkt reeds vele jaren op de voet. Op basis van deze opvolging en haar analyses heeft zij eveneens verschillende maatregelen genomen.

De Bank handhaaft haar verwachtingen voor nieuwe hypotheekleningen, maar verwelkomt de recente gematigde verlenging van de looptijd van nieuwe leningen. Begin 2020 formuleerde de Bank verwachtingen voor instellingen die hypothecaire leningen verstrekken. Deze aanbevelingen zijn er met name op gericht de gemiddelde kredietkwaliteit van nieuwe hypothecaire leningen te verbeteren, in het bijzonder door het aandeel leningen met een hoge *loan-to-value*-ratio te verminderen, en er aldus voor te zorgen dat de risico's met betrekking tot de uitstaande kredieten onder controle blijven. Deze eerste doelstelling werd gehaald, doordat de financiële sector de aanbevelingen van de Bank heeft opgevolgd. Het is ook de bedoeling dat de verwachtingen van de Bank flexibel zijn en geen rem vormen op de toegang tot de hypotheekmarkt voor solvabele kredietnemers, met name jongeren. Deze tweede doelstelling is ook gehaald, aangezien

het aandeel van jongeren in de recente productie van hypothecaire leningen niet is gedaald. Dit geeft in de eerste plaats aan dat in de aanbevelingen voldoende speelruimte wordt geboden aan de kredietgevers, met name wat betreft het verstrekken van leningen met een hoge *loan-to-value*-ratio aan startende kopers. Tegen de achtergrond van de sinds medio 2022 stijgende rente wordt niettemin verwacht dat, eerder dan de *loan-to-value*-ratio, vooral de rente op de hypothecaire kredieten – bij constante maandelijkse schuldenlast en constante looptijd – de leencapaciteit van kandidaat-kopers zal beperken. In deze context, en uitgaande van de veronderstelling dat het aandeel van de hypotheekaflossingen in het maandelijks budget in de meeste gevallen de beperkende factor is, verwelkomt de Bank de gematigde verlenging van de looptijden voor nieuwe hypothecaire kredieten (vooral voor jonge kredietnemers) sinds 2022. Wanneer de hypotheekrente stijgt, helpt een dergelijke verlenging immers de leencapaciteit van huishoudens te behouden en zo een buitensporige vertraging van de hypotheekverstrekking en de marktdynamiek te voorkomen. Toen de hypotheekrente laag was, had de Bank kredietverstrekkers aangemoedigd om deze looptijden niet te verlengen tenzij de rente steeg, wat sinds medio 2022 het geval is. Zie hoofdstuk 7 van het deel “Economische en financiële ontwikkelingen”

van dit Verslag voor meer details over de recente ontwikkelingen in de Belgische hypotheekportefeuilles.

De Bank heeft de kapitaalbuffer voor risico's op de woningmarkt neerwaarts bijgesteld.

Sinds 2013 vraagt de Bank de Belgische banken om een specifieke macroprudentiële kapitaalbuffer voor risico's op de woningmarkt aan te houden, wegens hun grote blootstelling aan deze markt in de vorm van hypothecaire leningen. Deze maatregel werd verscheidene keren verlengd en aangepast. Eind augustus 2023 kondigde de Bank aan dat zij, met name gezien de gunstige uitwerking van haar toezichtsverwachtingen voor nieuwe hypothecaire leningen (zie hierboven), van mening was dat de sectorale systeemrisicobuffer voor Belgische hypothecaire kredieten kon worden verlaagd. De kwaliteit van de nieuwe leningen die sinds 2020 zijn verstrekt, is zodanig verbeterd dat dit geleidelijk heeft gezorgd voor een daling van het risico in de kredietportefeuilles. Het percentage van de sectorale systeemrisicobuffer voor Belgische hypothecaire kredieten zal daarom op 1 april 2024 dalen van 9% van de betrokken risicogewogen activa naar 6%. Het totaalbedrag van die buffer zal dan teruglopen van ongeveer € 2 miljard tot ongeveer € 1,3 miljard. Zoals zij in het verleden reeds heeft aangegeven, houdt de Bank zich klaar

om deze macroprudentiële kapitaalbuffer vrij te geven indien bijvoorbeeld een aanzienlijke toename zou worden vastgesteld van de betalingsproblemen voor hypothecaire kredietnemers.

De Bank besteedt veel aandacht aan de energie-efficiëntie van de vastgoedblootstellingen van de Belgische financiële instellingen. Eind 2020 heeft de Bank, uitgaande van overwegingen van financiële stabiliteit, een circulaire gepubliceerd waarin zij uitgebreid ingaat op haar verwachtingen en rapporteringsvereisten met betrekking tot die blootstellingen, waar de financiële instellingen rekening mee moeten houden bij het beheer van klimaatrisico's. Bij haar toezicht op de naleving van deze verwachtingen heeft de Bank vastgesteld dat de financiële sector op dit gebied aanzienlijke vooruitgang heeft geboekt, bijvoorbeeld wat betreft de kwaliteit en de reikwijdte van de verzamelde informatie (zie paragraaf B.6.1).

2.2 Contracyclische kapitaalbuffer

In 2022 en de eerste helft van 2023 besloot de Bank, tegen een achtergrond van grote onzekerheid, de contracyclische kapitaalbuffer niet te reactiveren. De contracyclische kapitaalbuffer wordt opgelegd aan de banken zodat deze, indien de buffer wordt vrijgegeven, voldoende manoeuvreerruimte hebben wanneer ze bij verslechterende economische omstandigheden geconfronteerd worden met kredietverliezen. Deze buffer werd door de Bank in 2019 geactiveerd in het licht van de dynamische kredietontwikkeling op dat moment, maar werd vrijgegeven aan het begin van de COVID-19-pandemie. Hoewel ze aanvankelijk had overwogen om dit kapitaalvereiste opnieuw te activeren, besliste de Bank, gezien de grote mate van onzekerheid als gevolg van een mogelijke energicrisis, een omslag in de krediet- en vastgoedcycli en turbulentie in de Amerikaanse en Zwitserse banksectoren, om de contracyclische kapitaalbuffer tussen begin 2022 en medio 2023 op 0% te houden zodat de Belgische banken hun ruime vrije kapitaalmiddelen volledig flexibel konden gebruiken om hun voorzieningen voor kredietverliezen proactief te verhogen en de reële economie te ondersteunen. Het was de bedoeling van de Bank om het risico op procyclische effecten te beperken en om een eventuele verstrakking van de kredietvoorwaarden niet te versterken.

Eind augustus 2023 kondigde de Bank aan dat de contracyclische kapitaalbuffer opnieuw zou worden geactiveerd, om de veerkracht van de

financiële sector te vergroten. Gelet op de verminderde onzekerheid over het kortetermijneffect van de stijgende rente op de economie en gezien de ordelijke vertraging in de krediet- en vastgoedcycli, kondigde de Bank op 31 augustus 2023 de reactivering van de contracyclische kapitaalbuffer aan. Zij was met name van oordeel dat het risico op procyclische effecten op dat moment aanzienlijk was verminderd en minder zwaar doorwoog dan de voordelen om de veerkracht van de banksector te vergroten. Het feit dat een groot deel van de onzekerheid op korte termijn is afgenomen, betekent niet dat de kredietverliezen in de toekomst niet kunnen toenemen. De doorstroming van strengere financiële voorwaarden naar de reële economie is een geleidelijk proces, dat nog steeds aan de gang is. Als gevolg daarvan zouden banken kunnen worden blootgesteld aan hoger dan verwachte verliezen, met name in portefeuilles van kredieten aan ondernemingen, die niet worden gedekt door de bestaande kapitaalbuffer voor portefeuilles van hypothecaire kredieten (zie hierboven). Deze verliezen zouden zich kunnen voordoen ingeval de risico's die onder de waterlijn bleven toen de rente laag was, de krediet- en liquiditeitsvoorwaarden soepel waren en de activaprijzen hoog, zich verwezenlijken. Nu de voorzieningen van banken voor kredietverliezen weer zijn gedaald tot een vergelijkbaar niveau als vóór de pandemie, zal de reactivering van de contracyclische buffer hun weerbaarheid tegen mogelijk hoger dan verwachte verliezen vergroten. Praktisch gezien zal het besluit van de Bank leiden tot de effectieve opbouw van een aanvullende buffer van ongeveer € 1,1 miljard op 1 april 2024, wat overeenkomt met een contracyclisch bufferpercentage van 0,5% (van toepassing op de betrokken risicogewogen activa), en een buffer van ongeveer € 2,3 miljard op 1 oktober 2024, wat overeenkomt met een percentage van 1%. Zoals het geval is voor de buffer voor risico's op de woningmarkt, kan de Bank, indien ze dit nodig acht, de contracyclische buffer vrijgeven om de financiële sector extra speelruimte te geven om de Belgische economie te ondersteunen.

2.3 Systeemrelevante instellingen

Het aanvullend kapitaalvereiste voor de nationaal systeemrelevante banken bleef gehandhaafd, behalve in één geval, waar het werd verhoogd. Als macroprudentiële autoriteit legt de Bank ook specifieke kapitaalvereisten op aan de nationaal systeemrelevante banken om hun weerbaarheid te vergroten, gelet op de hoge economische en

maatschappelijke kosten die hun faillissement zou teweegbrengen. Het aanvullend kapitaalvereiste dat aan een dergelijke bank wordt opgelegd, hangt af van haar systeemrelevantie. Het bedraagt 1,5 % van de risicogewogen activa voor de vijf grootste instellingen en 0,75 % voor de overige drie banken. Deze buffers zijn relatief groot. Eind 2022 beliepen ze in totaal ruim € 5 miljard. Aangezien de systeemrelevantie van Euroclear aanzienlijk is toegenomen als gevolg van de sancties tegen Rusland, heeft de Bank het aanvullend kapitaalvereiste voor deze instelling met ingang van 1 januari 2024 verhoogd van 0,75 % tot 1,5 % van de risicogewogen activa. De aanvullende kapitaalvereisten voor de andere instellingen bleven ongewijzigd.

2.4 Algemene ontwikkeling van het macroprudentieel beleid in België

De recente beslissingen van de Bank vergroten de algemene weerbaarheid van de banksector. Daarnaast ondersteunen de macroprudentiële maatregelen de toegang tot krediet, met name voor jonge kredietnemers. De meest recente beslissingen van de Bank over, enerzijds, de sectorale buffer voor het risico verbonden aan Belgische hypothecaire leningen en, anderzijds, de contracyclische buffer, zullen de algemene weerbaarheid van de Belgische banken vergroten en hen aldus in staat stellen het hoofd te bieden aan hoger dan verwachte verliezen. De neerwaartse bijstelling van de eerstgenoemde buffer wordt immers meer dan gecompenseerd door de activering van de laatstgenoemde. Samengenomen zullen deze twee macroprudentiële kapitaalbuffers toenemen van momenteel € 2 miljard tot € 2,5 miljard op 1 april 2024 en € 3,6 miljard op 1 oktober 2024. Daarnaast liet de Bank haar prudentiële verwachtingen voor dergelijke leningen ongewijzigd maar juichte ze de gematigde verlenging van de looptijden voor nieuwe hypothecaire leningen toe. Deze verlenging sloot aan bij de eerder door de Bank verspreide boodschappen dat langere looptijden alleen konden worden overwogen als de rente zou stijgen, wat sinds medio 2022 het geval is.

3. FSAP: beoordeling van de Belgische financiële sector en aanbevelingen van het IMF

Zoals aangekondigd in het Jaarverslag 2022, heeft het IMF in 2023 een doorlichting vericht van de Belgische financiële sector en de

Belgische financiële regelgeving. Dit Financial Sector Assessment Program (FSAP) vindt voor landen met een systeemrelevante financiële sector zoals België om de vijf jaar plaats. Het laatste FSAP voor ons land dateert van 2017.

Deze doorlichting maakt deel uit van de toezichtstaak van het IMF, net zoals zijn Artikel IV-opdracht, tijdens welke het Fonds een uitgebreide analyse uitvoert van het sociaaleconomisch beleid van een lidstaat. Bij een FSAP analyseert het IMF de financiële sector van een lidstaat op basis van drie hoofdthema's.

Ten eerste beoordeelt het Fonds de weerbaarheid van de financiële sector, waarbij het de systeemrisico's en eventuele bronnen van besmetting tussen financiële sectoren probeert te identificeren. Een belangrijk instrument waarmee het IMF de weerbaarheid van de financiële sector kan meten, is de zogenaamde stresstest. Aan de hand van stresstests beoordeelt het IMF de invloed van extreme macro-economische schokken op de solvabiliteit en/of liquiditeit van bijvoorbeeld banken, verzekerings- of herverzekeringsondernemingen en beleggingsfondsen.

Ten tweede controleert het IMF ook de kwaliteit van het toezichtskader. Enerzijds onderzoekt het IMF het kader voor microprudentieel toezicht, uitgaand van de *Core Principles for Effective Banking Supervision* van het Bazels Comité en de *Insurance Core Principles* van de Internationale Vereniging van Verzekeringstoezichthouders, die de toepasselijke internationale normen voor het banken- en verzekeringstoezicht zijn. Aangezien de belangrijke kredietinstellingen (*significant institutions* – SI's) onder het toezicht vallen van het SSM, beperkte het IMF zich wat de banken betreft echter tot het toezicht op de minder belangrijke kredietinstellingen (*less significant institutions* – LSI's). Anderzijds was een aanzienlijk deel van de opdracht van het IMF gewijd aan het macroprudentieel toezicht. In dit opzicht verschaftte het FSAP de Bank een externe beoordeling van het institutionele kader voor macroprudentieel beleid en het kader voor risicoanalyse in België. Het IMF onderzocht ook de macroprudentiële instrumenten, waaronder de contracyclische kapitaalbuffer, die onlangs opnieuw werd geactiveerd. Tijdens zijn opdracht analyseerde het Fonds ook de uitoefening door de Bank van het risicogebaseerd toezicht in het kader van de strijd tegen het witwassen van geld en de financiering van

terrorisme. Tot slot beoordeelde het IMF de naleving door Euroclear Bank¹ van de CPMI² -IOSCO³ -beginselen voor financiëlemarktinfrastructuur⁴, evenals de toezichthouders van deze instelling, namelijk de Bank en de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (*Financial Services and Markets Authority* – FSMA).

Ten derde spitst een FSAP zich ook toe op het geheel van instrumenten waarover een lidstaat beschikt om financiële crises te voorkomen en te bestrijden. Daartoe voert het IMF gesprekken met zowel de toezichthouder als de andere actoren van het crisisbeheer, zoals de afwikkelingsautoriteit (in België de Bank middels het daarin opgerichte Afwikkelingscollege) en het depositogarantiemechanisme (in België het Garantiefonds voor financiële diensten).

Een FSAP omvat doorgaans verschillende missies. Het bezoek van het IMF aan België bestond uit een korte voorbereidende missie eind 2022 (op afstand) en twee diepgaande missies in 2023 (ter plaatse in België), die beide ongeveer drie weken duurden. Tijdens deze missies voerden verscheidene IMF-experts gesprekken met de Bank, de FSMA, de Federale Overheidsdienst Financiën, het kabinet Financiën, de voormelde actoren van het crisisbeheer en een brede waaier aan marktoperatoren en experts. Het IMF organiseerde ook ontmoetingen met de ECB.

Eind 2023 heeft de Raad van Bestuur van het IMF het verslag van de Belgische FSAP⁵ goedgekeurd en gepubliceerd, samen met technische nota's, die specifieke onderwerpen belichten. Dit verslag bevat een reeks aanbevelingen, waarbij telkens wordt vermeld aan welke instanties ze gericht zijn (voor België de Bank, de FSMA of de federale overheden) en binnen welke termijn ze moeten worden uitgevoerd. Hoewel de aanbevelingen van het

IMF niet bindend zijn, wegen ze wel zwaar. In zijn analyse merkt het IMF op dat de meeste aanbevelingen die tijdens het FSAP van 2017 aan de Bank werden gedaan, zijn uitgevoerd. Het gaat onder meer om de opname van stresstests voor banken in de beoordeling van systeemrisico's, de ontwikkeling van het kader voor de analyse van niet-bancaire financiële intermediaat en maatregelen om de kwaliteit van het kapitaal van verzekeraars te verbeteren en hun liquiditeitsrisico's te verminderen. Verder is het macroprudentiële beleidsinstrumentarium aangevuld met prudentiële verwachtingen voor nieuwe hypotheekleningen. Het IMF wijst ook op gebieden waar nog ruimte is voor verbetering bij de uitvoering van zijn aanbevelingen van 2017, namelijk het versterken van de macroprudentiële bevoegdheden van de Bank, het vergroten van de regelgevende en toezichthoudende bevoegdheden van de Bank ten aanzien van Swift⁶, en bepaalde aspecten van de afwikkeling van banken en crisisparaatheid.

In zijn verslag wijst het IMF erop dat de Belgische financiële sector de afgelopen jaren bestand is gebleken tegen een reeks schokken, zoals de pandemie en de Russische inval in Oekraïne, en goed gekapitaliseerd en winstgevend blijft. De solvabiliteitsstresstests die het IMF in samenwerking met de Bank en de ECB heeft uitgevoerd, tonen aan dat de belangrijke kredietinstellingen in staat zijn om krediet- en marktrisico's op te vangen in een scenario van ernstige verslechtering van de macrofinanciële omstandigheden. Volgens het Fonds is deze veerkracht van de banken te danken aan hun goede positie aan het begin van de test en aan hun rentemarges, die worden ondersteund door de sterke stijging van de beleidsrente in het gehanteerde scenario. Bovendien blijkt uit de stresstests dat de Belgische banken een comfortabel liquiditeitsniveau behouden in een crisissituatie, doordat zij beschikken over een brede depositobasis, en dat hun solvabiliteit slechts matig wordt aangetast door een schok die leidt tot de liquidatie van hun tegen geamortiseerde kostprijs aangehouden activa. Het IMF wijst er echter op dat er in zowel de solvabiliteits- als de liquiditeitsstresstest verschillen zijn tussen de individuele resultaten van de belangrijke kredietinstellingen. Dit brengt het IMF tot de aanbeveling dat de Bank doorgaat met het ontwikkelen van geavanceerde modellen voor het

1 Euroclear Bank is een in België gevestigde internationale centrale effectenbewaarinstantie die gespecialiseerd is in de bewaring en afwikkeling van transacties in obligaties, aandelen en beleggingsfondsen.

2 Committee on Payments and Market Infrastructures.

3 International Organization of Securities Commissions.

4 In deze beginselen, die zijn gepubliceerd in 2012 door het Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI) en de International Organization of Securities Commissions (IOSCO), worden internationale normen vastgesteld voor marktinfrastructuur met als doel de financiële stabiliteit te bevorderen door betalings-, afwikkelings- en clearingsystemen te reguleren.

5 IMF, Belgium: [Financial Sector Assessment Program-Financial System Stability Assessment \(imf.org\)](#), december 2023.

6 Swift is een in België opgericht wereldwijd berichtensysteem dat wordt gebruikt door banken en andere financiële instellingen.

monitoren van krediet- en ALM¹-risico's, en er tegelijkertijd voor zorgt dat deze worden geïntegreerd in haar macroprudentiële beleidskader, zodat een alomvattende analyse kan worden gemaakt van hun effect op de winstgevendheid en solvabiliteit van de Belgische banken. De resultaten van de verschillende stresstests voor banken die door het IMF zijn uitgevoerd, bevestigen bovendien die van de tests die eerder in 2023 zijn uitgevoerd door de EBA², al zijn deze tests niet noodzakelijk vergelijkbaar wat betreft hun scenario en methodologie.

Volgens het IMF zijn ook de niet-bancaire financiële intermediairs bestand tegen een ongunstige schok. De solvabiliteitsstresstest voor verzekeringsondernemingen laat zien dat de sector een zware schok kan doorstaan, hoewel er ruimte is om de kwaliteit van het kapitaal te verbeteren en er risicopunten bestaan, vooral met betrekking tot vastgoedblootstellingen. Het FSAP omvatte ook een analyse van het vermogen van verzekeringsondernemingen om liquiditeitschokken op te vangen. Door hun geringe blootstelling aan derivaten zijn ze grotendeels bestand tegen margeopvragingen na een rentestijging. De verzekeringssector heeft over het algemeen ook voldoende liquiditeit om grote afkopen op te vangen, hoewel de resultaten uiteenlopend zijn. Het IMF beveelt niettemin aan dat de Bank doorgaat met het uitvoeren van liquiditeitsstresstests en scenarioanalyses om bronnen van kwetsbaarheid te identificeren. Uit de liquiditeitsstresstest voor de beleggingsfondsen blijkt dat ook deze sector meer dan bestand zou zijn tegen ernstige maar plausibele afkoopschokken. Tot slot illustreert een verwevenheidsanalyse dat de binnenlandse banden tussen de Belgische banken beperkt zijn, maar dat zij in aanzienlijke mate zijn blootgesteld aan buitenlandse niet-financiële sectoren.

Ondanks deze overwegend positieve beoordeling van de gezondheid van de Belgische financiële sector, vermeldt het IMF-verslag ook een aantal uitdagingen. Ten eerste wijst het op conjuncturele kwetsbaarheden die verband houden met de huidige inflatoire omgeving en de aanscherping van de kredietvoorwaarden, die de economische bedrijvigheid hebben vertraagd. Net als in het vorige FSAP roept het IMF ook op tot een

versterking van de capaciteit van de Bank om macroprudentiële maatregelen binnen een aanvaardbaar tijdsbestek uit te voeren. In dit verband wordt in het FSAP-verslag aanbevolen dat de in de CRR³/CRD⁴ opgenomen macroprudentiële instrumenten niet langer formeel door de regering worden goedgekeurd, maar dat de Minister van Financiën wel een adviserende rol behoudt. Tot slot beschouwt het IMF het "Twin Peaks"⁵-toezichtsmodel als een succes, maar ziet het mogelijkheden om de samenwerking tussen de Bank en de FSMA te intensiveren, met name op het gebied van gegevens- en informatieuitwisseling.

Net als in 2017 wordt in het FSAP-verslag van 2023 ook gekeken naar de ontwikkeling van de bankenunie. Volgens het IMF kan de toenemende nadruk op kapitaal- en liquiditeitsvereisten op het niveau van bankgroepen in het eurogebied leiden tot een afzwakking van de vereisten voor de systeemrelevante dochterondernemingen van deze groepen. Voor België is dit van belang omdat een aantal dochterondernemingen van buitenlandse bankgroepen een belangrijke positie innemen in de financiële sector. In dat verband benadrukt het IMF opnieuw dat het tijdens de overgangperiode naar een volledige bankenunie van essentieel belang is dat er voldoende kapitaal- en liquiditeitsbuffers worden aangehouden op het niveau van die dochterondernemingen.

Het Fonds wijst op de doeltreffendheid van het toezicht op de Belgische financiële sector en van het beheer van financiële crises in België door de betrokken autoriteiten, maar moedigt verdere stappen ter zake aan. Er wordt onder meer geadviseerd te blijven streven naar sterkere governance-regels voor de instellingen die onder het toezicht van de Bank vallen, met name wat betreft de toezichhoudende rol van de niet-uitvoerende bestuurders en, meer specifiek, de onafhankelijke bestuurders. Met betrekking tot de minder belangrijke kredietinstellingen beveelt het Fonds aan om een meer systematische aanpak te ontwikkelen voor het monitoren van hun interne kapitaaldoelstelling en

1 Beheer van activa en passiva (*Asset-liability management*).

2 EBA, [EBA publishes the results of its 2023 EU-wide stress test](https://www.eba.europa.eu/en/press-communications/press-communications/12247) | European Banking Authority (europa.eu), juli 2023.

3 Capital Requirements Regulation.

4 Capital Requirements Directive.

5 Het Twin Peaks-model, dat werd ingevoerd in de nasleep van de financiële crisis van 2007/2008, legt de verantwoordelijkheid voor het handhaven van de micro- en macro-economische stabiliteit van het financiële stelsel bij de Bank en vertrouwt de taak om de goede werking, transparantie en integriteit van de financiële markten te bewaken, aan de FSMA toe.

om informatie met betrekking tot gedragsregels en consumentenbescherming op te nemen in het SREP¹.

Wat de aanpak van het crisisbeheer en het financieel veiligheidsnet betreft, erkent het IMF dat de betrokken autoriteiten aanzienlijke vooruitgang hebben geboekt sinds de laatste FSAP-oefening, in het bijzonder wat de voorbereiding van afwikkelingsplannen en de opbouw van verliesabsorptie- en herkapitalisatiecapaciteit (*minimum requirement for own funds and eligible liabilities* – MREL) betreft. Volgens het IMF tonen recente gevallen van interventies bij probleembanken aan dat het noodzakelijk is voldoende flexibel te blijven bij de aanpak van problemen, ook omdat instellingen die a priori niet als systeemrelevant zijn aangemerkt, alsnog een impact kunnen hebben op de stabiliteit van het nationale financiële stelsel indien ze in gebreke blijven in specifieke omstandigheden. Verder blijkt uit die recente gevallen dat het in de aanloop naar en tijdens de afwikkeling van cruciaal belang is dat instellingen over voldoende liquiditeit beschikken. Tegen die achtergrond beveelt het IMF aan om te focussen op het operationaliseren van de afwikkelingsplannen en het uitwerken van de afwikkelingsinstrumenten die geen deel uitmaken van de voorkeursafwikkelingsstrategie, en om het kader voor noodliquiditeitssteun te versterken. Het Fonds wijst tevens op het belang van interne en externe coördinatie en coöperatie met betrekking tot de aanpak van het crisisbeheer en het financieel veiligheidsnet. Tot slot formuleert het IMF ook een aantal aanbevelingen met betrekking tot het depositogarantiestelsel, zoals de ontwikkeling van een investeringsbeleid dat is afgestemd op de beste internationale praktijken.

Het huidige regelgevings- en toezichtskader voor de Belgische verzekeringssector is volgens het IMF goed ontwikkeld. Er staan echter een aantal veranderingen in de regelgeving op stapel, zoals de herziening van de Solvabiliteit II-richtlijn, de invoering van de richtlijn betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling van verzekerings- en herverzekeringsondernemingen (*Insurance Recovery and Resolution Directive* – IRRD) en de implementatie van de verordening over

¹ De SREP (Supervisory Review and Evaluation Process) is een allesomvattende procedure die jaarlijks wordt uitgevoerd en als hoofddoel heeft ervoor te zorgen dat banken niet alleen over voldoende kapitaal en liquiditeit beschikken, maar ook over passende governancemechanismen, strategieën en interne processen waarmee ze hun risico's adequaat kunnen beheren en afdekken.

digitale operationele weerbaarheid (*Digital Operational Resilience Act*, DORA). Het IMF benadrukt dat de Bank een inschatting dient te maken van de impact van deze aankomende wijzigingen op het bestaande Belgische regelgevings- en toezichtskader voor verzekerings- en herverzekeringsondernemingen, met name wat betreft het aantal werknemers en de vereiste vaardigheden voor een effectief toezicht. De veranderingen in het Europees regelgevend kader zullen ook een invloed hebben op de verzekeringssector zelf, die al geconfronteerd wordt met een uitdagende macro-economische omgeving die gekenmerkt wordt door volatiele financiële markten, stijgende interestvoeten en blijvend hoge inflatieniveaus. Daarnaast is de verzekeringssector blootgesteld aan nieuwe opkomende risico's, met name klimaatrisico's, duurzaamheidsrisico's en risico's verbonden aan cyberaanvallen. De Bank dient zich ervan te vergewissen dat de verzekeringssector zich op gepaste wijze voorbereidt op deze uitdagende en veranderende omgeving.

Het IMF stelt een aantal wijzigingen vast in de investeringsportefeuilles van verzekeraars die eveneens verband houden met de veranderingen in de macro-economische omgeving. Zo is de blootstelling aan vastgoed en hypothecaire leningen de laatste jaren licht toegenomen. De stijging van de investeringen in dit type activa vormt een aandachtspunt voor het prudentieel toezicht, en dit zowel voor de banksector als voor de verzekeringssector. Het IMF beveelt de Bank dan ook aan om verder aandacht te besteden aan deze activaklassen en om richtsnoeren uit te vaardigen om de consistentie van de waardering van hypothecaire leningen tussen verzekeraars te bevorderen.

Op het vlak van de strijd tegen het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (SWG/FT) heeft het Fonds zijn waardering uitgedrukt voor de substantiële vooruitgang die de Bank heeft geboekt met de uitbouw van haar risicogebaseerd toezicht. In zijn aanbevelingen zoekt het IMF de Bank bijkomende middelen uit te trekken voor het SWG/FT-toezicht, meer aandacht te besteden aan terrorismefinanciering, de implementatie van het sanctiekader te verbeteren en ten slotte een blijvend verscherpt toezicht uit te oefenen op de sector van de betalingsinstellingen.

Tot slot concludeert het Fonds dat Euroclear Bank, die een essentiële rol speelt in de dienstverlening aan de financiële markten, een solide

rechtsgrondslag heeft en onderworpen is aan een efficiënt toezicht door de Bank en de FSMA.

De aanbevelingen hier richten zich voornamelijk op het versterken van het IT-risicobeheerkader, gezien de voortdurend evoluerende cyberbeveiligingsrisico's, en op het verbeteren van het testen van procedures voor het garanderen van bedrijfscontinuïteit in het geval van een crisis en voor het afwikkelen van een in gebreke blijvende deelnemer.

Meer details over de doorlichting en de verschillende aanbevelingen zijn te vinden in het FSAP-verslag en in de bijbehorende technische bijlagen, die eveneens door het IMF gepubliceerd werden. Deze aanbevelingen zullen de komende jaren een invloed hebben op het werkprogramma van de betrokken autoriteiten, en meer in het bijzonder van de Bank.

4. Rente op spaarrekeningen en levensverzekeringen

In haar rol als toezichthouder op de stabiliteit van de Belgische financiële sector stelde de Bank tijdens het verslagjaar gemotiveerde adviezen op over de minimale rente op gereguleerde spaarrekeningen en de maximale rente op nieuwe individuele of collectieve levensverzekeringen.

4.1 Rente op gereguleerde spaarrekeningen

Tijdens het verslagjaar bracht de Bank op verzoek van de Minister van Financiën gemotiveerde adviezen uit over verschillende wetsvoorstellen tot aanpassing van het wettelijk kader voor gereguleerde spaarrekeningen. Op 2 juni van het verslagjaar gaf de Bank een gemotiveerd advies over twee wetsvoorstellen die de spaarrente koppelen aan de depositorente van de Europese Centrale Bank en de banken er aldus toe verplichten een hogere basisrente en getrouwheidspremie aan te bieden op het gereguleerd spaarboekje. Dat gemotiveerd advies¹ werd op 20 juni toegelicht in de Kamercommissie voor Financiën en Begroting. Op 13 juli verstrekke de Bank bijkomende adviezen over een derde wetsvoorstel, dat de rente op het spaarboekje gedeeltelijk koppelt aan de rente op Belgische

staatsleningen, en over een aangepaste toepassing van één van de eerste twee wetsvoorstellen. Op verzoek van de Minister van Financiën legde de Bank de drie wetsvoorstellen voor aan de Europese Centrale Bank, die haar advies² bekendmaakte op 28 juni.

Om de doorwerking van de marktrentevoeten op het rendement van de Belgische gereguleerde spaarrekeningen te bevorderen, koppelen de drie wetsvoorstellen de minimale vergoeding op het spaarboekje aan de rente van de depositofaciliteit van de Europese Centrale Bank of de OLO-rente op 10 jaar. Twee van de drie wetsvoorstellen bepalen dat de minimale basisrente niet lager mag zijn dan deze ECB-rente, verminderd met 2 procentpunten. Het derde wetsvoorstel houdt in dat de minimale basisrente niet minder mag zijn dan de OLO-rente op 10 jaar, maar slechts voor een eerste schijf van € 10 000 per spaarder. Op verzoek van de Minister van Financiën gaf de Bank ook een gemotiveerd advies over een gemoduleerde toepassing – voor een eerste schijf van € 25 000, € 50 000 of € 100 000 – van één van de twee wetsvoorstellen die de basisrente koppelt aan de ECB-rente.

Bij het opstellen van haar gemotiveerde adviezen heeft de Bank zich gebaseerd op een evaluatie van de mogelijke gevolgen en risico's van deze wetsvoorstellen voor de stabiliteit van de individuele financiële instellingen en van de Belgische financiële sector in zijn geheel. Daarnaast heeft zij ook gekeken naar mogelijke ongewenste neveneffecten op de omvang en/of aard van de kredietverlening aan Belgische gezinnen en bedrijven, waarvoor de spaarrekeningen een belangrijke stabiele financieringsbron vormen. Zij heeft meer bepaald rekening gehouden met de volgende belangrijke elementen.

Gereguleerde spaarrekeningen vertegenwoordigen ongeveer een kwart van het balans-totaal van de Belgische banksector. De mate van afhankelijkheid van deze financieringsbron varieert echter sterk van bank tot bank, afhankelijk van het bedrijfsmodel. Bij banken met een bedrijfsmodel dat gericht is op de financiële dienstverlening aan Belgische gezinnen en bedrijven, wordt doorgaans

¹ [Advies wetsvoorstellen spaarrekeningen](#), 2 juni 2023.

² [Advies van de ECB van 28 juni 2023 betreffende het vastmaken van de minimale basisrente op gereguleerde spaarrekeningen aan het rentetarief voor de depositofaciliteit en het invoeren van een beschermde rente op spaardeposito's \(CON/2023/18\).](#)

een groot aandeel van de balans gefinancierd met gereglementeerde spaarrekeningen. Voor banken die zich toeleggen op retailbankieren (spaarbanken) loopt dit aandeel in veel gevallen zelfs op tot meer dan 50%. Hierdoor zijn deze banken extra gevoelig voor een aanzienlijke verhoging, op korte termijn, van de kostprijs van deze financiering.

Door hun omvang en stabiele karakter zijn te goeden op gereglementeerde spaarrekeningen een belangrijke financieringsbron voor leningen aan Belgische gezinnen en bedrijven. Die leningen worden in België immers voornamelijk verstrekt door de banken, die deposito's van het cliënteel omzetten in leningen. Dit brengt krediet-, rente- en liquiditeitsrisico's met zich mee, die de banken zorgvuldig moeten beheren en waar nodig moeten indekken om hun financiële stabiliteit te garanderen. Die risico's vallen ook onder de prudentiële regelgeving en het prudentieel toezicht om ervoor te zorgen dat banken op dit gebied geen buitensporige risico's nemen. In het algemeen is het behoud van het stabiele karakter van die deposito's belangrijk voor zowel een gezonde financiële intermediaat in België als voor de stabiliteit van het Belgisch financieel systeem. Omwille van deze stabiliteit heeft de Bank het behoud van de wettelijke minimumvergoeding (0,01% basisrente en 0,10%

getrouwheidspremie) verdedigd tijdens de lage, soms zelfs negatieve, renteomgeving.

In een periode van stijgende rentevoeten moeten banken hun renterisico's behoedzaam beheren, gelet op de toename van de financieringskosten. Een groot deel van de financiering van de Belgische banken is afkomstig van zicht- en spaardeposito's van gezinnen en bedrijven. Wanneer de rente op deze zicht- of spaarrekeningen wordt aangepast, geldt dit voor het volledig uitstaand bedrag. Traditioneel wordt op een groot deel van de zichtdeposito's geen of weinig rente betaald, terwijl de rente op de spaarboekjes doorgaans met vertraging en stapsgewijs de ontwikkeling van de marktvoorwaarden volgt, zowel bij stijgende als dalende marktrentevoeten. Door de hogere marktrentevoeten kregen de banken de ruimte om de vergoeding van die deposito's te verhogen. Daarbij moeten zij wel rekening houden met de ontwikkeling van hun inkomsten uit alle rentedragende activa (inclusief indekkingsverrichtingen), waarvan een deel wordt gegenereerd door activa waarvoor de rentevoet voor een lange periode werd vastgelegd in een lagerenteomgeving, zoals het geval is voor hypothecaire leningen. Eind 2022 had ongeveer driekwart van de Belgische hypothecaire leningen een rentevoet die was vastgelegd voor de

volledige looptijd ervan. Het gemiddelde rendement van deze leningen lag toen nog steeds onder 2 %, als gevolg van de productie van laagrentende leningen in de meest recente jaren en de herfinanciering van oudere leningen aan lagere rentevoeten. Voor de leningen met een variabele rente geldt in België bovendien een wettelijke bovengrens (de rente mag nooit meer dan het dubbele van de initiële rente bedragen). In tegenstelling tot de gereguleerde spaarrekeningen, waar een aanpassing van de rente onmiddellijk geldt voor het volledige uitstaande bedrag, past het gemiddelde rendement van de portefeuille hypothecaire leningen zich slechts geleidelijk aan de nieuwe rentevooraan. Voor veel activa die door Belgische banken worden aangehouden, wordt het rendement dus slechts geleidelijk verhoogd.

Met een rendement op eigen vermogen van 12,5 % over de eerste negen maanden van 2023 en 10 % in 2022 boekte de Belgische banksector (exclusief infrastructuurbanken) in de voorbije twee jaar een zeer goede, zij het geen buitensporige, winst. Die rentabiliteit was ruim voldoende om een marktconforme vergoeding van het eigen vermogen (*cost of equity*) mogelijk te maken. Deze marktconforme vergoeding is noodzakelijk om een goede toegang tot de kapitaalmarkten te verzekeren wanneer een bank verplicht is om extra kapitaal op te halen. Bovendien zorgt deze vergoeding ervoor dat aandeelhouders de organische groei van de balans in lijn met de vraag naar krediet in de economie steunen. Een lage rentabiliteit of verliezen kunnen de financiële positie van banken verzwakken en het vertrouwen van de depositohouders en andere schuldeisers van de instelling ondermijnen.

In vergelijking met de toename van de rentabiliteit van de Belgische banken in 2023 en de ontwikkeling van de spaarrente in andere landen steeg de vergoeding van het Belgische spaarboekje trager dan verwacht tijdens het verslagjaar (zie in dit verband ook Hoofdstuk 7 van het deel 'Economische en financiële ontwikkelingen' van dit Verslag). Volgens geharmoniseerde ECB-statistieken betaalden de Belgische banken in november 2023 een gemiddelde spaarrente (inclusief verworven getrouwheidspremie) van 0,62 %, d.i. een stijging met 0,5 % ten opzichte van eind 2022 (0,09 %). Uitgaande van een doorwerking van de markrentevoeten in de spaarrente zoals in het verleden zou de spaarrente (inclusief verworven getrouwheidspremie) in de eerste elf maanden van het

verslagjaar naar schatting gemiddeld 0,45 % hoger hebben moeten liggen dan gerapporteerd voor deze periode.

Bij de publicatie van het jaarverslag 2022 in maart 2023 gaf de Bank reeds aan dat er ruimte was voor een verhoging van de rente op de spaarboekjes. Om de stabiliteit van de deposito's als financieringsbron voor de Belgische banksector te vrijwaren, blijft de rente immers best in lijn met de veranderde marktomstandigheden. Zo niet lopen de banken het risico dat een deel van deze stabiele financieringsbron voor hen, en uiteindelijk ook voor de leningen aan Belgische gezinnen en bedrijven, wegvloeit naar andere beleggingen. De Gouverneur van de Bank merkte in dit verband tevens op dat als een geleidelijke evolutie naar een hogere vergoeding van het spaarboekje op termijn uit zou blijven, dat zou wijzen op een structureel concurrentieprobleem. In juni 2023 werd de aandacht opnieuw op deze twee zaken gevestigd.

Indien de minimumvergoeding op de spaarrekeningen gekoppeld zou worden aan een externe referentierente zoals bepaald in de voornoemde wetsvoorstellen, kan de financiële stabiliteit in het gedrang komen en zijn er belangrijke ongewenste neveneffecten. Deze referentierente (de rente van de depositofaciliteit van de ECB of de OLO-rente op tien jaar) is geen correcte maatstaf voor de ontwikkeling van het gemiddelde rendement van de activa van de Belgische banken of voor het verschil tussen het rendement van de activa en de passiva (de zogenaamde rentemarge). Die parameters zijn cruciaal om te bepalen in welke mate de rente op de spaarboekjes verhoogd kan worden zonder risico's te genereren voor de duurzame rentabiliteit en stabiliteit van individuele financiële instellingen of van het Belgisch financieel systeem. In de kalibratie van de beoogde reglementaire minimumrente negeerden de wetsvoorstellen dus grotendeels de gevolgen van aanpassingen van de rente op het spaarboekje voor de rentabiliteit van de banken. Met name de kleine en middelgrote spaarbanken, die een relatief groot aandeel spaarrekeningen en hypothecaire leningen op hun balans hebben staan en waarvoor de spaarrekeningen een belangrijke indekking zijn voor het renterisico verbonden aan vastrentende hypothecaire leningen, dreigen aanzienlijke verliezen te lijden als de geleidelijke transitie naar hogere rentevoeten op het spaarboekje plaatsmaakt voor een overheidsingrijpen, waarbij de vergoeding op het spaarboekje op een versnelde en abrupte

wijze opgetrokken zou worden. Daarenboven dreigt de koppeling aan het rendement van de Belgische overheidsobligaties een vicieuze cirkel (*doom-loop*) op gang te brengen tussen de financieringskosten van de overheid en de banksector in geval van spanningen in de markt van de Belgische overheidsobligaties. Andere ongewenste neveneffecten hebben te maken met de centrale rol die de spaarrekeningen vervullen in de financiering van de leningen aan Belgische gezinnen en bedrijven en het renterisicobeheer. Verwacht mag worden dat een plotse forse verhoging van de vergoeding van spaarrekeningen zich zal vertalen in hogere tarieven voor leningen aan gezinnen en bedrijven. Bovendien kan ingrijpen in de prijszetting van spaarrekeningen de financiering van leningen met een vaste rente bemoeilijken in de toekomst. Omdat de spaarrekeningen een centrale rol spelen in het beheer van het renterisico bij de banken (zie Hoofdstuk 7 van het deel 'Economische en financiële ontwikkelingen' van dit Verslag), zouden de voorgestelde maatregelen ook het risicobeheer van de banken bemoeilijken. Slecht beheerde renterisico's vormen een bedreiging voor de financiële stabiliteit en de overheid zou *de facto* ingrijpen in domeinen die bij uitstek tot het strategisch beheer van de bank behoren, zonder de verantwoordelijkheid ervoor te dragen.

Een gemoduleerde toepassing van de voorstellen op een eerste schijf van tegoeden op het spaarboekje zou de bovenvermelde risico's milderen maar vergt een volledig sluitende controle op de naleving van de voorwaarde dat deze eerste schijf beperkt wordt tot slechts één spaarrekening per persoon. Zonder dit controlemechanisme dreigt een groot deel van de uitstaande tegoeden op de spaarrekeningen *de facto* vergoed te worden aan de hogere minimumrente, hetgeen de financiële stabiliteit alsnog in gevaar zou brengen.

De Bank nam tijdens het verslagjaar ook kennis van het rapport van de Belgische Mededingingsautoriteit. In dit rapport worden een aantal pistes aangereikt die de concurrentie op de Belgische spaarmarkt kunnen vergroten.

4.2 Maximumrente op individuele of collectieve levensverzekeringen

Op 24 april 2023 vroeg de Minister van Economie het advies van de Bank over de wenselijkheid om de maximumrente op levensverzekeringen te verhogen in het licht van de stijgende rentevoeten

op de financiële markten. Artikel 216 van de toezichtswet verzekeringen beperkt namelijk het rendement dat verzekeringsondernemingen kunnen toekennen op individuele en collectieve levensverzekeringen met een looptijd van meer dan acht jaar. Deze limiet wordt elk jaar op 1 januari vastgesteld op advies van de Bank en zal voor 2024 2% bedragen. Gezien de recente stijging van de marktrente stelden zowel de sector als de politiek de vraag of er een hoger maximum kon worden vastgesteld, in voorkomend geval via een wijziging van het voornoemde artikel 216.

De Bank adviseert een zekere mate van voorzichtigheid in dit verband. Enerzijds is de stijging van de rente op dit moment een feit, maar blijft het onzeker of deze trend de komende jaren niet zal omkeren, vooral gelet op de huidige geopolitieke situatie. Anderzijds verschilt het gegarandeerde rendement op een levensverzekering fundamenteel van het rendement op andere financiële producten, doordat het gegarandeerd is voor een zeer lange periode en niet kan worden gewijzigd door de verzekeringsonderneming. De prudentiële toezichthouder beschikt zelf over zeer weinig middelen om het rendement te verlagen wanneer dit de solvabiliteit van een verzekeringsonderneming in gevaar brengt. Die mogelijkheid bestaat immers alleen in het geval van de liquidatie van een onderneming die (nakend) in gebreke blijft. Er moet ook worden opgemerkt dat als de maximumrente wordt aangepast, verzekeringsondernemingen de nieuwe rente alleen kunnen toepassen op nieuwe contracten en niet op bestaande. Bovendien geldt de maximumrente niet voor contracten met een looptijd van maximaal acht jaar. Voor deze contracten mogen ondernemingen een hogere rente garanderen dan het maximum dat is vastgesteld overeenkomstig het bovengenoemde artikel 216, op voorwaarde dat de looptijd en het rendement van hun activa dit toelaten.

5. Voorkoming van witwassen van geld en financiering van terrorisme

De Bank controleert of de financiële instellingen hun wettelijke verplichtingen nakomen om witwassen van geld en financiering van terrorisme te voorkomen. De financiële instellingen moeten een goed beeld hebben van hun eigen risicoprofiel op het vlak van witwassen van geld en financiering van terrorisme, alsook van het risicoprofiel en

de transacties van hun cliënten. Verdachte transacties moeten ze melden aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking. In 2023 schroefde de Bank haar toezicht in de strijd tegen het witwassen van geld en de financiering terrorisme (SWG/FT-toezicht) verder op. Ze updateerde haar SWG/FT-risicoanalyse voor de Belgische financiële sector en voerde thematische acties uit, onder andere op het gebied van de-risking en van de activiteiten van *money remitters*. Ten slotte legde de Bank in het kader van haar gewoon toezicht administratieve maatregelen en sancties op in geval van ernstige inbreuken op de SWG/FT-wetgeving.

De Bank nam in 2023 ook weer actief deel aan nationale en internationale beleidsdiscussies in de EBA, de Financial Action Task Force (FATF) en het BCBS en aan de Europese onderhandelingen over het SWG/FT-wetgevingspakket¹. De onderhandelingen over het SWG-pakket kwamen in 2023 in een beslissende fase terecht. Als alles volgens plan verloopt, zal de EU binnen afzienbare tijd beschikken over een eigen SWG/FT-autoriteit en een eenvormig SWG/FT-rulebook.

5.1 De Bank updateerde de SWG/FT-risicoanalyse voor de financiële sector

Het landschap van de SWG/FT-risico's evolueert voortdurend, ook in België. Als toezichthouder moet de Bank alert blijven voor nieuwe risico's.

In haar beoordeling analyseert de Bank een reeks transversale SWG/FT-risico's, zoals de Russische inval in Oekraïne en de drugstrafiek in de haven van Antwerpen. Daarnaast wordt per type financiële dienst het inherente SWG/FT-risico geëvalueerd en de maatregelen die dit risico kunnen verminderen.

Op Europees niveau vindt een soortgelijke analyse plaats. In 2023 voerde de EBA haar SWG/FT-beoordeling voor de Europese financiële sector uit en publiceerde de Europese Commissie een SWG/FT-beoordeling voor de Europese economie en samenleving in hun geheel. Deze analyses zijn beschikbaar op de SWG/FT-website² van de Bank.

1 [Anti-money laundering and countering the financing of terrorism legislative package \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020L0190).

2 [Risicogebaseerde benadering en algemene risicobeoordeling | nbb.be](https://www.nbb.be/risicogebaseerde-benadering-en-algemene-risicobeoordeling).

5.2 Trends in het SWG/FT-toezicht van de Bank

De Bank voerde de strijd tegen de-risking op

Soms wordt de SWG/FT als voorwendsel gebruikt om de toegang tot een bankrekening aan (potentiële) cliënten te weigeren. In plaats van het specifieke SWG/FT-risico van de cliënt in kaart te brengen en verscherpte waakzaamheidsmaatregelen toe te passen, gebeurt het dat banken weigeren een rekening te openen of dat ze de relatie met een cliënt stopzetten, louter omdat deze tot een hogere risicogroep behoort. Het gaat bijvoorbeeld om Belgen in het buitenland, ambassades of NGO's. In dat geval rijst er een probleem van financiële inclusie. Om dat probleem aan te pakken, bracht de Bank op 1 februari 2022 een circulaire uit waarin ze haar verwachtingen hieromtrent verduidelijkte³. De Bank streeft naar een zorgvuldig evenwicht. Langs de ene kant hebben de banken de contractuele vrijheid om een commercieel cliëntacceptatiebeleid te voeren. Langs de andere kant kunnen zij geen cliënten weigeren op grond van SWG/FT-redenen die niet in de wet zijn opgenomen. In 2023 voerde de Bank gerichte inspecties uit bij de banken om de naleving van deze circulaire te verifiëren. Ook in 2024 zal de Bank aandacht blijven besteden aan dit maatschappelijk belangrijk thema. Bij ernstige indicaties van de-risking zal zij de financiële instelling in kwestie hierover aanspreken. De Bank kan echter niet tussenkomen in de relatie tussen de instelling en de cliënt. Als de cliënt een beroep wil doen op bemiddeling, kan zij of hij zich wenden tot Ombudsfijn⁴.

Focus op money remitters en hun agenten

De sector van de money remitters is de jongste jaren gestaag gegroeid in België, zowel qua aantal als qua omvang. Money remitters zijn betalingsinstellingen die geldtransfers uitvoeren. Voor Belgen met familieleden in het buitenland is money remittance vaak een laagdrempelige manier om geld naar hen op te sturen. In sommige landen met een grote diaspora levert het geld dat zo verstuurd wordt een belangrijke bijdrage aan het bruto binnenlands product. Geldtransfers houden natuurlijk ook SWG/FT-risico's in. Zo wordt vaak gebruik gemaakt van contant geld. Bovendien kennen money remitters hun cliënten dikwijls minder

3 [Circulaire NBB_2022_03 / Prudentiële verwachtingen ten aanzien van "de-risking"](https://www.nbb.be/circulaire-nbb-2022-03).

4 <https://www.ombudsfijn.be>.

goed, omdat er geen rekening geopend moet worden en omdat de verrichtingen meestal slechts occasioneel plaatsvinden. Ook wordt het geld vaak verstuurd naar landen met een hoger risico.

Vele money remitters doen een beroep op lokale agenten, zoals nachtwinkels. Deze agenten spelen dan ook een cruciale rol in de eerstelijnscontrole van de cliënten en hun geldtransfers. In 2023 voerde de Bank een gerichte horizontale actie uit bij de money remitters in België en bij een aantal agenten die optreden voor meerdere money remitters. De Bank spitste haar actie toe op het toezicht van de money remitters op hun agenten, op de kwaliteit van de identificatiegegevens van de cliënten, op de waakzaamheidsmaatregelen voor cliënten met een hoger risico, en op de identificatie van atypische feiten en verrichtingen. De actie leverde een rijkdom aan bevindingen op. De Bank baseerde zich hierop om op haar SWG/FT-website een aantal goede praktijken en aandachtspunten¹ te publiceren.

Sanctiescreening

Financiële instellingen moeten kunnen garanderen dat ze geen transacties uitvoeren met tegenpartijen die op een Belgische, Europese of internationale sanctielijst staan door hun transacties effectief te screenen. Daarvoor moeten zij over een passende organisatie beschikken. Om deze verplichting tot screening zo effectief en zo efficiënt mogelijk te vervullen, werkte Febelfin, in nauw overleg met de Bank, een multilateraal outsourcingcontract uit. Banken die toetreden tot dat contract, zullen bij het screenen van binnenlandse transacties kunnen gebruikmaken van de screening die uitgevoerd is door een andere bank die partij is bij het contract. Dit contract trad in januari 2024 in werking. Deelname aan het contract zal door de Bank beschouwd worden als een positief element bij haar beoordeling van de toereikendheid van de organisatie wat de screening van sancties voor binnenlandse transacties betreft.

Focus op de actualiteit

Soms gebeurt het dat de Bank via de pers of klokkenluiders geïnformeerd wordt over

witwaspraktijken of terrorismefinanciering waarbij Belgische financiële instellingen betrokken zijn. Indien de aanwijzingen ernstig zijn, voert de Bank verder onderzoek uit. Deze externe bronnen helpen de Bank bij haar toezicht op de naleving van de SWG/FT-verplichtingen door de financiële instellingen. Een recent voorbeeld is Qatargate, het vermeende corruptieschandaal in het Europees Parlement.

5.3 De Bank nam deel aan SWG/FT-colleges

Vele financiële instellingen zijn actief in meerdere landen. Samenwerking en informatie-uitwisseling tussen SWG/FT-toezichthouders zijn dan ook cruciaal. In 2019² werd in de EU de basis gelegd voor de SWG/FT-colleges, die de nationale SWG/FT-toezichthouders van een bepaalde financiële groep op regelmatige basis samenbrengen. De Bank gelooft sterk in de meerwaarde van deze colleges. In 2023 was zij de 'lead supervisor' in 13 colleges, en nam zij deel aan 42 colleges voor financiële instellingen die in België actief zijn. De EBA publiceerde net als vorig jaar een verslag over de werking van SWG/FT-colleges in de EU, met goede praktijken en aandachtspunten die ook leerzaam zijn voor de Bank.

5.4 De Bank legde administratieve maatregelen en sancties op

Wanneer financiële instellingen hun wettelijke SWG/FT-verplichtingen niet nakomen, kan de Bank administratieve maatregelen opleggen om de betrokken tekortkomingen te verhelpen. Deze maatregelen kunnen gepubliceerd worden. Zo publiceerde de Bank op 16 november 2022 een administratieve maatregel die zij had opgelegd aan een instelling voor elektronisch geld. Uit controles van de Bank bleek dat de organisatie en de interne controle van de instelling ernstige tekortkomingen vertoonden op het vlak van SWG/FT. Daarom legde de Bank de instelling een termijn op waarbinnen zij deze tekortkomingen moest remediëren.

De Sanctiecommissie van de Bank kan ook financiële sancties opleggen aan instellingen die hun SWG/FT-verplichtingen niet nakomen. Zo legde de Sanctiecommissie op 2 juni 2023 aan een

¹ Mededeling NBB_2023_08 / Horizontale analyse van een steekproef van transacties die via verbonden agenten van verschillende betalingsinstellingen werden verricht.

² EBA report on the functioning of anti-money laundering and counter-terrorist financing colleges in 2022, 10 augustus 2023.

bank een sanctie van € 15 miljoen op wegens niet-naleving van de SWG/FT-wet¹.

Voor de Bank vormen deze administratieve maatregelen en sancties een essentieel onderdeel van een effectief toezicht. De Bank zal deze middelen dan ook blijven gebruiken wanneer dit nodig blijkt. Internationale instellingen, zoals de EBA en het IMF, moedigen de Bank aan in die richting verder te gaan.

5.5 De Bank werkte mee aan nieuwe regelgeving en verstrekke richtsnoeren

De SWG/FT-website van de Bank

De Bank heeft haar doorlopende werkzaamheden voortgezet om in de SWG/FT-rubriek van haar website alle relevante teksten samen te brengen en een overzicht te geven van haar commentaar en aanbevelingen en haar verwachtingen ten aanzien van de financiële instellingen die onder haar toezicht vallen.

Naast een aantal andere updates, die allemaal chronologisch op haar website staan, vestigde de Bank de aandacht op het verslag van de EBA over de risico's van betalingsinstellingen. De Bank wees ook op de publicatie door de Europese Commissie van de gemeenschappelijke lijst van prominente publieke functies op nationaal niveau, op het niveau van internationale organisaties en op het niveau van de instellingen en organen van de Unie. De verwachtingen van de Bank, die aansluiten bij de richtsnoeren van de EBA voor de rollen en verantwoordelijkheden van de AML Compliance Officer, d.i. diegene die verantwoordelijk is voor de tenuitvoerlegging van de SWG-regeling binnen de instelling, en de voor SWG/FT verantwoordelijke hooggeplaatste leidinggevende, evenals de richtsnoeren voor het gebruik van oplossingen voor de acceptatie van cliënten op afstand, werden ook toegevoegd aan de website.

Elektronische geldovermakingen

De Bank neemt deel aan werkzaamheden om aanbeveling 16 van de FATF over elektronische geldovermakingen te moderniseren, zodat deze rekening houdt met de ingrijpende veranderingen in de manieren waarop geld wereldwijd wordt

overgemaakt. Deze werkzaamheden, waarover de FATF een openbare raadpleging zal houden, zullen naar verwachting in 2024 afgerond worden.

De Europese Bankautoriteit

Ook in 2023 nam de Bank actief deel aan besprekingen tussen de SWG/FT-toezichthouders in het AML Standing Committee van de EBA, dat wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van de Bank. In 2023 publiceerde de EBA richtsnoeren over een brede reeks onderwerpen, die ook van toepassing zijn op de Belgische financiële sector. Zie in dit verband het jaarverslag van de EBA².

5.6 De Bank bereidt zich voor op een Europese SWG/FT-autoriteit

De onderhandelingen over een Europese SWG/FT-autoriteit en een Europees single rulebook zijn in een laatste fase terechtgekomen. Deze autoriteit (*Anti-Money Laundering Authority – AMLA*) zou instaan voor het direct SWG/FT-toezicht op een beperkt deel van de Europese financiële instellingen, maar ook voor het indirect toezicht op de andere instellingen. Dit zou dus een echte paradigmawissel betekenen voor het SWG/FT-toezicht in Europa.

Nadat de Raad van de EU en het Europees Parlement elk hun eigen positie hadden ingenomen, zijn de zogenaamde dialoogonderhandelingen tussen het Parlement, de Raad en de Commissie begonnen onder Zweeds voorzitterschap en voortgezet onder Spaans voorzitterschap. In januari 2024 werden de werkzaamheden voortgezet en de onderhandelingen afgerond onder Belgisch voorzitterschap. De Bank speelde daarbij een belangrijke rol. De overeenkomst blijft "voorlopig" tot de Europese Raad en het Europees Parlement het akkoord formeel goedkeuren, wat naar verwachting onder de huidige legislatuur zal gebeuren.

Om zich voor te bereiden op die verwachte nieuwe realiteit, neemt de Bank actief deel aan overleg in de schoot van de EBA over de transitie naar een AMLA en de impact hiervan op het SWG/FT-toezicht.

¹ Beslissing van de sanctiecommissie van de Nationale Bank van België van 2 juni 2023.

² Annual Reports | European Banking Authority (europa.eu).

5.7 De Bank bereidt zich voor op een FATF-evaluatie

Met een peer review zal de FATF in 2024-25 evalueren hoe België de strijd aanbindt tegen witwassen, terrorismefinanciering en de proliferatie van massavernietigingswapens. De FATF kijkt daarbij zowel naar de mate waarin het Belgisch reglementair kader voldoet aan zijn 40 aanbevelingen, als naar de efficiëntie van het SWG/FT-kader in België. Als SWG/FT-toezichthouder voor een groot deel van de financiële sector zal de Bank daarbij een belangrijke gesprekspartner van de FATF zijn. Ook zal deze laatste rechtstreeks gesprekken voeren met de financiële sector. Na zijn evaluatie zal de FATF een publiek rapport uitbrengen over België. De laatste FATF-evaluatie dateert van 2014-15. Sindsdien zijn de interne organisatie, de toezichtsmethodologie en de controleacties van de Bank op SWG/FT-vlak diepgaand geëvolueerd. Ook de middelen van de Bank (zowel personeel als IT-tools) zijn substantieel toegenomen. Naast deze doorlichting door de FATF werd het SWG/FT-toezicht van de Bank in 2023 ook summier geëvalueerd door het IMF, als onderdeel van het zogenaamde FSAP (zie paragraaf B.3).

6. Klimaat- en milieugerelateerde risico's

Ook in 2023 bleef de Bank bijzondere aandacht besteden aan klimaat- en milieurisico's. Klimaatverandering en de aantasting van het milieu brengen immers economische kosten en financiële verliezen met zich mee, en dus mogelijk aanzienlijke risico's voor de financiële stabiliteit. Klimaatveranderingsrisico's kunnen worden onderverdeeld in fysieke en transitierisico's. Fysieke risico's houden verband met extreme en/of aanhoudende klimaatverschijnselen, terwijl transitierisico's voortvloeien uit de kosten die gepaard gaan met de noodzakelijke overgang naar een duurzamere, koolstofarme economie. Het eerste deel van deze paragraaf behandelt de monitoring van klimaat- en milieurisico's die door de Bank als materiële risico's voor het Belgische financiële systeem zijn aangemerkt, namelijk de transitierisico's waaraan de vastgoedsector blootstaat. Dit eerste deel wordt aangevuld met een kort kader, waarin een ander belangrijk risico wordt toegelicht dat meer specifiek de Belgische verzekeringssector treft, namelijk de leemte in de regelgeving voor verzekeringen tegen natuurrampen. In de drie daaropvolgende delen worden

de belangrijkste ontwikkelingen in de drie pijlers van het prudentieel toezicht besproken. Tot slot wordt in het laatste deel ingegaan op transitieplannen in het prudentiële kader.

6.1 Energie-efficiëntie van vastgoedblootstellingen

Het transitierisico dat verbonden is aan vastgoed wordt sinds geruime tijd beschouwd als het grootste klimaatrisico voor de Belgische banksector. Dit heeft te maken met de hoge uitstoot van het huizenpark en de grote blootstelling van banken aan vastgoed. Daarom heeft de Bank de banken en verzekeraars reeds in 2020 aangespoord, via een circulaire¹, om gegevens met betrekking tot energie-efficiëntie (in de vorm van EPC²-data) te verzamelen voor het onderpand van nieuwe hypotheekleningen en deze gegevens te rapporteren vanaf 2021. In diezelfde circulaire werden de banken ook uitdrukkelijk aangemaand om energie-efficiëntie op te nemen in hun intern risicobeheer.

Het feit dat de banken de beschikbaarheid van deze data sinds het begin van deze rapportering gevoelig hebben verbeterd door inspanningen te leveren om deze cijfers te verzamelen, onderstreept dat ook zij het belang van energie-efficiëntie voor het transitierisico onderkennen. Dat blijkt uit het linkerpaneel van Grafiek 1. Tijdens het verslagjaar heeft de Bank de banksector echter geïnformeerd over de verbeteringen die nog kunnen worden aangebracht in de analyse en het beheer van deze risico's³. In haar feedback heeft de Bank herhaald dat ze de pogingen van de banksector om toegang te verkrijgen tot de gewestelijke databanken van de energieprestatiecertificaten ondersteunt. Het rechterpaneel toont de verdeling van de hypotheekleningen naar EPC-niveaus⁴. Hieruit valt af te leiden dat ongeveer 40% van de hypotheekleningen in de eerste helft van 2023 werd verstrekt voor relatief energie-efficiënte woningen, maar dat één derde van dit soort

1 [Circulaire NBB_2020_45 - Verzameling en rapportering van informatie betreffende de energie-efficiëntie van vastgoedblootstellingen | nbb.be](#).

2 Energieprestatiecertificaat.

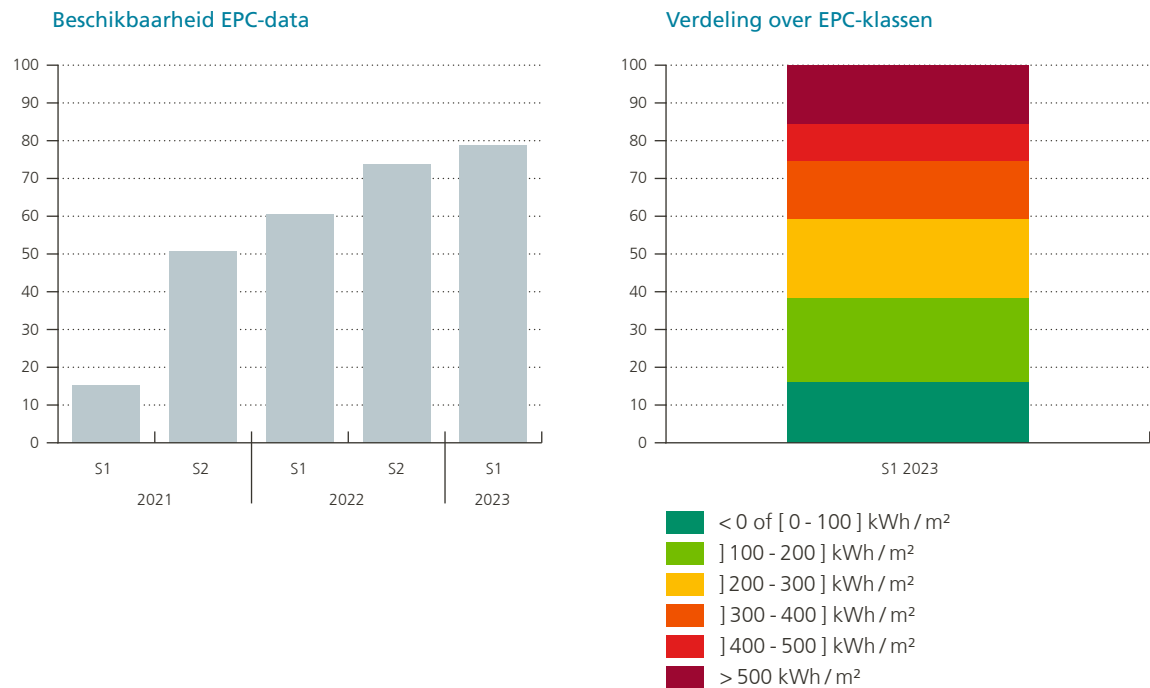
3 [Feedback aan de banksector van 11 mei 2023](#).

4 Een energieprestatiecertificaat (EPC) geeft een schatting van het energieverbruik van een woning, uitgedrukt in kWh/m². De gebruikte EPC-classificatie is die welke van toepassing is in Vlaanderen.

Grafiek B.1

EPC-data voor nieuwe hypotheekleningen

(in % van totaal aan nieuwe leningen)

Bron: NBB.

leningen werd toegekend voor zeer energie-inefficiënte woningen. Het transitierisico voor deze woningen zou behoorlijk hoog kunnen zijn. Enerzijds is het namelijk mogelijk dat de kredietnemer door de toenemende energiekosten problemen ondervindt om de hypotheeklening terug te betalen. Anderzijds zouden de ingevoerde klimaatbeleidsmaatregelen de kredietnemer kunnen verplichten om (dure) investeringen te doen om tot een lagere emissie te komen, teneinde voor het onderpand in kwestie een 'beter' EPC-label te verkrijgen. Als de kredietnemer op voorhand geen rekening houdt met dergelijke verplichtingen, kan dit zijn terugbetalingscapaciteit onder druk zetten.

Bovendien blijkt uit de huidige rapportering dat er een negatieve relatie bestaat tussen de kredietwaardigheid van kredietnemers en de energie-efficiëntie van het onderpand. Het aandeel kredietnemers met een hoge quotiteit (d.i. de waarde van het ontleende bedrag ten opzichte

van de waarde van de woning) is veel hoger voor leningen voor woningen met slechtere EPC-labels op het moment van de aankoop. Banken worden voor dit type kredietnemers dus geconfronteerd met een dubbele kwetsbaarheid. Wanneer de energieprijzen stijgen of wanneer er verplichte investeringen moeten worden gedaan om een woning energie-efficiënter te maken, zullen deze kredietnemers sneller in de problemen komen.

Op basis van analyses van de Bank blijkt wel dat een niet verwaarloosbaar deel van de leningen voor energie-inefficiënte panden ook zal worden aangewend voor renovatie, wat het transitierisico enigszins beperkt. Bovendien zal de waarde van het onderpand na verloop van tijd ook verbeteren als er een energierenovatie wordt uitgevoerd. Dit heeft ook een positieve impact op de quotiteit en op het risico voor de banken. De EPC-rapportering voor nieuwe hypotheekleningen die door de bovenvermelde circulaire van de Bank wordt

opgelegd, zal in de loop van 2024 aangepast en verfijnd worden, zodat de Bank een beter zicht krijgt op dit type leningen. De grotere beschikbaarheid van deze certificaten heeft wellicht ook bijgedragen tot een vermindering van de transitierisico's verbonden

aan Belgische huizen, aangezien het toegenomen prijsverschil tussen huizen met een hoge en lage energie-efficiëntie thans overeen lijkt te komen met de gemiddelde kostprijs van een grondige energierenovatie van minder energie-efficiënte woningen.

Natuurrampenverzekering

De overstromingen die zich in juli 2021 hebben voorgedaan, hebben veel menselijk en financieel leed veroorzaakt voor Belgische gezinnen en bedrijven. Ook voor de verzekeringssector was de impact zeer groot, aangezien de overstromingsschade aan gebouwen gedekt wordt door de brandverzekering.

De opname van een overstromingsdekking in de brandverzekering werd in het verleden reeds verplicht om de verzekeringnemer te beschermen tegen de schade veroorzaakt door natuurrampen. Om ook de verzekeraarbaarheid van overstromingen en de financiële stabiliteit van de verzekeringssector te garanderen, heeft de wetgever daarnaast, eveneens in het verleden, een specifiek mechanisme uitgewerkt via een publiek-private samenwerking. Dit mechanisme houdt in dat een eerste financieel verlies bij overstromingen wordt gedragen door de verzekeringsondernemingen. Voor uitzonderlijke rampen is de dekking beperkt tot een bepaald bedrag en komen de gewesten tussen voor de resterende schade van Belgische gezinnen.

Ten tijde van de overstromingen van juli 2021 bedroeg deze wettelijke limiet € 350 miljoen. De totale overstromingsschade liep echter op tot € 2,4 miljard. De verzekeringssector heeft toen in onderling overleg met de gewesten beslist zijn tussenkomst meer dan te verdubbelen ten opzichte van de wettelijke limiet. Hierdoor nam het aandeel van de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen in de schadelast toe.

Meer dan twee jaar na de overstromingen moet echter worden vastgesteld dat er nog steeds geen stabiel nieuw juridisch kader is dat ondubbelzinnig bepaalt hoe de schadelast als gevolg van toekomstige natuurrampen zal worden verdeeld. Deze situatie en de daaruit voortvloeiende onzekerheid hebben reeds aanzienlijke gevolgen gehad voor de Belgische verzekeraars. Sommige ondernemingen ondervinden moeilijkheden om een herverzekering te vinden voor deze catastroferisico's. In het algemeen zijn de premies die de herverzekerders van de Belgische brandverzekerders vragen ook met tussen de 50% en 60% gestegen in de laatste twee jaar. Als deze situatie blijft aanhouden, bestaat het risico dat de herverzekerders minder actief zullen worden in België. Dit zou tot gevolg hebben dat de verzekeringsondernemingen geen dekking meer kunnen aanbieden en dat de Belgische gezinnen zich niet meer kunnen verzekeren tegen brand en natuurrampen, of enkel tegen betaling van een sterk gestegen premie.

Om meer zekerheid te bieden aan alle betrokken partijen zou er een helder wettelijk kader moeten worden opgezet. Er werd reeds een eerste hervorming van de wetgeving uitgevoerd, waarbij de wettelijke limiet werd verhoogd tot € 1,6 miljard. De Bank is echter van mening dat een bijkomende, meer fundamentele hervorming noodzakelijk is. Hierbij moet duidelijkheid geschept worden over de verdeling van de kosten van toekomstige natuurrampen in België, de financiering van de gewestelijke rampenfondsen en de robuustheid van het kader in het licht van de verzwaring van de overstromingen en andere natuurrampen.

6.2 Pijler 3-openbaarmakingsvereisten

Op Europees niveau werden de pijler 3-rapporteringverplichtingen voor milieugerelateerde, sociale en governance-risico's (*Environment, Social and Governance-related (ESG) risks*) van kracht in 2023, voor de rapportering over het boekjaar 2022. Deze verplichtingen gelden voor grote kredietinstellingen die beursgenoteerde effecten uitgeven. Concreet dienen deze instellingen kwantitatieve informatie te verstrekken over de transitierisico's en fysieke risico's die samenhangen met klimaatverandering, waaronder gegevens over de blootstelling aan sectoren met een hoge koolstofuitstoot en aan activa die onderhevig zijn aan de impact van extreme klimaatomstandigheden. Daarnaast rapporteren ze ook kwantitatieve informatie over de maatregelen die ze hebben genomen om de bedrijven en huishoudens waaraan ze leningen verstrekken te ondersteunen bij de overgang naar een koolstofneutrale economie en bij de aanpassing aan de klimaatverandering. Tot slot verstrekken ze in het kader van deze rapportering kwalitatieve informatie over de manier waarop ze ESG-overwegingen integreren in hun governance, bedrijfsmodel, strategie en risicobeheerkader.

De invoering van deze rapportering is een belangrijke stap in de aanpak van een van de grootste uitdagingen waarmee de toezichthouders nog steeds worden geconfronteerd bij hun inspanningen om klimaat- en milieurisico's correct te beoordelen, namelijk het gebrek aan consistente, vergelijkbare en betrouwbare gegevens op internationaal niveau. De rapporteringsverplichtingen zullen geleidelijk worden uitgebreid, om ze uiteindelijk zo veelomvattend mogelijk te maken. Zo zullen de betrokken instellingen in de rapportering over het boekjaar 2023 bijvoorbeeld ook cijfers moeten publiceren die aangeven welk aandeel van hun blootstellingen voldoet aan de klimaatdoelstellingen van de EU overeenkomstig de Europese taxonomie. Voorts zullen de rapporteringsverplichtingen met de invoering van CRR3 voor alle banken gelden, ook voor deze die geen beursgenoteerde effecten uitgeven.

Parallel aan de werkzaamheden die op Europees niveau worden uitgevoerd, heeft het Bazels Comité zich verder gebogen over de tenuitvoerlegging van pijler 3-rapporteringverplichtingen voor klimaatrisico's en eind 2023 een consultatiedocument over dit onderwerp gepubliceerd¹.

6.3 Opname van klimaat- en milieugerelateerde risico's in het prudentieel toezicht

Klimaat- en milieugerelateerde risico's worden in toenemende mate geïntegreerd in het banktoezicht en de verwachtingen met betrekking tot de opname van deze risico's in het risicobeheer van de banken worden steeds strenger. De belangrijke instellingen (SI's) moesten er tegen maart 2023 voor zorgen dat ze de klimaat- en milieugerelateerde risico's waaraan ze zijn blootgesteld op een adequate manier identificeren en de impact hiervan op hun activiteiten analyseren. Tegen eind 2023 dienden zij deze risico's volledig te integreren in hun governance, strategie en risicobeheer. Vervolgens moeten ze tegen eind 2024 voldoen aan al de overige verwachtingen van de ECB, die opgenomen zijn in de ECB-Gids inzake het beheer van en het toezicht op klimaat- en milieugerelateerde risico's van november 2020². In 2022 heeft de Bank de minder belangrijke instellingen (LSI's) verzocht om ook aan deze toezichtsverwachtingen te voldoen, zij het rekening houdend met de aard, omvang en complexiteit van hun activiteiten. De LSI's krijgen bovendien een jaar langer de tijd hiervoor. Deze prudentiële verwachtingen stroken met de principes voor effectief beheer van en toezicht op klimaatgerelateerde risico's³ die het BCBS gepubliceerd heeft in 2022 en het EBA-rapport over het beheer van en het toezicht op ESG-risico's van 2021⁴. Op basis van dit rapport heeft de EBA begin 2024 tevens een consultatiedocument opgesteld met richtsnoeren voor het beheer van ESG-risico's⁵. De voorgestelde EBA-richtsnoeren liggen sterk in lijn met de documenten van de ECB en het BCBS, maar gaan hier en daar verder, en omvatten ook enkele aanbevelingen voor transitieplannen (zie deel B.6.5 van dit Verslag).

1 BCBS Consultative document on disclosure of climate-related financial risks (november 2023).

2 ECB Guide on climate-related and environmental risks, Supervisory expectations relating to risk management and disclosure (november 2020).

3 BCBS Principles for the effective management and supervision of climate-related financial risks (juni 2022).

4 EBA Report on ESG risk management and supervision for credit institutions and investment firms (juni 2021).

5 EBA Consultation Paper on draft Guidelines on ESG risk management (januari 2024).

De ECB en de Bank bekijken momenteel of de vastgestelde tekortkomingen in verband met de toezichtverwachtingen naar behoren worden aangepakt en opgevolgd. Indien dit niet het geval is, kan de ECB boetes opleggen. Verder onderzoekt de ECB hoe vanaf 2024 een pijler 2-kapitaaltoeslag kan worden opgelegd bij verhoogde blootstelling aan klimaat- en milieugerelateerde risico's. Ten slotte worden klimaat- en milieugerelateerde risico's steeds meer geïntegreerd in inspecties met betrekking tot traditionele risico's zoals krediet-, markt- en operationele risico's, en worden ook inspecties uitgevoerd die specifiek gericht zijn op klimaat- en milieugerelateerde risico's.

Voor de verzekeringssector heeft de Bank in de loop van het verslagjaar een transversale analyse uitgevoerd van de beoordeling van de klimaatveranderingsrisico's die de verzekeringsondernemingen in hun beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit (*Own Risk and Solvency Assessment – ORSA*) hebben verstrekt. Hieruit blijkt dat de meeste verzekeringsondernemingen voldoen aan de verwachtingen van de Bank, die in haar ORSA-circulaire¹ zijn opgenomen, maar dat sommige hun analyses verder moeten ontwikkelen.

6.4 Kapitaalvereisten voor klimaat- en milieugerelateerde risico's

Bij de berekening van de minimale kapitaalvereisten voor banken moet rekening worden gehouden met klimaat- en milieugerelateerde risico's. De banken moeten ervoor zorgen dat ze voldoende kapitaalbuffers hebben om onverwachte verliezen ten gevolge van kredietrisico, marktrisico en operationeel risico op te vangen. Hoe hoger het risico, hoe hoger de kapitaalbuffer moet zijn. Omdat klimaat- en milieugerelateerde risicofactoren deze traditionele risico's kunnen beïnvloeden, moet nagegaan worden of hier voldoende rekening mee wordt gehouden. In dit verband heeft de EBA in oktober 2023 een rapport² gepubliceerd met een aantal aanbevelingen voor banken en toezichthouders. Dit rapport licht toe hoe kapitaalberekeningen op korte termijn met klimaat- en milieugerelateerde maar ook met sociale risico's rekening kunnen houden, zonder

dat echte aanpassingen aan het kapitaalraamwerk nodig zijn. Deze aanbevelingen stroken in grote mate met de 'Veelgestelde vragen en antwoorden omtrent klimaatgerelateerde risico's' die het Bazels Comité in december 2022 heeft gepubliceerd³, maar gaan op een aantal punten verder. Bovendien bevat het rapport van de EBA enkele aanbevelingen die pas echt goed kunnen worden toegepast als er meer gegevens beschikbaar zijn of die een daadwerkelijke aanpassing van het kapitaalraamwerk vereisen. Sommige aanbevelingen in het rapport zijn daarom ook gericht aan de Europese Commissie.

De kapitaalvereisten moeten in ieder geval gebaseerd zijn op risicoberekeningen. Duurzame financiering moet gestimuleerd worden, maar niet door de kapitaalvereisten voor deze financieringen te verlagen. Duurzame projecten kunnen namelijk ook erg risicovol zijn. Wanneer evenwel kan aangetoond worden dat specifieke groene blootstellingen minder risicovol zijn dan hun niet-groene tegenhangers, kunnen en moeten de kapitaalvereisten hiervoor lager zijn. Omgekeerd geldt deze redenering uiteraard ook voor de blootstellingen die net iets meer onderhevig zijn aan klimaat- of milieugerelateerde risico's. Hiervoor zouden de kapitaalvereisten moeten verhoogd worden. Voor het stimuleren van de transitie naar een meer duurzame maatschappij beschikken de overheden over veel efficiëntere maatregelen, denk maar aan de koolstofaks of subsidies voor groene investeringen. De Bank ondersteunt een beleid dat een rol toekent aan de financiële sector in het bevorderen van de transitie naar een koolstofarme economie. Door deze transitie te faciliteren kunnen toekomstige risico's immers gereduceerd worden. Bovendien kunnen sommige bedrijfsmodellen die qua duurzaamheid een gebrek aan ambitie vertonen, op termijn onhoudbaar blijken te zijn. Dit gebrek aan ambitie kan ook tot een reputatierisico leiden indien uit de verplichte publicaties over het klimaatrisico en het beheer ervan blijkt dat de betrokken instellingen zwakheden vertonen en dit gedetecteerd wordt door de markt. De sectoren die sterk onderhevig zijn aan klimaat- en milieugerelateerde risico's helpen verduurzamen, door hen hiervoor van de nodige financiering te voorzien, is erg belangrijk voor de ondersteuning van de transitie. Hierbij is het wel van belang dat tegenpartijen een

1 Circulaire NBB_2022_09 / Beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit (ORSA).

2 [EBA Report on the role of environmental and social risks in the prudential framework](#) (oktober 2023).

3 [BCBS Frequently asked questions on climate-related financial risks](#) (december 2022).

geloofwaardig transitieplan hebben. De prudentiële regelgeving en het prudentieel toezicht kunnen de transitie mede ondersteunen door ervoor te zorgen dat de financiële instellingen de ESG-risico's adequaat meten en beheren en er rekening mee houden in hun bedrijfsmodellen en -strategie alsook in hun deugdelijk bestuur en risicoappetijt, wat hun portefeuilles veerkrachtiger zal maken tegen klimaat- en milieugerelateerde risico's en ook hun commerciële keuzes en hun financieringen en investeringen zal sturen.

Ook voor de verzekeringssector wil de Bank zich ervan vergewissen dat de risicoparameters in de standaardformule van Solvabiliteit II naar behoren rekening houden met alle risico's waaraan de verzekeringsondernemingen zijn blootgesteld, inclusief deze die verband houden met de gevolgen van klimaatverandering. De Bank neemt deel aan de werkzaamheden van de Europese Autoriteit voor Verzekeringen en Bedrijfspensioenen (*European Insurance and Occupational Pensions Authority* – EIOPA) om de parameters voor natuurrampenrisico's in de standaardformule van Solvabiliteit II te herkalibreren teneinde er de impact van klimaatverandering in te integreren. De Bank beschouwt dit als een passende manier om rekening te houden met deze risico's in het kader van de eerste pijler. Daarnaast zet EIOPA haar analyse voort van de wenselijkheid om een gedifferentieerde behandeling in te voeren voor activa die substantieel verband houden met milieugerelateerde en/of sociale doelstellingen. In het kader van deze werkzaamheden pleit de Bank ook voor een risicogebaseerde benadering die op solide gegevens steunt.

6.5 Transitieplannen

De belangstelling van regelgevers en toezichthouders, naast andere belanghebbenden, voor transitieplannen is de laatste tijd alleen maar toegenomen. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen transitieplannen die worden opgesteld door banken en deze die worden opgesteld door de bedrijven waaraan ze leningen verstrekken (hierna "tegenpartijen" genoemd). Transitieplannen komen tegemoet aan de gemeenschappelijke behoefte om over voldoende toekomstgerichte indicatoren te beschikken om de hoge mate van onzekerheid, de potentieel langere tijdshorizon en de aard van klimaat- en milieurisico's in vergelijking met andere soorten risico's weer te geven.

Vanuit prudentieel oogpunt is het belangrijk dat de transitieplannen van banken een voldoende risicogebaseerde benadering volgen. Rekening houdend met deze bezorgdheid werd bevestigd dat in het kader van de actualisering van de Europese wetgeving om de weerbaarheid van het banksysteem te versterken (CRD6/CRR3) een verplichting zal worden ingevoerd voor Europese banken om prudentiële plannen op te stellen om klimaat- en milieurisico's aan te pakken, inclusief de risico's die voortvloeien uit het feit dat deze banken achterblijven op de beleidsdoelstellingen van de Europese Unie.

In de praktijk zorgt de actualisering van de Europese wetgeving inzake prudentiële plannen mede voor een beter beheer van en toezicht op ESG-risico's in het kader van pijler 2. Deze actualisering hangt nauw samen met het verslag dat de EBA in juni 2021 over dit onderwerp gepubliceerd heeft¹. Hierin werd de kredietinstellingen al aanbevolen ESG-risico's in hun processen te integreren, met name door de tijdshorizon van de strategische planning te verlengen tot ten minste 10 jaar en door hun weerbaarheid tegen verschillende scenario's te testen. Begin 2024 heeft de EBA een consultatiedocument gepubliceerd over een actualisering van dit verslag, dat met name meer concrete details bevatte over wat er van de prudentiële plannen wordt verwacht (zie ook paragraaf B.6.3).

Niet onbelangrijk is dat de transitieplannen van de tegenpartijen een belangrijke bron van informatie zijn die de banken in hun plannen kunnen integreren en die kan bijdragen aan een meer granulaire toekomstgerichte beoordeling van klimaat- en milieurisico's. In de toekomst moet worden aangenomen dat zakendoen met tegenpartijen waarvan de activiteiten schadelijk zijn voor het milieu zonder rekening te houden met hun transitieplannen, niet strookt met een gezond risicobeheer.

In dit opzicht is de inwerkingtreding in 2024 van de Europese richtlijn over duurzaamheidsrapportering (*Corporate Sustainability Reporting Directive* – CSRD), die grote ondernemingen en banken verplicht te rapporteren over duurzaamheid in overeenstemming met de Europese standaarden voor duurzaamheidsrapportering (*European Sustainability Reporting*

¹ EBA report on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms (EBA/REP/2021/18).

Standards – ESRS), bijzonder nuttig. Deze reglementering omvat de verplichting voor ondernemingen om hun plannen openbaar te maken, teneinde te garanderen dat hun bedrijfsmodel en strategie verenigbaar zijn met de transitie naar een duurzame economie en met de beleidsdoelstellingen van de EU¹.

De ontwikkeling en verdere formalisering van transitieplannen voor banken en hun tegenpartijen zijn onderwerp van debat en laten voorlopig veel vragen onbeantwoord. Behalve over de inhoud van deze plannen, moet met name ook worden vastgelegd hoe de geloofwaardigheid ervan beoordeeld en gegarandeerd kan worden en welk mandaat de toezichthouders in voorkomend geval zullen hebben met betrekking tot de definitie van de doelstellingen die in deze plannen zijn opgenomen. Er is ook de vraag hoe deze plannen in de drie pijlers van het prudentieel toezicht zullen worden geïntegreerd. Deze elementen zijn het onderwerp van discussies en gedachteswisselingen, niet alleen op Europees niveau, maar ook op het niveau van het Bazels Comité en het Network for Greening the Financial System.

7. Digitalisering

De digitalisering van de financiële dienstverlening won ook in 2023 verder aan belang. Ze laat consumenten, werknemers en ondernemingen immers toe het hoofd te bieden aan diverse uitdagingen. Voorbeelden van innovatieve ontwikkelingen zijn nieuwe bedrijfsmodellen die gebaseerd zijn op betalingsoplossingen, gebruik van *'machine learning'*/*'deep learning'* of robotgestuurde procesautomatisering om de operationele efficiëntie te verbeteren, inzet van kunstmatige intelligentie en gegevensanalyse ter verfijning van de commerciële strategieën, en gebruik van clouddiensten voor het beheer van IT-infrastructuren en de aggregatie van gegevens. Deze ontwikkelingen zijn vaak ingegeven door de ambitie om vooruit te lopen op grote veranderingen die verwacht worden in de structuur van de markt voor financiële diensten. De rol van de financiële diensten en actoren is op mondiaal niveau immers sterk aan het veranderen. Zowel voor financiële als voor niet-financiële diensten wordt geleidelijk

aan steeds meer gebruikgemaakt van geïntegreerde betaal-, e-commerce- en socialemediaplatformen en van ecosystemen voor samenwerking. De innovatie wordt met name vergemakkelijkt door het gebruik van modulaire technologieën die het voor verschillende financiële en niet-financiële actoren mogelijk maken te communiceren via interfaces.

Al deze ontwikkelingen hebben nu reeds een belangrijke impact op de risico's voor de financiële instellingen, de consument, het monetair beleid en/of de financiële stabiliteit. Aangezien digitalisatie leidt tot meer interconnectiviteit, worden met name de cyberveiligheid en de continuïteit van de onderliggende systemen en infrastructuren alsnook crucialer. Vermoedelijk zullen de risico's die gepaard gaan met digitalisatie in de voorzienbare toekomst verder toenemen. Tegen deze achtergrond neemt de Europese Commissie diverse initiatieven. Enkele daarvan worden in dit hoofdstuk besproken, namelijk deze die betrekking hebben op operationele weerbaarheid, betalingsdiensten en artificiële intelligentie. Voorts wordt in dit hoofdstuk ook ingegaan op de initiatieven die de Bank ontplooit om het ECB-project voor een digitale euro te ondersteunen, en op de inspanningen die worden geleverd om de Fintech-/Insurtech-ontwikkelingen bij de instellingen onder toezicht in kaart te brengen.

7.1 Digitale euro

De Bank is in samenwerking met de ECB actief betrokken bij het leggen van de fundamenten voor de mogelijke invoering van een digitale euro. Dit project bevindt zich momenteel in de voorbereidingsfase, die begon in november 2023 en uit twee stappen bestaat. Het doel van de eerste stap, die minimaal twee jaar zal duren, is om de laatste hand te leggen aan een rulebook voor de digitale euro, een beter inzicht te krijgen in de noodzakelijke componenten van het toekomstig dienstenplatform voor de digitale euro en te bepalen welke (private of publieke) entiteiten deze componenten zullen ontwikkelen. Onder voorbehoud van goedkeuring door de Raad van Bestuur van de ECB, zal in de tweede stap van de voorbereidingsfase worden overgegaan tot het daadwerkelijk ontwikkelen en testen van dit dienstenplatform.

De Raad van Bestuur besloot de huidige voorbereidingsfase te starten na de afronding van de onderzoeksfase in oktober 2023. In deze onderzoeksfase

¹ Bijlage 1 bij de Gedelegeerde Verordening van de Commissie tot aanvulling van Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en van de Raad wat betreft standaarden voor duurzaamheidsrapportering.

werd gekeken of het haalbaar is om een digitale euro te creëren die zowel aan de behoeften van de gebruiker als aan de eisen van het Eurosysteem voldoet. Er werd een hoogwaardig ontwerp ontwikkeld voor de digitale euro en er vonden prototypeoefeningen plaats om dit voorgestelde ontwerp goed te keuren. Daarnaast werd ook onderzoek verricht met focusgroepen om de voorkeuren en verwachtingen van de gebruikers vast te stellen. Deze omvangrijke werkzaamheden worden hieronder uitvoeriger beschreven.

Hoogwaardig ontwerp

Gedurende de hele onderzoeksfase streefde het Eurosysteem ernaar om van de digitale euro een veelzijdige valuta te maken, die zowel online als offline toegankelijk is en onmiddellijk en kostenvrij (voor het basisgebruik) voor alle retailbetalingen gebruikt kan worden in het hele eurogebied.

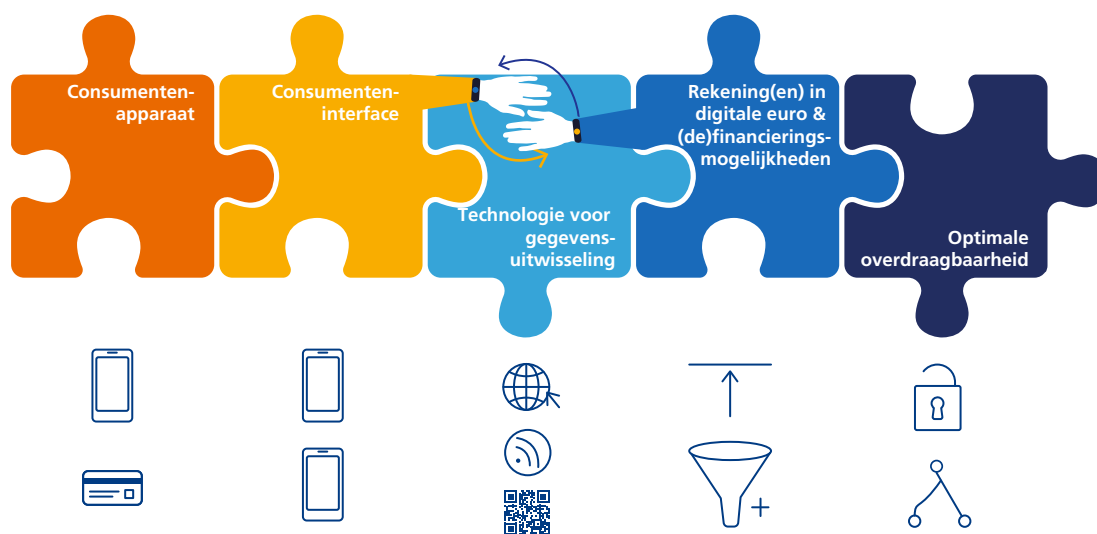
De digitale euro zou hoofdzakelijk worden gebruikt voor transacties tussen particulieren en aankopen via e-commerce of bij handelaars, zowel in de winkel als online. De digitale euro zou ook kunnen dienen als betaalmiddel tussen overheden en personen of bedrijven, wat de interacties tussen deze partijen, waaronder de uitbetaling van uitkeringen en subsidies en de betaling van belastingen, zou vergemakkelijken.

Bovendien zou het met de digitale euro mogelijk zijn om kleine betalingen offline uit te voeren, waardoor de privacy van de gebruiker op dezelfde manier zou worden beschermd als bij gebruik van anoniem contant geld. Technisch gezien kan de bank van de gebruiker (of een andere betalingsdienstaanbieder) onmogelijk weten aan wie en voor welk bedrag er een overschrijving wordt gedaan, als dit offline gebeurt. De enige informatie waarover de bank zou beschikken, is het bedrag in de virtuele portemonnee van de gebruiker voordat deze laatste offline gaat en zijn of haar saldo wanneer hij of zij terug online gaat. Alles wat in de tussentijd gebeurde, zou strikt vertrouwelijk zijn. Online transacties zouden dan weer hetzelfde niveau van vertrouwelijkheid verzekeren als gewone elektronische betalingen.

Het proces voor de initiëring en voltooiing van een transactie in digitale euro is zo ontworpen dat het gebruikersvriendelijk en gestroomlijnd is. De betalingen in digitale euro zouden kunnen worden uitgevoerd met een smartphone of met een fysieke betaalkaart. De gebruikelijke bankapplicaties en een autonome toepassing van het Eurosysteem zouden het mogelijk maken om zowel online als offline betalingen te verrichten en toegang te krijgen tot een digitale portemonnee op een mobiel apparaat.

Grafiek B.2

Kenmerken van de digitale euro

Bronnen: ECB, NBB.

Deze betalingen zouden op twee verschillende manieren gevalideerd kunnen worden (los van de mogelijkheid om online te valideren in het geval van e-commerce), namelijk via Near Field Communication of Quick Response (QR)-codes.

Zodra deze consumentgerichte stappen van het proces zijn afgerond, zou de informatie worden doorgegeven aan de betalingsdienstaanbieders en het Eurosysteem. In dit stadium moet er een onderscheid worden gemaakt tussen online en offline betalingen.

In het geval van een offline betaling zouden er geen antiwitwascontroles worden uitgevoerd omdat offline enkel kleine betalingen mogelijk zijn. Vooraf geladen geld dat veilig is opgeslagen op een drager (Universal Integrated Circuit Card-kaart, ingebouwde simkaart (eSIM) of *secure element* (eSE), microSD-kaart, enz.) zou worden geverifieerd en gevalideerd op peer-to-peer basis, zonder tussenkomst van een betalingsdienstaanbieder of het Eurosysteem. Het eindresultaat van de transactie (debitering of creditering) zou dan worden weergegeven in de digitale eurotokens die op de drager zijn opgeslagen.

Voor onlinebetalingen in digitale euro zou de betalingsdienstaanbieder van een gebruiker (meestal een bank) controles uitvoeren om mogelijk frauduleus gebruik van de digitale euro op te sporen, net zoals dit voor elektronische betalingen wordt gedaan. Vervolgens zouden crediterings- en debiteringsinstructies naar het Eurosysteem worden gestuurd ter verificatie en registratie (validatie door derden), wat uiteindelijk zou worden weerspiegeld in het saldo van de gebruiker bij het Eurosysteem. In het geval van online betaling zou het ook mogelijk zijn om transacties te verrichten boven het maximumbedrag aan digitale euro's dat individueel kan worden aangehouden (momenteel wordt een limiet van € 3 000 overwogen). In dat geval wordt het extra bedrag automatisch afgeschreven van of gestort op de (gewone) bankrekening van de gebruiker. Deze functionaliteiten, in combinatie met handmatige en automatische (de) financieringsmogelijkheden tussen de gekoppelde commerciële bankrekening en de online rekening in digitale euro, zouden de gebruikers in staat stellen om de digitale euro effectief als betaalmiddel te gebruiken (waarbij ervoor wordt gezorgd dat de limiet voor het bezit ervan geen transactielimiet wordt), en voorkomen dat de digitale euro als waardeopslagmiddel wordt gebruikt.

Tot slot zij opgemerkt dat de infrastructuur voor de digitale euro de gebruikers de mogelijkheid moet bieden vlot van betalingsdienstaanbieder te veranderen zoals zij ook van aanbieder van telecommunicatiediensten kunnen veranderen. Dit zou 'lock-in'-situaties vermijden, waarbij eindgebruikers gebonden zijn aan hun betalingsdienstaanbieder, en de overstap vergemakkelijken, vooral in noodsituaties wanneer de betalingsdienstaanbieder niet langer in staat is om diensten te verlenen in verband met de rekening in digitale euro. Daarnaast zou het ook bijdragen aan de veerkracht van het Europese betalingslandschap.

Een ontwikkeling die is afgestemd op het huidige tijdperk

De overgang naar de digitale euro loopt ook parallel met de veranderingen die momenteel plaatsvinden in de maatschappij. Het initiatief voor de digitale euro is een strategische stap om de autonomie en veerkracht van Europa binnen het digitale financiële landschap te vergroten. Door de afhankelijkheid van externe particuliere aanbieders te beperken, vooral in geval van een potentiële crisis of geopolitieke spanningen, zou met de digitale euro een publiek betaalmiddel worden geboden dat ontwikkeld is op basis van een pan-Europese governance en pan-Europese normen.

Daarnaast luiden innovaties zoals cryptoactiva, meta-verse en artificiële intelligentie ongetwijfeld grote digitale veranderingen in. Ons geld moet klaar zijn om het hoofd te bieden aan dergelijke ontwikkelingen en om zich te blijven ontwikkelen in harmonie met de samenleving waarin het actief is. Dit houdt met name in dat transacties tussen machines mogelijk moeten worden gemaakt in het kader van de vierde industriële revolutie en dat er voorwaardelijke betalingen moeten kunnen worden uitgevoerd in het zich ontwikkelende Web 3.0-landschap.

In juni 2023 lanceerde de Europese Commissie in dit verband het wetgevingsproces voor een digitale euro, met de publicatie van haar pakket voor de gemeenschappelijke munt¹. Dit voorstel, dat momenteel bestudeerd wordt door het Europees Parlement en de Raad, erkent effectief dat het in een digitaliserende samenleving belangrijk is om de fundamentele kenmerken van contant geld – zoals betrouwbaarheid,

¹ [Pakket voor de gemeenschappelijke munt \(europa.eu\)](#).

offline gebruik, veerkracht, verplichte aanvaarding en Europese conformiteit – aan te passen aan de digitale wereld. Belangrijk is dat de Europese Commissie, net zoals de ECB, haar doelstelling duidelijk heeft gemaakt: het is niet de bedoeling dat de digitale euro contant geld vervangt, maar dat het er een aanvulling op vormt voor consumenten en handelaars, ongeacht het tijdstip en de plaats van betaling. Daarom heeft de Europese Commissie een bepaling over de status van contant geld als wettig betaalmiddel opgenomen in haar wetgevingsvoorstel, teneinde de rol van contant geld in onze maatschappij te behouden en te beschermen.

Hoewel er aanzienlijke vooruitgang is geboekt met het project voor een digitale euro, is er nog geen definitief besluit genomen over de invoering ervan. Dit besluit rust bij de Raad van Bestuur van de ECB en zal aan het einde van het wetgevingsproces aan een evenredigheidsbeoordeling worden onderworpen.

7.2 Betalingsdiensten en ‘open finance’

De tweede richtlijn betalingsdiensten (*Payment Services Directive 2 – PSD2*) regelt het statuut van de betalingsinstellingen en codificeert de regels inzake consumentenbescherming op het gebied van betalingen. Daarnaast bevat deze richtlijn twee belangrijke nieuwigheden. Ten eerste voert zij het concept van ‘sterke cliëntauthenticatie’ (SCA) in, waarbij voor online betalingen de veiligheidsprocedures om een betaling te kunnen autoriseren gevoelig werden aangescherpt. Ten tweede lanceert de PSD2 ‘open banking’, waarmee de toegang voor Fintech-spelers tot betaalrekeningen bij kredietinstellingen wettelijk wordt geregeld.

In juni vorig jaar diende de Europese Commissie een voorstel in tot herziening van de PSD2, dat zal leiden tot een derde richtlijn betalingsdiensten (PSD3), en dat ook een voorstel voor een verordening betalingsdiensten omvat. De opzet van het voorstel is om de prudentiële regels inzake het statuut en de rechten en verplichtingen van betalingsinstellingen in de nieuwe richtlijn te bundelen en de overige regels, die rechten verlenen aan consumenten en handelaren, op te nemen in een rechtstreeks toepasbare verordening. Deze verordening zal de aansprakelijkheid regelen wanneer er iets misloopt bij de uitvoering van een betaling of in geval van een frauduleuze betaling. Daarnaast bevat ze regels inzake SCA en open banking. Over

dit voorstel wordt momenteel onderhandeld tussen de Europese co-wetgevers, het Europees Parlement en de Europese Raad.

Een belangrijke toezichtsactiviteit in voorgaande jaren was de monitoring van de naleving van de regels inzake de toegang voor Fintech-spelers tot betaalrekeningen. Het voornoemde voorstel voor een verordening van de Europese Commissie wijkt niet in belangrijke mate af van de principes van open banking die in de PSD2 zijn opgenomen. Open banking is bijvoorbeeld niet betalend gemaakt voor Fintech-spelers, en er is niet voorzien in één specifiek gedetailleerd schema dat bepaalt hoe deze toegang op technisch vlak moet worden ingericht. Niettemin bevat de verordening een aantal nuttige verduidelijkingen van het regelgevend kader.

De Europese Commissie diende vorig jaar eveneens een voorstel in voor een verordening betreffende een kader voor toegang tot financiële gegevens (*Financial Data Access Framework*). De reikwijdte van dit voorstel, waarover momenteel eveneens wordt onderhandeld tussen de Europese co-wetgevers, is veel breder dan de PSD-regelgeving. Het gaat immers om cliëntengegevens in domeinen zoals investeringen, pensioenen, kredietgeving, sparen, enz. Betaalrekeningen vallen niet onder de toepassing van het voorstel. Nieuw ten opzichte van de PSD2 is dat de Europese Commissie in een financiële compensatie voorziet voor het leveren van deze gegevens aan derde partijen en dat bepaald wordt dat de toegang dient te geschieden via schema’s, die door de betrokken partijen moeten worden ingericht.

7.3 Artificiële intelligentie

Met het toenemend gebruik van artificiële intelligentie is de behoefte aan regelgeving en beginselen inzake goed bestuur voor betrouwbare en ethische artificiële intelligentie cruciaal geworden.

Het gebruik van artificiële intelligentie (AI) neemt wereldwijd toe en de opkomst van generatieve AI¹ zal deze ontwikkeling alleen maar versterken. Ook de financiële sector maakt steeds meer gebruik van AI.

¹ Generatieve AI (zoals ChatGPT) is een techniek waarbij gebruik wordt gemaakt van zelflerende algoritmen om patronen en verbanden te identificeren in data of door mensen gecreëerde content, waarmee vervolgens nieuwe content wordt gegenereerd, zoals tekst, afbeeldingen, audiobestanden, video’s of code.

Verscheidende toepassingen van AI, zoals fraudedetectie en risicoselectie, lijken veelbelovend. Voor een bank kan AI bijvoorbeeld nuttig zijn om het kredietrisico van een kandidaat-kredietnemer te beoordelen en op basis daarvan te beslissen of ze al dan niet een lening verstrekt en voor welk bedrag.

Deze ontwikkelingen worden nauwlettend gevolgd door internationale, Europese en nationale regelgevers, die de hiertoe benodigde informatie met name verzamelen aan de hand van vragenlijsten of gesprekken met de banken.

Zoals elke technologie kan AI kansen bieden, maar ook nieuwe risico's met zich meebrengen, zoals een gebrek aan transparantie of betrouwbaarheid, of discriminatie. De financiële instellingen moeten deze risico's in overeenstemming met hun algemene prudentiële verplichtingen beheren.

In 2021 heeft EIOPA beginselen inzake goed bestuur vastgelegd voor betrouwbare en ethische artificiële intelligentie in de verzekeringssector. Deze beginselen omvatten billijkheid en non-discriminatie, transparantie en uitlegbaarheid, menselijk toezicht, gegevensbeheer en -robustheid en performantie.

De EBA dringt er bij de banken ook op aan om bij de initiëring en de monitoring van leningen te voldoen aan de preciezere verwachtingen die zij heeft vastgesteld. Ze verlangt met name dat de AI-modellen interpreteerbaar en goed gedocumenteerd zijn en dat een eventuele bias¹ in het besluitvormingsproces kan worden opgespoord en voorkomen.

Momenteel wordt op internationaal en Europees niveau (BCBS, EBA en ECB) gewerkt aan preciezere toezichtsverwachtingen voor banken die gebruikmaken van AI. Dit zou hun onzekerheid over de beoordeling van AI-tools door de toezichthouders verminderen.

¹ Er is sprake van een bias wanneer externe factoren tot gevolg hebben dat het resultaat van een model (dat al dan niet gebaseerd is op artificiële intelligentie) niet neutraal of billijk is. Dit kan leiden tot een systematische benadeling bij de toegang tot bepaalde fundamentele rechten, zoals het recht op werk, onderwijs, justitie of essentiële financiële diensten. Een bias kan met name optreden wanneer de gegevens die gebruikt worden om een zelflerend algoritme te trainen de impliciete waarden weerspiegelen van de mensen die deze gegevens hebben verzameld of geselecteerd. Een typisch voorbeeld is de weigering om krediet te verstrekken op basis van een postcode die impliciet verwijst naar de etnische afkomst van de personen die in de betrokken gemeente wonen.

Het invoeren van technieken om het begrip van op AI gebaseerde modellen en hun resultaten te verbeteren, is een van de belangrijkste aandachtspunten voor internationale en Europese toezichthouders. Hierbij gaat bijzondere aandacht uit naar mogelijke biases en ethische overwegingen, gelet op de vaak minder transparante aard van bepaalde modellen en de grotere hoeveelheid – met name ongestructureerde – gegevens waarvan gebruik wordt gemaakt bij AI.

De toezichthouders ontwikkelen ook nieuwe interne op AI gebaseerde tools om hun werkzaamheden te optimaliseren.

Tot slot zou de eerste wetgeving ter wereld die AI in alle sectoren van de economie reguleert, en in het bijzonder de meest risicovolle toepassingen ervan, in de loop van 2024 het licht moeten zien in Europa. Zie in dit verband hoofdstuk E.2.2 van het Jaarverslag 2022.

7.4 Fintech

Cartografie

Fintechs² kunnen potentieel ontwrichtende structurele veranderingen in de financiële sector teweegbrengen. Deze financiële innovaties hebben een ruim scala aan toepassingen in verschillende financiële segmenten en worden aangeboden door bedrijven met een heterogeen profiel (van verschillende omvang, al dan niet afkomstig uit de financiële sector en al dan niet vergunninghoudend).

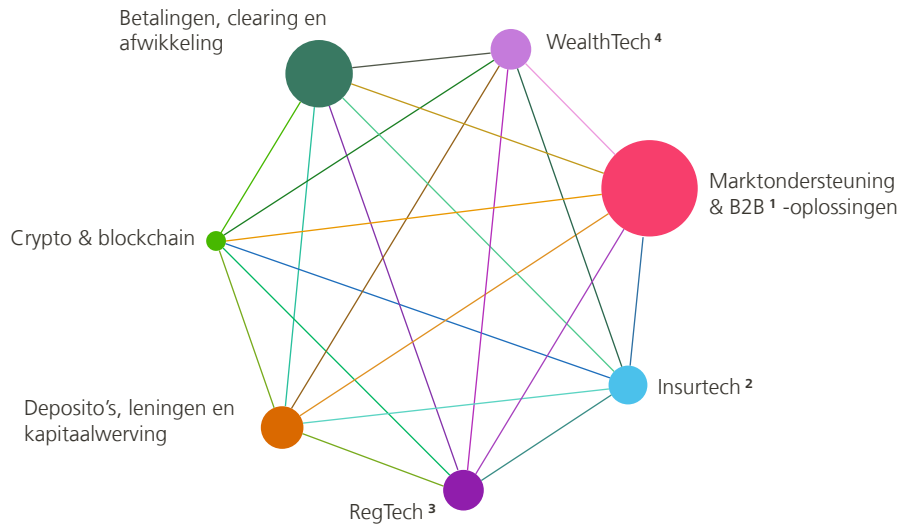
Omdat Fintechs een strategische bedrijfstak voor de Belgische economie blijken te zijn, verdienen ze de aandacht van de autoriteiten. Om een eerste objectieve basis te leggen, en op vraag van de regering, heeft de Bank in 2023 een studie uitgevoerd die de toestand beschrijft van deze sector in België. Deze studie brengt de verschillende segmenten van de sector in kaart, verschaft inzicht in het economisch belang ervan en beschrijft de belangrijkste financiële kenmerken van de bedrijven die

² Volgens de definitie van de Financial Stability Board zijn dit alle digitale technologische innovaties op het gebied van financiële diensten die kunnen leiden tot nieuwe bedrijfsmodellen, toepassingen, processen of producten, met een aanzienlijk effect op de financiële markten, de financiële instellingen en de financiële dienstverlening. Financial Stability Implications from FinTech, Supervisory and Regulatory Issues that Merit Authorities Attention, 27 juni 2017, www.fsb.org/wp-content/uploads/R270617.pdf.

Grafiek B.3

Cartografie van het Fintech-ecosysteem in België

(De grootte van de cirkels is evenredig met het aantal bedrijven per segment)

Bron: NBB.

1 B2B ("Business-to-Business"): het leveren van digitale financiële producten of diensten van bedrijven aan bedrijven.

2 Insurtech: digitale oplossingen en innovatieve bedrijfsmodellen voor de distributie van verzekeringen (vergelijkingsportalen, digitale makelaars) en/of de aankoop van verzekeringsproducten en -diensten (mobiele verzekeringsapplicaties, online en ingebodde verzekeringen, dekking à la carte, peer-to-peer verzekeringen).

3 RegTech: digitale toepassingen ter ondersteuning van de naleving van de regelgeving en de rapportering door financiële en niet-financiële instellingen.

4 WealthTech: digitale platformen voor het beheer van beleggingsportefeuilles, waaronder geautomatiseerd financieel advies over beleggingsproducten en een op algoritmen gebaseerde klanteninterface ("robo-advice", "robo-management").

er deel van uitmaken. De studie identificeert ook de verschillende transversale pijlers binnen het Belgische Fintech-ecosysteem die er mogelijke hefboomen en facilitatoren van zijn.

Volgens de cartografie van dit ecosysteem zijn er in België twee belangrijke Fintech-segmenten.

Het eerste segment bestaat uit Fintechs die business-to-business ("B2B") oplossingen verkopen, met name in de financiële sector ("Tech4Fin-bedrijven"). België is van nature minder gericht op Fintech-producten en -diensten voor consumenten ("B2C"), gelet op het grote aanbod aan digitale financiële producten en diensten van de Belgische banken. De Fintechs die tot het tweede segment behoren, bieden oplossingen aan in verband met betalingen. Een deel daarvan zijn toonaangevende internationale spelers die actief zijn in België.

Het economisch belang van Fintechs blijft momenteel beperkt. De Fintechsector

vertegenwoordigt slechts een fractie van de totale toegevoegde waarde van de niet-financiële ondernemingen (0,3% in 2021). De werkgelegenheid in deze sector is trendmatig toegenomen (minder dan 6 000 voltijdse equivalenten in 2021), maar blijft geconcentreerd in grote groepen bestaande uit instellingen die betalingsoplossingen aanbieden of uit financiële marktinfrastructuren. Anderzijds bestaat de sector grotendeels uit kmo's en start-ups, waarvan het aantal de afgelopen jaren is toegenomen, deels ten gevolge van veranderingen in de wetgeving, zoals de inwerkingtreding in januari 2018 van de tweede Europese richtlijn betalingsdiensten ("PSD2"), of door het ontstaan van kansen en innovaties in bepaalde segmenten (RegTech, blockchain). Uit de balansen van deze bedrijven blijkt dat ze innovatief en kennisintensief zijn en dat ze hun kapitaal met name aantrekken van Belgische en buitenlandse investeerders. Hun winstgevendheid is relatief lager dan het gemiddelde voor de referentiegroep voor

de IT-sector, maar dit is een intrinsiek kenmerk van innovatieve, startende bedrijven.

Verschillende elementen fungeren als facilitatoren voor het Fintech-ecosysteem. De omvang van de Belgische Fintechmarkt blijft beperkt in vergelijking met andere Europese markten, vooral in het Tech4Fin-segment, door de concentratie van de Belgische financiële sector. Toch wordt de beperkte omvang van deze markt niet noodzakelijk als een obstakel gezien, zolang de bedrijven die er deel van uitmaken innovaties ontwikkelen die blijf geven van een robuust bedrijfsmodel, een adequate risicobeheersing en een sterke ambitie om internationaal actief te zijn. De aantrekkingskracht van Europese en internationale bedrijven in activiteitssegmenten die voorzien in onvervulde behoeften heeft ook een positief effect op de ontwikkeling van het Fintech-ecosysteem. Het Belgische ecosysteem profiteert van een ruim aanbod aan talent en spitstechnologische vaardigheden, wat verband houdt met de hoge kwaliteit van het Belgisch wetenschappelijk onderzoek, en de specialisatie van dit onderzoek in domeinen die cruciaal zullen zijn voor de toekomstige ontwikkeling van digitale financiële diensten (cyberbeveiliging, artificiële intelligentie, kwantuminformatica, enz.).

De overgang van de start-upfase naar de groei- en versnellingsfase ('*scale-ups*') blijft echter complexer. Onder andere het potentieel voor partnerschappen met financiële instellingen en de toegang tot fondsenwerving voor middelgrote bedragen kunnen een probleem vormen. Bovendien zou de koppeling tussen de startende bedrijven en de particuliere en publieke kapitaalfondsen moeten worden versterkt, rekening houdend met het profiel van deze bedrijven. De beschikbaarheid van menselijk kapitaal in een sector die geavanceerde technologische capaciteiten vereist, is een uitdaging voor de toekomst, vooral op gebieden waar de vraag van de bedrijven groot is, zoals artificiële intelligentie. Tot slot zouden de verschillende spelers die een aanzienlijke impact hebben op de creatie van toegevoegde waarde in de sector (financiële instellingen en start-ups, de academische wereld, incubators, durfkapitaalinvesteerders en publieke investeerders, structuren die de samenwerking en de koppeling tussen bedrijven en investeerders bevorderen) beter met elkaar verbonden kunnen worden om te profiteren van netwerkeffecten en een zichzelf in stand houdende groei te initiëren om de aantrekkelijkheid van het ecosysteem te bevorderen.

Fintech-enquête voor kredietinstellingen

In 2017 hield de Bank een enquête over Fintech en digitalisering bij een selectie van banken en financiële instellingen. Deze enquête verschaftte een overzicht van de impact van Fintech op de Belgische financiële sector en vormde de aanzet tot een dialoog met de marktspelers over verschillende digitale thema's. Gelet op de technologische en marktontwikkelingen voerde de Bank in 2020 opnieuw een enquête uit, waarvan de resultaten in 2021 aan de banken werden meegedeeld en in 2022 openbaar werden gemaakt.

Rekening houdend met het strategische belang van de digitale transformatie van banken, werd deze enquête op Belgisch niveau gevolgd door initiatieven van de ECB op het gebied van digitalisering en Fintech binnen het SSM. In 2022 hield de ECB aldus een enquête onder de belangrijke kredietinstellingen over digitale transformatie en het gebruik van Fintech door deze belangrijke kredietinstellingen. De resultaten van deze enquête werden in februari 2023 gepubliceerd. In de zomer van 2023 vulde de ECB deze enquête aan met een eerste meer gericht en diepgaand onderzoek naar de digitale transformatie van een selectie van belangrijke kredietinstellingen, waaronder enkele Belgische banken. De publicatie van de algemene resultaten van deze oefening is gepland voor 2024.

Gelet op de snelle ontwikkeling van financiële technologieën en het feit dat alleen grote bankgroepen worden meegenomen in de enquête en de meer gerichte en diepgaande onderzoeken van de ECB, besloot de Bank om in de zomer van 2023 een nieuwe enquête uit te voeren onder lokale of gespecialiseerde kredietinstellingen. De eerste antwoorden op de enquête werden eind 2023 ontvangen en worden momenteel geanalyseerd. Deze enquête zal de Bank in staat stellen haar kennis van de digitale transformatie bij deze banken te actualiseren en aanbevelingen uit eerdere enquêtes op te volgen.

Insurtech bij verzekeringsondernemingen

Ook op het bedrijfsmodel van de verzekeringsondernemingen heeft technologische innovatie een steeds grotere impact. De snelle veranderingen die deze technologische innovatie met zich meebrengt, creëren niet alleen opportuniteiten voor startende en gevestigde technologiebedrijven om financiële diensten te verlenen, maar laten traditionele verzekeraars eveneens toe hun bedrijfsmodel, diensten en producten aan te

passen en te verbeteren. Deze nieuwe tendensen kunnen echter ook bepaalde risico's creëren of versterken.

In dit verband heeft de Bank binnen EIOPA bijgedragen aan het uitwerken van nieuwe richtlijnen voor toezichthouders, die hen moeten helpen bij het analyseren van het bedrijfsmodel van verzekeringsondernemingen met sterk ontwikkelde digitale activiteiten. Voor technologieën zoals artificiële intelligentie, Big Data, cryptoactiva, Internet of Things, enz. werden de opportuniteiten en risico's voor de verzekeringssector geanalyseerd en werd de impact op de werking (bijvoorbeeld op de tariefzetting, het schadebeheer enz.) van de verzekeringsondernemingen in kaart gebracht. Daarnaast werden instrumenten ontwikkeld om in te schatten hoe digitaal de activiteiten van een onderneming zijn en hoe duurzaam haar bedrijfsmodel op de lange termijn is. Deze werkzaamheden moeten duidelijk maken welke Europese ondernemingen hun financiële levensvatbaarheid in het gedrang zouden kunnen brengen door gebruik te maken van nieuwe technologieën en welke ondernemingen hun digitale activiteiten succesvol zouden kunnen uitbouwen.

Tot slot werden specifieke dossiers vergeleken van verschillende digitale spelers die actief zijn in de financiële sector. Hieruit bleek dat de ontwikkeling van

digitale activiteiten met wisselend succes geïmplementeerd is in de verzekeringssector. Deze vergelijking hielp bovendien om aandachtspunten te formuleren voor het toezicht. Voor bepaalde technologiebedrijven werd vastgesteld dat ze enige tijd nodig hebben om een duurzame winstgevendheid te bereiken en dus sterke financiële buffers nodig hebben.

7.5 Digitale operationele weerbaarheid

Digital Operational Resilience Act

De Europese verordening betreffende digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector (*Digital Operational Resilience Act* – DORA), trad op 16 januari 2023 in werking¹. De bepalingen ervan zijn van toepassing met ingang van 17 januari 2025.

Het initiatief voor deze verordening werd ingegeven door de steeds toenemende afhankelijkheid van digitale activa en processen binnen de sector. Hierdoor vormen informatie- en communicatietechnologie

¹ Verordening (EU) 2022/2554 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2022 betreffende digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector en tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 1060/2009, (EU) nr. 648/2012, (EU) nr. 600/2014, (EU) nr. 909/2014 en (EU) 2016/1011.

(ICT)-risico's een steeds grotere uitdaging voor de operationele weerbaarheid, de performantie en de stabiliteit van het Europese financiële systeem. Daarenboven was de Europese Commissie van mening dat de vroegere wetgeving dit onderwerp niet op een voldoende gedetailleerde en alomvattende wijze behandelde, de financiële toezichthouders niet de meest adequate instrumenten bood om hun mandaat te vervullen, en te veel ruimte liet voor uiteenlopende benaderingen in een eengemaakte markt. Ook hadden de Europese toezichthoudende autoriteiten (*European Supervisory Authorities – ESA's*) eerder al via een gezamenlijk technisch advies opgeroepen tot een meer coherente aanpak voor het beheer van ICT-risico's in de financiële sector.

De DORA-verordening berust op vijf pijlers:

- De eerste pijler bestaat uit belangrijke principes en vereisten inzake ICT-governance en -risicobeheer, geïnspireerd door relevante internationale en sectorale normen, richtsnoeren en aanbevelingen. Deze vereisten betreffen specifieke functies in het ICT-risicobeheer (identificatie, bescherming en voorkoming, detectie, respons en herstel, scholing en ontwikkeling, en communicatie), en ondersteunen het belang van een adequaat beleids- en organisatorisch kader. Onder meer de cruciale en actieve rol die het leidinggevend orgaan dient te spelen bij het aansturen van het ICT-risicobeheerkader en de toewijzing van duidelijke rollen en verantwoordelijkheden voor ICT-gerelateerde functies vallen onder deze eerste pijler.
- De tweede pijler bevat vereisten met betrekking tot het beheren en classificeren van ICT-gerelateerde incidenten, evenals bepalingen om de rapportage van dergelijke ernstige incidenten aan de bevoegde autoriteiten te harmoniseren en te stroomlijnen. Daarnaast behandelt deze pijler de verantwoordelijkheid van bevoegde autoriteiten om feedback en begeleiding te geven aan financiële entiteiten en om relevante gegevens door te geven aan andere autoriteiten met een legitiem belang. De ambitie is dat financiële entiteiten ernstige incidenten nog maar bij één bevoegde autoriteit hoeven te melden. In dit verband zou op termijn ook de haalbaarheid van een EU-hub worden onderzocht door de ESA's, de ECB en het Agentschap van de Europese Unie voor Cyberbeveiliging (*European Union Agency for Cybersecurity – ENISA*). De

verplichtingen inzake het melden van incidenten onder PSD2 zullen volledig worden geïntegreerd in deze pijler.

- De derde pijler heeft betrekking op de vereisten voor het testen van de digitale operationele weerbaarheid, d.w.z. het periodiek beoordelen van de weerbaarheid tegen cyberaanvallen en het identificeren van zwakke punten, tekortkomingen of lacunes, evenals de snelle implementatie van corrigerende maatregelen. Hoewel alle financiële entiteiten hun ICT-systemen aan tests moeten onderwerpen, die kunnen variëren van het scannen op kwetsbaarheden tot het analyseren van softwarecodes, zouden alleen die entiteiten die door de bevoegde autoriteiten als belangrijk worden aangemerkt, verplicht zijn geavanceerde dreigingsgeleide penetratietests (*Threat-Led Penetration Testing*) uit te voeren.
- Ten vierde bevat de verordening bepalingen om een goed beheer van ICT-risico's verbonden aan derde partijen te garanderen. Enerzijds zal deze doelstelling worden bereikt door het opleggen van principiële regels inzake monitoring van dit risico door de financiële entiteiten en door het invoeren van regelgeving die de sleutelementen van de dienstverlening en de relatie met externe ICT-aanbieders harmoniseert. Aan de andere kant beoogt de verordening de convergentie te bevorderen op het gebied van toezichtsbenaderingen voor ICT-derdepartijrisico's in de financiële sector door een oversightkader in te stellen voor kritische externe ICT-dienstverleners.
- De vijfde en laatste pijler dient het bewustzijn rond ICT-risico's en aanverwante aspecten te vergroten. Deze pijler besteedt aandacht aan het beperken van de verspreiding van deze risico's, het ondersteunen van defensieve capaciteiten en technieken voor het opsporen van dreigingen, waarbij de financiële entiteiten expliciet de mogelijkheid krijgen om onderling regelingen op te zetten voor informatie-uitwisseling over cyberdreigingen.

Met het oog op een maximale harmonisatie binnen de financiële sector richt DORA zich tot een brede waaier van financiële entiteiten, waaronder centrale effectenbewaarinstellingen, kredietinstellingen, verzekerings- en herverzekeringsondernemingen, beursvennootschappen, betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld.

DORA moet worden beschouwd als een *'lex specialis'* ten aanzien van de EU-richtlijn betreffende maatregelen voor een hoog gezamenlijk niveau van cyberbeveiliging in de Unie (ook wel de NIS 2-richtlijn genoemd)¹. Dit betekent dat de vereisten uit DORA, bijvoorbeeld met betrekking tot ICT-beveiliging of incidentmelding, verder reiken dan deze uit de NIS2-richtlijn en dat de instellingen die onder DORA vallen, zich kunnen beperken tot de naleving van de DORA-bepalingen, tenzij – wat niet verwacht wordt – de nationale omzetting van de NIS 2-richtlijn het toepassingsgebied of de bepalingen van deze richtlijn expliciet zou uitbreiden.

Gezien het sterke onderlinge verband tussen de digitale weerbaarheid en de fysieke weerbaarheid van financiële entiteiten, zijn de verplichtingen van de hoofdstukken III en IV van de Richtlijn betreffende de weerbaarheid van kritieke entiteiten (CER)² niet van toepassing op financiële instellingen die onder DORA vallen. Ook hier zou de nationale omzetting van de CER-richtlijn het toepassingsgebied of de bepalingen van diezelfde richtlijn kunnen uitbreiden.

De Bank spant zich op verschillende manieren in om een succesvolle implementatie van de DORA-verordening te bewerkstelligen:

- Enerzijds draagt ze actief bij aan de totstandkoming van niveau 2-teksten die de DORA-verordening op tal van vlakken zullen verduidelijken. Dit leidde tot een eerste reeks standaarden met betrekking tot het ICT-risicobeheerraamwerk, de criteria voor het classificeren van ICT-gerelateerde incidenten, het beleid met betrekking tot ICT-diensten die door derden worden aangeboden en die kritische of belangrijke bedrijfsfuncties ondersteunen, en tot slot de templates die dienen te worden gebruikt wanneer ICT-afhankelijkheden worden gerapporteerd aan de bevoegde autoriteiten³. Een tweede reeks documenten dient uiterlijk op 17 juli 2024 te worden gefinaliseerd en bevat onder meer

bepalingen met betrekking tot de rapportering van ernstige ICT-gerelateerde incidenten, maar ook inzake geavanceerde dreigingsgeleide penetratietesten, onderaanneming van ICT-diensten die kritische of belangrijke bedrijfsfuncties ondersteunen, en standaarden die het oversight op kritische derde partijen in goede banen moeten leiden. Over deze tweede set van documenten loopt momenteel een publieke consultatie⁴.

- Anderzijds zet ze zich ook sterk in voor een succesvolle implementatie van DORA door het bewustzijn van de sector te vergroten aan de hand van diverse seminaries en mededelingen, door de integratie van DORA in de Belgische rechtsorde te faciliteren, door de nodige IT-tools en -processen uit te werken, door de bestaande toezichtsmethodologieën aan te passen, en door in de mate van het mogelijke te anticiperen op de impact die het oversight op kritische derde partijen zal hebben op haar werkzaamheden.

8. Afwikkeling

Het jaar 2023 betekende het einde van een belangrijke cyclus voor de afwikkeling, aangezien 2023 de overgangperiode afsloot tijdens dewelke de eerste ontwikkelingsfase van het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme (*Single Resolution Mechanism – SRM*) werd voltooid. Het einde van de cyclus resulteerde in drie belangrijke verwezenlijkingen. Ten eerste liep de overgangperiode voor de banken om te voldoen aan de verwachtingen van de gemeenschappelijke afwikkelingsraad (*Single Resolution Board – SRB*) eind 2023 af. Ten tweede eindigde op 1 januari 2024 de overgangperiode die in 2019 in de BRRD⁵ was vastgelegd om aan het minimumvereiste voor eigen vermogen en in aanmerking komende passiva (MREL) te voldoen. Tot slot was 2023 ook het laatste jaar van de periode van opbouw van het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds. Tijdens deze periode werden vanuit de bankensector bijdragen gestort ten belope van 1 % van het bedrag van de

1 Richtlijn (EU) 2022/2555 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2022 betreffende maatregelen voor een hoog gezamenlijk niveau van cyberbeveiliging in de Unie, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 910/2014 en Richtlijn (EU) 2018/1972 en tot intrekking van Richtlijn (EU) 2016/1148.

2 Richtlijn (EU) 2022/2557 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2022 betreffende de weerbaarheid van kritieke entiteiten en tot intrekking van Richtlijn 2008/114/EG van de Raad.

3 [ESAs publish first set of rules under DORA for ICT and third-party risk management and incident classification | European Banking Authority \(europa.eu\)](#).

4 [ESAs launch joint consultation on second batch of policy mandates under the Digital Operational Resilience Act | European Banking Authority \(europa.eu\)](#).

5 Richtlijn (EU) 2019/879 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 tot wijziging van Richtlijn 2014/59/EU met betrekking tot de verliesabsorptie- en herkapitalisatiecapaciteit van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en Richtlijn 98/26/EG.

gedekte deposito's van de in de bankenunie gevestigde kredietinstellingen. De afloop van de overgangperiodes betekent dat de kredietinstellingen de operationele capaciteit hebben ontwikkeld die ze nodig hebben voor hun afwikkeling en de vereiste financiële buffers hebben opgebouwd om eerst hun verliezen op te vangen en vervolgens over te gaan tot herkapitalisatie. Daarnaast worden zo meer aanzienlijke financiële middelen ter beschikking gesteld van de SRB om de uitvoering van een afwikkelingsprocedure te vergemakkelijken.

Het einde van de initiële ontwikkelingsfase luidt het begin in van een nieuwe periode. Voor deze nieuwe periode zitten er al een aantal nieuwe projecten in de pijplijn, waarvan een van de belangrijkste doelstellingen zal zijn om de capaciteiten te testen die banken hebben ontwikkeld om hun afwikkelingsstrategie operationeel te maken. Om de beste aanpak voor de organisatie van deze werkzaamheden te bepalen, is het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme in 2023 gestart met een strategische oefening, die onder meer tot doel heeft de doelstellingen voor de komende vijf jaar vast te stellen. In 2024 zal ook worden onderhandeld over een reeks verbeteringen aan het Europese regelgevingskader voor bankencrisisbeheersing en nationale depositogarantiestelsels (*bank crisis management and deposit insurance framework* – CMDI-kader). Deze onderhandelingen zullen in de eerste helft van 2024 plaatsvinden onder het Belgische voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie.

8.1 Afwikkelbaarheid – 2023: het einde van een cyclus

Operationalisering van de afwikkelingsstrategieën

In 2020 publiceerde de SRB haar *'Expectations for Banks'*, waarin zij principes en verwachtingen formuleert om de afwikkelingsstrategie van kredietinstellingen te operationaliseren. Van de kredietinstellingen in de bankenunie werd verwacht dat zij tegen eind 2023 een aantal specifieke capaciteiten zouden opbouwen om hun afwikkelingsstrategie te kunnen uitvoeren in geval van een crisis. De SRB hanteerde hierbij een gespreide aanpak, wat inhield dat er voor iedere afwikkelingsplanningscyclus tussen 2020 en 2023 prioriteiten waren vastgesteld waaraan de kredietinstellingen moesten werken. Voor 2023 was dit het verder

ontwikkelen van de bail-in playbooks, met extra aandacht voor het mechanisme voor het transfereren van verliezen vanuit dochterentiteiten naar de af te wikkelen entiteit en de herkapitalisatie door de af te wikkelen entiteit van dochterentiteiten binnen een afwikkelingsgroep met een SPE (single-point-of-entry)-strategie¹. Het opbouwen van capaciteiten voor het opstellen van een bedrijfssaneringsplan na toepassing van de bail-in, en de afsplitsbaarheid vormden een bijkomende prioriteiten.

De *'Resolvability assessment'*² van de SRB bevestigt dat de banken grote vooruitgang hebben geboekt met alle aspecten die in de *'Expectations for Banks'* zijn opgenomen. Ook de Belgische kredietinstellingen die onder de bevoegdheid van de SRB vallen, hebben hun afwikkelbaarheidscapaciteiten opgebouwd tegen eind 2023.

De planning van de afwikkeling is echter een iteratief proces. Niet alleen moeten de kredietinstellingen voortdurend aandacht blijven besteden aan de naleving van de principes die opgenomen zijn in de *'Expectations for Banks'*, zij moeten hun afwikkelbaarheidscapaciteiten ook testen en, waar nodig, aanpassen. Nu deze afwikkelbaarheidscapaciteiten zijn opgebouwd, onder andere door de ontwikkeling van playbooks – die belangrijk zijn om de afwikkelingsstrategieën te operationaliseren –, zal de aandacht worden verlegd naar het testen.

De *'Expectations for Banks'* die door de SRB werden opgesteld, worden door de Bank ook gebruikt voor de minder belangrijke instellingen (LSI's) die onder haar bevoegdheid vallen wanneer het afwikkelingsplan in hun afwikkeling voorziet. De Bank houdt bij het vastleggen van de deadline voor deze LSI's echter ook rekening met de kenmerken van de betrokken instelling en verleent hun een bijkomend jaar om aan de *'Expectations for Banks'* te voldoen. Bijgevolg zullen de tests van de afwikkelbaarheidscapaciteiten bij de LSI's voor het eerst plaatsvinden in 2024.

1 Hierbij wordt één entiteit binnen een groep aangeduid als de 'af te wikkelen entiteit' en voorziet het afwikkelingsplan enkel in de toepassing van afwikkelingsinstrumenten voor deze entiteit. Voor meer informatie omtrent de SPE-strategie wordt er verwezen naar het Jaarverslag 2022.

2 SRB, *Resolvability of Banking Union Banks: 2022, september 2023*.

Minimumvereiste voor eigen vermogen en in aanmerking komende passiva

Naast de meer kwalitatieve vereisten waaraan kredietinstellingen moeten voldoen om afwikelbaar te zijn, zijn ze ook onderworpen aan een kwantitatief vereiste, namelijk het MREL.

Dit MREL moet ervoor zorgen dat de aandeelhouders en crediteuren/investeerders van een kredietinstelling de verliezen absorberen en instaan voor de herkapitalisatie van de bank. De bedoeling hiervan is te vermijden dat de belastingbetaler moet opdraaien voor het falen van een kredietinstelling, zoals tijdens de vorige financiële crisis het geval was.

De afwikkelingsplanningscyclus 2023 was een scharnierjaar, daar dit het laatste jaar was om voldoende MREL-capaciteit op te bouwen om aan het volledige MREL-vereiste te voldoen. Ondanks de turbulentie waarmee de banksector wereldwijd te kampen had in de eerste helft van 2023 (zie paragraaf B.1 over de onrust op de financiële markten), werden er toch veel MREL-instrumenten uitgegeven. Zo werd in

de eerste jaarthelft van 2023 voor een bedrag van € 4 976,61 miljoen aan in aanmerking komende passiva uitgegeven door Belgische kredietinstellingen, tegenover € 3 878,85 miljoen in de eerste jaarthelft van 2022. Ook in het derde kwartaal van 2023 bleven de Belgische kredietinstellingen actief op de MREL-markt¹.

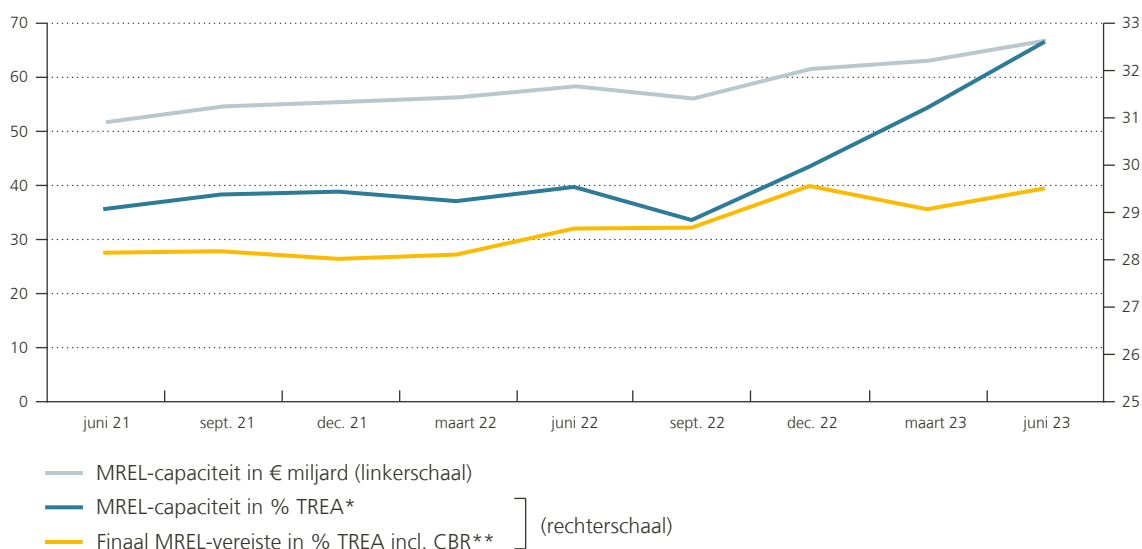
Grafiek 4 geeft de evolutie sinds juni 2021 weer van de opbouw van de externe MREL-capaciteit van de Belgische kredietinstellingen met een afwikkelingsstrategie.

Aangezien het MREL wordt uitgedrukt in relatieve termen ten opzichte van het totaal van de risicoposten en de totale blootstellingsmaatstaf, zal het in absolute bedragen evolueren in de tijd. Bovendien zijn de tier 2-instrumenten en de in aanmerking komende passiva beperkt in de tijd, waardoor de betrokken

¹ Deze cijfers zijn gebaseerd op de *SRB MREL quarterly data collection*. Deze rapportering wordt ook ingediend door de Belgische minder belangrijke instellingen met een afwikkelingsstrategie.

Grafiek B.4

Opbouw externe MREL-capaciteit Belgische kredietinstellingen met afwikkelingsstrategie

Bron: NBB (kwartaalrapportering MREL-TLAC). Deze rapportering is vereist overeenkomstig Uitvoeringsverordening (EU) 2021/763 van de Commissie van 23 april 2021 tot vaststelling van technische uitvoeringsnormen voor de toepassing van Verordening nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad en van Richtlijn 2014/59/EU van het Europees Parlement en de Raad ten aanzien van de toezichtrapportage en openbaarmaking van het minimumvereiste voor eigen vermogen en in aanmerking komende passiva. Er zij opgemerkt dat deze rapportering enkel van toepassing is voor kredietinstellingen die onderworpen zijn aan een MREL op basis van de BRRD2 en een afwikkelingsstrategie waarbij niet wordt uitgegaan van vereffening volgens de normale insolventieprocedures.)

* Total risk exposure amount (TREA): Totaal van de risicoposten

** Combined buffer requirement (CBR): Gecombineerd buffervereiste

kredietinstellingen ze op regelmatige basis moeten vernieuwen om voldoende MREL-capaciteit te behouden. De kredietinstellingen zullen ook actief blijven op de MREL-instrumentenmarkt om aan hun eigen interne managementbuffers te voldoen.

Gemeenschappelijk afwikkelingsfonds

In 2023, het laatste jaar van de overgangspe-riode waarin het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds (*Single Resolution Fund – SRF*) moest worden opgebouwd, hebben de bijdrageplichtige instellingen samen € 11,7 miljard gestort (tegen € 13,7 miljard in 2022). Van dit bedrag werd € 330,1 miljoen bijgedragen door instellingen naar Belgisch recht, tegenover € 447,6 miljoen in 2022. Deze daling is onder meer toe schrijven aan de verlaging van het voor de bankenunie verwachte streefniveau¹. In 2023 heeft de SRB geraamd dat het SRF uiteindelijk een niveau van € 77,6 miljard zou moeten bereiken, en niet van € 80,0 miljard zoals geschat in 2022². Aan het einde van de SRF-opbouwperiode van acht jaar zullen Belgische kredietinstellingen in totaal € 2,7 miljard hebben bijgedragen, of meer dan 3,5 % van de reserves van het SRF.

Er zal moeten worden gewacht tot het eerste kwartaal van 2024 om te bepalen of het in 2023 bereikte bedrag voldoende is om in 2024 geen bijdrage te hoeven heffen. Het streefbedrag is een dynamisch bedrag dat wordt aangepast aan de evolutie van de gedekte deposito's op het niveau van de bankenunie. De in de toekomst te innen bedragen zullen afhangen van die evolutie, maar ook van het mogelijke beroep op het SRF in het kader van een afwikkeling. De SRB zal elk jaar controleren of de in het SRF beschikbare financiële middelen het streefniveau bereiken. Zo niet, zal de SRB verdere bijdragen heffen.

8.2 2024: het begin van een nieuwe afwikkelingscyclus

Nu de afwikkelingscyclus van 2023 ten einde is gekomen, rijst de noodzaak om nieuwe horizonten te bepalen voor 2024, zowel om de afwikkelbaarheid van kredietinstellingen te consolideren en te testen als

om het wettelijk afwikkelingskader voor kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen te versterken. De werkzaamheden van de autoriteiten in dit verband zullen naar verwachting in de komende maanden worden afgerond.

Afwikkelbaarheid van kredietinstellingen: een nieuwe benadering om de operationalisering van afwikkelingsstrategieën te testen

Nu de kredietinstellingen binnen de bankenunie met toepassing van de *'Expectations for Banks'* de nodige capaciteiten hebben ontwikkeld om hun afwikkelingsstrategie operationeel te maken, moeten deze capaciteiten enerzijds worden gehandhaafd en geactualiseerd, en anderzijds worden getest op hun doeltreffendheid. Deze tests kunnen verschillende vormen aannemen, waaronder crisissimulatieoefeningen, stresstests, inspecties ter plaatse en dry-runoefeningen. Aan de hand van deze laatste oefeningen kunnen de kredietinstellingen zich ervan vergewissen dat het afwikkelingsplan daadwerkelijk in de praktijk kan worden gebracht. Het laat hen ook toe de principes te identificeren waar eventueel verdere werkzaamheden nodig zijn om snel te kunnen optreden in een crisissituatie. De meeste Belgische kredietinstellingen hebben al dergelijke oefeningen uitgevoerd, voornamelijk met betrekking tot de uitvoering van de bail-in tool en de informatieverstrekking door *Management Information Systems*. Ze zullen nu echter ook gevraagd worden hun afwikkelbaarheidscapaciteiten op een meer gestructureerde manier te testen aan de hand van gemeenschappelijke criteria die vastgelegd zijn in het meerjarenplan van de SRB (*'SRB multiannual work program'*). Het gaat om een terugkerende oefening, die bedoeld is om keer op keer de kwaliteit en toepasbaarheid van de ontwikkelde afwikkelbaarheids-capaciteiten te verhogen en eventuele tekortkomingen aan het licht te brengen die vervolgens verder moeten worden aangepakt. De uitvoering van deze tests, die de komende jaren de kern zullen uitmaken van het werkprogramma van het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme, zal de inzet van nieuwe methodologieën en praktijken vereisen.

Om dit nieuwe werkprogramma op te stellen, heeft de SRB *'Vision 2028'* gelanceerd, een oefening die erop gericht is zijn strategie voor de komende vijf jaar vast te leggen. Het hoofddoel van deze oefening, die begon met een brede raadpleging van zowel interne als externe belanghebbenden, is het bepalen

¹ Dit streefniveau vertegenwoordigt ten minste 1 % van het totale bedrag aan gedekte deposito's aangehouden door in de bankenunie gevestigde kredietinstellingen en beleggingsondernemingen.

² Deze daling is voornamelijk te wijten aan de vertraging van de groei van de gedekte deposito's op het niveau van de bankenunie.

van de prioriteiten voor ontwikkelingsplanning, met bijzondere aandacht voor een programma om afwikkelbaarheidscapaciteiten te testen. De oefening is ook bedoeld om de organisatie van de SRB aan te passen om zijn doeltreffendheid te vergroten, rekening houdend met veranderingen in zijn activiteiten, en om de SRB zo goed mogelijk te wapenen tegen de uitdagingen van de toekomst. Verwacht wordt dat de SRB deze nieuwe strategie zal afronden en bekendmaken in de eerste maanden van 2024.

Uitbreiding van het ontwikkelingskader voor banken: CMDI

Op 18 april 2023 publiceerde de Europese Commissie een pakket wetgevingsvoorstellen ter hervorming en versterking van het gemeenschappelijk kader voor bankencrisisbeheersing en nationale depositogarantiestelsels. Dit pakket, getiteld *bank crisis management and deposit insurance framework* (afgekort: CMDI) beoogt wijzigingen aan te brengen in de richtlijn herstel en afwikkeling van banken (*Bank Recovery & Resolution Directive – BRRD*)¹, de verordening inzake het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme (*Single Resolution Mechanism Regulation – SRMR*)² en de richtlijn depositogarantiestelsels (*Deposit Guarantee Schemes Directive – DGSD*)³ om te voldoen aan de Verklaring van de Eurogroep over de toekomst van de bankenunie van 16 juni 2022 en in het bijzonder om de toegang tot het ontwikkelingskader voor de kleine en middelgrote instellingen te vereenvoudigen. Het voorstel van de Commissie tracht in essentie de toepassing van het ontwikkelingskader te verruimen door de derde afwikkelingsvoorwaarde te herzien en zo de beoordeling van het algemeen belang bij het beheersen van bankencrisis te verduidelijken. Daarnaast wordt ook voorgesteld het gebruik van middelen van het depositogarantiestelsel bij de financiering van de afwikkeling van deze banken onder bepaalde

voorwaarden te faciliteren, met dien verstande dat het MREL ook voor die instellingen de eerste lijn van verdediging blijft.

De toetsing aan het algemeen belang

De toetsing aan het algemeen belang bepaalt of voor een instelling die in gebreke blijft of waarvoor dit in gebreke blijven nakend is (*failing or likely to fail*), van de normale insolventieregels kan worden afgeweken door ontwikkelingsinstrumenten toe te passen. Sedert de invoering van het ontwikkelingskader stelt de Europese Commissie echter vast dat verschillende afwikkelingsautoriteiten de algemeenbelangtoets restrictief interpreteren, en dat een harmonisering en verruiming van de toets zich bijgevolg opdringen. Op basis van de huidige regelgeving kan alleen voor afwikkeling worden gekozen indien dit noodzakelijk is om de afwikkelingsdoelstellingen te verwezenlijken en indien deze doelstellingen met een normale insolventieprocedure niet in dezelfde mate zouden kunnen worden verwezenlijkt. Het CMDI-voorstel wijzigt de omschrijving van de toets door te bepalen dat alleen nog maar kan worden gekozen voor een insolventieprocedure indien volgens die procedure de afwikkelingsdoelstellingen doeltreffender en niet alleen in dezelfde mate kunnen worden bereikt dan bij afwikkeling. Deze wijziging zou het ook voor kleine en middelgrote kredietinstellingen eenvoudiger moeten maken om tot het oordeel te komen dat afwikkeling het algemeen belang dient⁴.

Afwikkelingsfinanciering

Onlosmakelijk verbonden met de vereenvoudiging van de toegang tot het ontwikkelingskader is de kwestie van de afwikkelingsfinanciering. Het MREL-vereiste blijft de eerste lijn van verdediging voor instellingen die financiële problemen ondervinden. Deze initiële financieringslijn kan onder bepaalde voorwaarden worden aangevuld met door de sector opgezette financieringsbronnen, met name de

1 Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2014/59/EU wat betreft vroegtijdige-interventiemaatregelen, de voorwaarden voor afwikkeling en de financiering van afwikkelingsmaatregelen, 18 april 2023, COM(2023) 227 definitief - 2023/0112 (COD).

2 Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Verordening (EU) nr. 806/2014 wat betreft vroegtijdige-interventiemaatregelen, afwikkelingsvoorwaarden en financiering van afwikkelingsmaatregelen, 18 april 2023, COM(2023) 226 definitief - 2023/0111 (COD).

3 Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2014/49/EU betreffende de omvang van depositobescherming, het gebruik van de middelen van depositogarantiestelsels, grensoverschrijdende samenwerking en transparantie, 18 april 2023, COM(2023) 228 definitief - 2023/0115 (COD).

4 Op grond van een analyse over de impact van het nieuw voorgestelde kader oordeelt de SRB dat dit een impact zou kunnen hebben voor 26 kredietinstellingen. Deze instellingen, die momenteel zijn aangemerkt als banken die in aanmerking komen voor een vereffening volgens de normale insolventieprocedure, zouden volgens de SRB aan afwikkeling onderworpen kunnen worden. De analyse werd door de SRB voorgesteld tijdens een gezamenlijk seminar met het SSM op 16 oktober 2023 (https://www.srb.europa.eu/system/files/media/document/2023-10-19_SRB-SSM-Seminar-Impact-of-CMDI-changes-on-funding-SL.pdf).

afwikkelingsfondsen en depositogarantiestelsels¹. De restrictieve regels voor de toegang tot deze fondsen in het geval van afwikkeling kunnen het gebruik ervan in de praktijk echter belemmeren. Om het geld van de belastingbetalers te beschermen, stelt de Commissie voor om eenzelfde algemene rang toe te kennen aan alle deposito's. Houders van deposito's die door een depositogarantiestelsel worden gedekt, zouden in de rangorde van de schuldeisers op dezelfde rang komen als de andere deponitohouders, terwijl de gedekte deposito's momenteel een hogere rang hebben. Ook wordt voorgesteld de depositogarantiestelsels toe te staan onder bepaalde voorwaarden te interveniëren om de toegang tot afwikkelingsfondsen voor een instelling in afwikkeling te deblokken. Een eenvoudigere toegang tot de vangnetten die door de sector worden gefinancierd, in combinatie met een robuuste interne verliesabsorptiecapaciteit, zou het mogelijk moeten maken om belastingbetalers en deponanten in een crisissituatie beter te beschermen.

Gewijzigde afwikkelingsdoelstellingen

Naast de herziening van de algemeenbelangtoets en de financieringsmogelijkheden, stelt de Europese Commissie ook een aantal belangrijke wijzigingen voor in de doelstellingen van het afwikkelingskader. Zo wijzigt het CMDI-pakket de afwikkelingsdoelstelling die erin bestaat zo min mogelijk gebruik te maken van openbare financiële steun. Daarentegen wordt bepaald dat wanneer een kredietinstelling in afwikkeling alsnog openbare financiële steun nodig heeft, financiering via de door de sector gefinancierde vangnetten de voorkeur verdient boven financiering met overheidsmiddelen. Ook dient afwikkeling volgens het CMDI-pakket de bescherming van alle deponanten tot doel te hebben, terwijl de verliezen voor de depositogarantiestelsels tot een minimum moeten worden beperkt. Daarmee wijzigt de Commissie de huidige afwikkelingsdoelstelling, die enkel de bescherming van de gedekte deponanten beoogt. Daarnaast introduceert de Commissie een beoordeling van de kritieke functies op regionaal niveau. Wanneer een afwikkelingsautoriteit de afweging maakt of een kredietinstelling al dan niet in

afwikkeling moet worden geplaatst, moet zij volgens het CMDI-pakket de gevolgen van een verstoring van de voortzetting van de functies op de reële economie of financiële stabiliteit niet alleen op nationaal maar ook op regionaal niveau bekijken. Op die manier zou het mogelijk worden om niet enkel nationaal belangrijke kredietinstellingen in afwikkeling te plaatsen, maar ook kredietinstellingen waarvan de vereffening louter op regionaal niveau een belangrijke weerslag zou hebben.

Capita selecta

Tot slot omvat het CMDI-pakket een groot aantal technische wijzigingen. Als belangrijkste voorbeeld kan de invoering worden vermeld van een vroegtijdige waarschuwing die de toezichthoudende autoriteit aan de afwikkelingsautoriteit moet richten wanneer zij van mening is dat er een materieel risico is dat een entiteit (nakend) in gebreke blijft, waarbij zij ook een overzicht geeft van de alternatieve oplossingen om dit in gebreke blijven te voorkomen.

De onderhandelingen over het voorstel van de Europese Commissie met betrekking tot het CMDI-kader werden in de loop van het verslagjaar opgestart. Deze onderhandelingen zijn belangrijk om vooruitgang te boeken binnen de bankenunie. In het komend verslagjaar zal de Bank een sleutelrol vervullen in dit dossier tijdens het EU-voorzitterschap van België.

Afwikkelingskader voor verzekeringsondernemingen: een raamwerk voor de toekomst

De Europese Raad en het Europees Parlement bereikten een (voorlopig) akkoord over de richtlijn betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling van verzekerings- en herverzekeringsondernemingen (Insurance Recovery and Resolution Directive – IRRD). Nadat de Europese Commissie in september 2021 haar voorstel voor deze richtlijn publiceerde, werd in december 2022 ook binnen de Europese Raad een akkoord over dit voorstel bereikt. Tijdens het verslagjaar werden trilogies tussen de Europese Commissie, de Europese Raad en het Europees Parlement opgestart en bereikten de Raad en het Parlement, midden december, een (voorlopig) politiek akkoord. In januari 2024 werden onder Belgisch voorzitterschap de werkzaamheden voortgezet en werden de onderhandelingen over de

¹ Ter herinnering, een depositogarantiestelsel is een fonds dat op nationaal niveau is opgezet om, bij het faillissement van een kredietinstelling, de in aanmerking komende deponanten ervan te vergoeden tot een maximum van € 100 000. Het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds is het afwikkelingsfonds dat op het niveau van de bankenunie is opgezet om, waar nodig, de uitvoering van afwikkelingsmaatregelen onder bepaalde voorwaarden te vergemakkelijken.

technische aspecten van het voorlopig politiek akkoord afgerond. De overeenkomst blijft “voorlopig” tot de Europese Raad en het Europees Parlement het akkoord formeel goedkeuren.

9. Herziening van Solvabiliteit II

Solvabiliteit II, het prudentieel toezichtskader voor verzekerings- en herverzekeringsondernemingen in Europa, is van kracht sinds 1 januari 2016. Het omvat een breed spectrum aan kwantitatieve en kwalitatieve vereisten met betrekking tot de toegang tot en de uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf. Het Solvabiliteit II-kader voorziet eveneens in herzieningsmechanismen om de regelgeving te kunnen bijsturen op basis van de opgedane ervaring. Zo vond het mandaat van EIOPA om tegen eind 2020 technisch advies te verlenen aan de Europese Commissie over de herziening van de langetermijngarantiemaatregelen en de maatregelen met betrekking tot het aandelenrisico, rechtstreeks zijn oorsprong in de richtlijn zelf. Via een formeel verzoek om technisch advies werd dit mandaat op 11 februari 2019 uitgebreid met een waaier aan bijkomende elementen, die het grootste deel van de richtlijn uitmaken.

Het advies van EIOPA werd op 17 december 2020 naar de Europese Commissie gestuurd en gepubliceerd. Het omvat concrete voorstellen tot wijziging van het reglementair kader evenals de resultaten van een holistische effectbeoordeling, die op Europees en nationaal niveau werd uitgevoerd. De aanbevelingen van EIOPA hebben tot doel de belangrijkste kwantitatieve, kwalitatieve en rapporteringsvereisten uit het Solvabiliteit II-kader op een evenwichtige wijze te verbeteren en beter af te stemmen op de economische realiteit.

Naar aanleiding van EIOPA's uitgebreide analyses formuleerde de Europese Commissie op 22 september 2021 een pakket wetgevingsvoorstellen tot herziening van de Solvabiliteit II-richtlijn. De voorgestelde aanpassingen zijn voornamelijk, doch niet volledig, gebaseerd op het advies van EIOPA. Ze hebben de ambitie om de politieke prioriteiten van de EU te ondersteunen, zoals de financiering van het economisch herstel na COVID-19, het vervolledigen van de kapitaalmarktenunie en het kanaliseren van de nodige middelen in het kader van de Europese *Green Deal*.

Wat de kwantitatieve hervormingen betreft wijkt het voorstel van de Europese Commissie in belangrijke mate af van het advies van EIOPA. De voornaamste verschillen hebben een verhoging van het eigen vermogen en een versoepeling van de kapitaalvereisten tot gevolg. In een reactie op het voorstellenpakket spreekt EIOPA haar bezorgdheid uit over de versoepeling van bepaalde kwantitatieve maatregelen, waardoor de risico's voor de verzekerden zouden kunnen toenemen.

Vervolgens werd het door de Europese Commissie voorgestelde hervormingspakket verder geanalyseerd in de Europese Raad. Op 5 oktober 2021 hielden de ministers van Economische Zaken en Financiën van de EU een oriënterend debat, waarna er onder het Sloveense voorzitterschap technische werkzaamheden werden verricht, die onder het Franse voorzitterschap werden voortgezet.

Op 17 juni 2022 konden de lidstaten overeenstemming bereiken over een gemeenschappelijk standpunt betreffende de in de voorstellen van de Europese Commissie aan te brengen aanpassingen. Opmerkelijk is dat wat het evenwicht van de kwantitatieve hervormingen betreft, de Raad in grote lijnen het standpunt van de Europese Commissie deelt. Aan de andere kant bestaan er een aantal aanzienlijke meningsverschillen over de kwalitatieve hervormingen, zoals het toepassen van het evenredigheidsbeginsel en de verwachtingen ten aanzien van EIOPA met betrekking tot de ontwikkeling van instrumenten of richtsnoeren en haar bevoegdheden in het kader van het oplossen van conflicten binnen samenwerkingsplatforms.

In het Europees Parlement begonnen de besprekingen en debatten tijdens de zomer van 2022. De standpunten van de verschillende fracties bleken relatief uiteenlopend. Na een jaar onderhandelingen werd binnen de Commissie economische en monetaire zaken op 18 juli 2023 een akkoord bereikt over de aanpassingen in de voorstellen van de Europese Commissie. Op het vlak van de kapitaalvereisten gaat het voorstel hoofdzakelijk in de richting van verdere prudentiële versoepelingen.

De beslissing om de interinstitutionele onderhandelingen te beginnen werd op 13 september 2023 in een plenaire vergadering van het Europees Parlement bevestigd, wat het startschot gaf voor trilogie tussen de medewetgevers.

Tijdens deze onderhandelingen komen de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Europese Raad, vertegenwoordigd door Spanje tijdens het tweede semester van 2023 en door België tijdens de eerste helft van 2024, samen om de belangrijkste knooppunten door te hakken.

De instellingen lijken het eens over hoe de kapitaalvereisten met betrekking tot het renterisico aangepast moet worden. Er moet echter een consensus bereikt worden over de berekening van de volatiliteitsaanpassing, de extrapolatie van de risicovrije rentecurve en de risicomarge binnen de technische voorzieningen.

Voorts zijn de drie instellingen het erover eens dat er een alomvattend evenredigheidskader moet worden ingevoerd, waardoor ondernemingen met een laag risicoprofiel een reeks vereenvoudigingen kunnen toepassen binnen de drie Solvabiliteit II-pijlers. Over de te gebruiken toelatingscriteria van dergelijke ondernemingen moeten de instellingen echter een akkoord vinden, evenals over de bevoegdheid van de

ationale toezichthouders om het gebruik van de bovvermelde reeks vereenvoudigingen te ontzeggen. Er wordt overwogen om deze bevoegdheid alleen in uitzonderlijke situaties te verlenen in plaats van deze ook te verlenen in geval van ernstige zorgen met betrekking tot de solvabiliteitspositie, tekortkomingen in het bestuur en materiële veranderingen in de activiteiten van de ondernemingen.

In het kader van de vrijheid van vestiging en de vrijheid van dienstverlening speelt grensoverschrijdend toezicht een belangrijke rol. De drie instellingen delen de mening dat een nauwere samenwerking tussen de toezichthouders van het thuis- en gastland nodig is in het geval van aanzienlijke grensoverschrijdende activiteiten. Zij moeten het echter nog eens worden over de criteria die gebruikt moeten worden bij het bepalen van aanzienlijke grensoverschrijdende activiteiten, de modaliteiten om samenwerkingsplatforms op te zetten en de rol en de bevoegdheden van EIOPA bij het beheren van conflicten tussen toezichthouders.

Op het vlak van duurzaamheid zijn de drie instellingen het erover eens dat ondernemingen, als onderdeel van hun beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit (*own risk and solvency assessment* – ORSA), elke materiële blootstelling aan klimaatveranderingsrisico's moeten beoordelen en, in geval van materiële blootstelling, de impact van ten minste twee langetermijnscenario's over klimaatverandering moeten beoordelen. Voorts dienen de instellingen overeen te komen of ondernemingen al dan niet in hun publieke rapportering de meest recente resultaten van deze scenario's opnemen, alsook de relatie tussen hun risicoprofiel en hun duurzaamheidsrisico's en de voornaamste negatieve impact van deze laatste op duurzaamheidsfactoren.

Met betrekking tot de rapportering zijn de drie instellingen het erover eens dat de balans van de ondernemingen aan een audit moet worden onderworpen, maar moeten ze nog een akkoord bereiken over mogelijke uitbreidingen en vrijstellingen van deze vereiste, in het bijzonder de mogelijkheid voor de lidstaten om deze vereiste uit te breiden tot de volledige publieke rapportering en om ondernemingen met een laag risicoprofiel vrij te stellen.

De instellingen moeten overeenkomen of gebruikers van interne modellen jaarlijks aan hun toezichthouders een berekening moeten verstrekken van hun kapitaalvereisten berekend volgens de standaardformule of, als te overwegen alternatief, de regelgeving op dit punt niet aanpassen.

Een andere reeks voorstellen betreft aanpassingen aan het groepstoezicht. De instellingen moeten een akkoord bereiken over de manier waarop verzekeringsholdings moeten geïdentificeerd worden en over de bevoegdheden van de toezichthouders om belemmeringen voor het groepstoezicht weg te nemen. In gevallen waar het effectieve toezicht op de groep in het gedrang komt, wordt bijvoorbeeld voorgesteld om aan de toezichthouders de bevoegdheid te verlenen om interne regelingen en taakverdelingen binnen de groep te wijzigen.

In verband met het macroprudentieel toezicht dienen de instellingen het eens te worden over het al dan niet verplichte karakter van het opstellen van een plan voor het beheer van liquiditeitsrisico's. Aan de ene kant kan een verplichting overwogen worden, aan de andere kant kan het ook aan de toezichthouder overgelaten worden om te bepalen welke ondernemingen dit plan zouden moeten opstellen.

De hierboven beschreven niet-exhaustieve lijst van aanpassingen aan het Solvabiliteit II-kader biedt een overzicht van belangrijke punten waarop de instellingen midden december een politiek akkoord hebben bereikt onder het Spaanse voorzitterschap. In januari 2024 werd de fakkel overgedragen aan het Belgische voorzitterschap om het politiek akkoord technisch af te ronden en te implementeren.

C. Cartografie

1. Banken en beursvennootschappen

Het aantal banken naar Belgisch recht is in 2023 licht gedaald. Zo werd van twee banken, namelijk NewB en Shizuoka Bank (Europe), de vergunning ingetrokken na de vrijwillige stopzetting van hun bankactiviteiten. De beslissing van NewB om haar bankactiviteiten stop te zetten, werd reeds aangekondigd en toegelicht in het Jaarverslag 2022. Shizuoka Bank (Europe) was een Belgische dochter van een Japanse bankgroep, die haar activiteiten vrijwillig heeft stopgezet in het kader van een herziening van het internationaal bedrijfsmodel van de groep. Anderzijds werd er een nieuwe vergunning als kredietinstelling verleend aan KBC Securities NV. Deze vergunningverlening had te maken met de omzetting van Europese regelgeving in de bankwet, die nu voorziet in twee categorieën van kredietinstellingen: (i) de ‘klassieke’ kredietinstellingen, die terugbetaalbare geldmiddelen van het publiek in ontvangst mogen nemen en kredieten voor eigen rekening mogen verlenen (artikel 1, § 3, eerste lid, 1°) en (ii) de grootste beursvennootschappen, die worden omgevormd tot kredietinstellingen (de zogenaamde Class 1 Investment Firms) (artikel 1, § 3, eerste lid, 2°). KBC Securities NV, die eerder het statuut van beursvennootschap had, voldoet aan de vereisten voor deze tweede categorie en is daarom van statuut veranderd.

Er kan verwacht worden dat het aantal Belgische banken, dat in 2023 globaal genomen licht is gedaald, in 2024 nog verder zal afnemen, onder meer gelet op de aangekondigde fusie van BNP Paribas Fortis en bpost bank.

Het aantal bijkantoren van kredietinstellingen die ressorteren onder het recht van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte (EER) is in 2023 opnieuw gestegen. Zo werden o.a. Revolut Bank UAB en ProCapital SA als nieuwe

bijkantoren ingeschreven. Deze laatste entiteit was eerder ingeschreven als bijkantoor van een EER-beleggingsonderneming, maar aangezien de Franse beleggingsonderneming aan de Europese vereisten voldeed om het statuut van bank te verwerven (cf. supra) in haar eigen land, diende haar bijkantoor ook van statuut te veranderen.

Tabel C.1

Verloop van het aantal onder toezicht staande instellingen

(eindeperiodegegevens)

	2022	2023
Kredietinstellingen	100	98
Naar Belgisch recht	30	29
Bijkantoren die ressorteren onder het recht van een lidstaat van de EER	45	48
Bijkantoren die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER	5	4
Financiële holdings	8	5
Financiële dienstengroepen	4	4
Andere financiële instellingen ¹	8	8
Beursvennootschappen	23	22
Naar Belgisch recht	12	11
Bijkantoren die ressorteren onder het recht van een lidstaat van de EER	10	10
Bijkantoren die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER	0	0
Beleggingsholdings en gemengde financiële holdings	1	1

Bron: NBB.

¹ Gespecialiseerde dochters van kredietinstellingen en kredietinstellingen die zijn aangesloten bij een centrale instelling waarmee zij een federatie vormen.

Het aantal bijkantoren van kredietinstellingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER is met 1 gedaald door de vrijwillige stopzetting van activiteiten door Bank of Baroda ten gevolge van een herpositionering van haar internationaal dienstenaanbod.

De Belgische populatie van de beursvennootschappen kende een verdere daling met 1 instelling. Het aantal Belgische beursvennootschappen daalde dit jaar met 1, door de verandering van het statuut van KBC Securities NV naar Belgische kredietinstelling. Het aantal bijkantoren van beursvennootschappen die ressorteren onder het recht van een lidstaat van de EER bleef stabiel, gelet op de verandering van statuut van ProCapital SA naar bijkantoor van een kredietinstelling die ressorteert onder het recht van een lidstaat van de EER, zoals hierboven beschreven enerzijds, en de inschrijving in december 2023 van een nieuw Luxemburgs bijkantoor, Fiducenter SA, anderzijds.

In het eurogebied wordt het banktoezicht uitgeoefend door het SSM, dat gestoeld is op samenwerking tussen de ECB en de nationale toezichthouders. De ECB oefent rechtstreeks toezicht uit op alle instellingen die als belangrijk worden beschouwd (SI's) en wordt hierin bijgestaan door de nationale

toezichthoudende autoriteiten. Deze laatste blijven rechtstreeks toezicht uitoefenen op de minder belangrijke instellingen (LSI's), waarbij de ECB weliswaar de mogelijkheid behoudt om het rechtstreeks toezicht over te nemen wanneer dit gerechtvaardigd is voor de consistente toepassing van de toezichtsnormen.

Wat de SI's betreft, nam de Bank in 2023 deel aan 9 gemeenschappelijke toezichtsteams (*joint supervisory teams* – JST's), die onder de leiding van de ECB toezicht uitoefenen op de belangrijke Belgische instellingen, namelijk zowel Belgische banken met een Belgische moederonderneming als in België gevestigde dochterondernemingen van niet-Belgische moederondernemingen die ressorteren onder het SSM, of nog, in België gevestigde banken met een niet-Belgische moederonderneming die niet ressorteert onder het recht van een lidstaat van de EER.

Als gevolg van de intrekking van de vergunning van NewB en Shizuoka Bank (Europe) telt de groep van de Belgische LSI's nu nog 14 lokale en/of gespecialiseerde banken.

Wat de financiële holdings betreft, werd de nieuwe regelgeving voor de goedkeuring of vrijstelling van (gemengde) financiële holdings in het Jaarverslag 2022 toegelicht. Het doel van deze regelgeving is om te

Tabel C.2

Opsplitsing van de Belgische banken volgens de classificatiecriteria van het SSM

Belangrijke instellingen (SI's)	Minder belangrijke instellingen (LSI's)
<p>Met een Belgische moederonderneming</p> <ul style="list-style-type: none"> Argenta Bank (gemengde financiële holding Argenta BVG) Crelan groep – Crelan, Europabank, AXA Bank Belfius KBC groep – KBC Bank, CBC, KBC Securities (gemengde financiële holding KBC Groep) 	<ul style="list-style-type: none"> Aion Bank Nagelmackers Bank Degroof Petercam Byblos Bank Europe CPH Dexia NV (financiële holding) CKV Dierickx-Leys ENI Euroclear Bank (financiële holding Euroclear SA) Delen Private Bank Bank J. Van Breda (financiële holding Finax) United Taiwan Bank van de Put & C° vdk bank
<p>Met een niet-Belgische moederonderneming die ressorteert onder het SSM</p> <ul style="list-style-type: none"> BNPP groep – BNP Paribas Fortis, bpost bank Crédit Mutuel groep – Beobank, Banque Transatlantique Belgium ING Belgium MeDirect Bank 	
<p>Met een niet-Belgische moederonderneming die noch onder het SSM, noch onder het recht van een lidstaat van de EER ressorteert</p> <ul style="list-style-type: none"> Bank of New York Mellon 	

Bron: NBB.

verzekeren dat bancaire groepen, of er nu een kredietinstelling, een financiële holding, dan wel een gemengde financiële holding aan het hoofd ervan staat, over een passende organisatie beschikken. De goedgekeurde of aangewezen (gemengde) financiële holdings zijn verantwoordelijk voor het garanderen van de naleving door de groep en haar entiteiten van de prudentiële vereisten die op geconsolideerde basis van toepassing zijn. Mits voldaan is aan bepaalde strikte voorwaarden, die voornamelijk verband houden met het niet ingrijpen in de bedrijfsvoering van de gereguleerde entiteiten binnen de bankpoot, kan een financiële holding of een gemengde financiële holding ook vrijgesteld worden van de verplichting om goedkeuring te verkrijgen.

In de telling van vorig jaar werd nog geen rekening gehouden met de nieuwe opdeling tussen goedgekeurde en vrijgestelde (gemengde) financiële holdings omdat de werkzaamheden m.b.t. de kwalificatie op het ogenblik van de afsluiting van de redactie van het jaarverslag van 2022 nog niet waren afgerond, maar in 2023 was dit wel het geval. Een aantal eerder meegetelde financiële holdings zijn nu vrijgesteld (en worden op geen enkele lijst meer vermeld). Bijgevolg is het aantal goedgekeurde of aangewezen Belgische financiële holdings gedaald van 8 naar 5. Tot die 5 instellingen behoren echter ook twee gemengde financiële holdings, namelijk KBC Groep en Argenta BVG (die ook vermeld worden op de lijst van de financiële dienstengroepen). Tot slot is ook Dexia NV meegeteld in het cijfer 5, aangezien zij eind 2023 op de sublijst stond van goedgekeurde en aangewezen financiële holdings en gemengde financiële holdings naar Belgisch recht waarvoor een andere bevoegde autoriteit dan de Belgische bevoegde autoriteit wordt aangewezen als toezichthouder op geconsolideerde basis, in casu de ACPR. Door de afstand van de bankvergunning van haar Franse dochter, zal Dexia NV vanaf 2024 niet meer op deze lijst zijn opgenomen.

2. Verzekeringsondernemingen

Eind 2023 vielen 69 ondernemingen, evenals 35 bijkantoren van ondernemingen die onder het recht van een andere EER-lidstaat ressorteren, onder het prudentieel toezicht van de Bank. De daling van het aantal gecontroleerde ondernemingen, van 72 eind 2022, is het resultaat van de toekenning van 2 nieuwe vergunningen (aan Mutual

Tabel C.3

Verloop van het aantal onder toezicht staande ondernemingen

(eindeperiodegegevens)

	2022	2023
Actieve verzekeringsondernemingen	62	60
In <i>run-off</i> geplaatste verzekeringsondernemingen	0	0
Herverzekeringsondernemingen	32	31
waarvan :		
Ondernemingen die tevens als verzekeringsonderneming actief zijn	30	30
Ondernemingen die enkel als herverzekeringsonderneming actief zijn	2	1
Overige ¹	8	8
Totaal	72	69

Bron : NBB.

1 Borgstellingsmaatschappijen en gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen.

Insurance and Reinsurance for Information Systems OVV en aan Patronale Group NV, later omgedoopt tot Patronale Life NV), 4 overnames (Crelan Insurance NV door AXA Belgium NV, Corona NV door Belfius Verzekeringen NV, ATV NV door AG Insurance NV en Patronale Life NV door Patronale Group NV) en één totale portefeuilleoverdracht (Maatschappij voor Brandherverzekering NV aan KBC Verzekeringen NV).

Bij de telling van het aantal ondernemingen wordt slechts éénmaal rekening gehouden met de

Tabel C.4

Belgische verzekeringsgroepen onder toezicht van de Bank

Belgische nationale groepen	Belgische internationale groepen
Cigna Elmwood Holdings	Ageas
Credimo Holding	KBC Verzekeringen
Federale Verzekeringen	Premia Holdings Europe
Securex	
PSH	

Bron : NBB.

Tabel C.5

Colleges bij de verzekeringsondernemingen onder toezicht van de Bank

De Bank is groepstoezichthouder	De Bank is één van de toezichthouders	
Ageas	Allianz	Allianz Benelux Euler Hermes (Allianz Trade)
KBC-verzekeringen	AXA	AXA Belgium Inter Partner Assistance Yuzzu Verzekeringen
	Assurances du Crédit Mutuel	ACM Belgium ACM Belgium Life
	Munich Re	D.A.S. Ergo Insurance DKV Belgium
	Cigna	Cigna Life Insurance Company of Europe Cigna Europe Insurance Company
	NN	NN Insurance Belgium
	Baloise Group	Baloise Belgium Euromex
	Monument Re	Monument Assurance Belgium
	Athora	Athora Belgium
	Enstar	Alpha Insurance
	QBE	QBE Europe
	MS&AD	MS Amlin Insurance
	Premia Holdings Europe	Premia Insurance Europe

Bron: NBB.

ondernemingen die tegelijkertijd als verzekeringsonderneming en als herverzekeringsonderneming actief zijn. Slechts één van de ondernemingen onder toezicht van de Bank is een herverzekeringsonderneming in strikte zin.

Wat betreft de bijkantoren die onder het toezicht van de Bank vallen, beperkt de controle zich voor zeven ervan tot het toezicht op de naleving van de witwaswetgeving.

Het aantal Belgische verzekeringsgroepen onder toezicht van de Bank is in 2023 gedaald van tien naar acht (Belfius Verzekeringen en Patronale Groep voldoen niet langer aan de criteria). Vijf van deze groepen hebben enkel deelnemingen in Belgische verzekeringsondernemingen en zijn dus nationale groepen; de overige drie hebben deelnemingen in ten minste één buitenlandse verzekeringsonderneming en worden beschouwd als internationale groepen.

3. Financiële marktinfrastucturen en betalingsdiensten

De Bank is verantwoordelijk voor zowel het oversight als het prudentieel toezicht op de 'posttrade'-sector en de betalingsdienstensector. Het oversight is voornamelijk gericht op de efficiëntie en veiligheid van het financiële stelsel, terwijl het prudentieel toezicht betrekking heeft op de veiligheid van de operatoren die deze diensten aanbieden. In gevallen waar de Bank zowel oversight als prudentieel toezicht uitoefent, kunnen deze twee activiteiten als complementair worden beschouwd. Tabel 6 geeft een overzicht van de systemen en instellingen die onder het toezicht of oversight van de Bank staan. Naast de classificatie op basis van het soort geleverde diensten worden de instellingen ook gegroepeerd volgens: (i) de rol van de Bank (namelijk prudentiële toezichthouder, overseer of beide) en (ii) de internationale dimensie van het systeem of de instelling (de Bank als enige autoriteit, internationale

Tabel C.6

Cartografie van de sector van financiële marktinfrastructuur en betalingsdiensten

	Internationale samenwerking		De Bank treedt op als enige autoriteit
	De Bank treedt op als hoofdautoriteit	De Bank neemt deel aan het toezicht, onder leiding van een andere autoriteit	
Prudentieel toezicht		<u>Depositobank</u> The Bank of New York Mellon SA/NV (BNYM SA/NV)	Betalingsdienstenaanbieders (PSPs) Betalingsinstellingen (PIs) Instellingen voor elektronisch geld (ELMIs)
Prudentieel toezicht en oversight	<u>Centrale effectenbewaarinstantie (CSD)</u> Euroclear Belgium <u>Internationale centrale effectenbewaarinstantie (ICSD)</u> Euroclear Bank SA/NV <u>Ondersteunende instantie</u> Euroclear SA/NV	<u>Centrale tegenpartijen (CCP)</u> LCH Ltd (UK), ICE Clear Europe (UK) LCH SA (FR), Eurex Clearing AG (DE), EuroCCP (NL), Keler CCP (HU), CC&G (IT)	<u>Betalingsverwerker</u> Worldline SA/NV
Oversight	<u>Aanbieder van kritieke diensten</u> Swift	<u>Andere infrastructuur</u> T2-Securities (T2S) ¹	<u>CSD</u> NBB-SSS
	Betalingssysteem Mastercard Clearing Management System ²	Betalingssysteem T2 ¹ CLS	
	<u>Kaartschema's</u> Mastercard Europe ² Maestro ²		<u>Kaartschema's</u> Bancontact ¹
			<u>Systeemrelevante betalingsverwerkers</u> ³ Mastercard Europe equensWorldline Worldline SA/NV Worldline Switzerland Ltd
			<u>Betalingssysteem</u> Uitwisselingscentrum en Verrekening (UCV) ¹
Post-trade infrastructuur	Effectenverrekening	Betalingen	Betalingsystemen
	Effectenvereffening		Betalingsinstellingen en Instellingen voor elektronisch geld
	Effectenbewaarneming		Betalingsverwerkers
Andere infrastructuur	T2S		Kaartschema's
	Swift		

Bron: NBB.

1 Peer review in Eurosysteem/ESCB.

2 De NBB en ECB treden gezamenlijk op als hoofdautoriteit.

3 Alleen voor bepaalde Belgische activiteiten – Wet van 24 maart 2017 houdende het toezicht op verwerkers van betalingstransacties.

Tabel C.7

Verloop van het aantal onder toezicht staande betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld

(eindeperiodegegevens)

	2022	2023
Betalingsinstellingen	41	42
Naar Belgisch recht	34	33
Beperkte instellingen ¹	0	0
Bijkantoren naar buitenlands recht uit de EER	7	9
Instellingen voor elektronisch geld	6	6
Naar Belgisch recht	5	5
Beperkte instellingen ²	0	0
Bijkantoren naar buitenlands recht uit de EER	1	1

Bron: NBB.

- 1 'Beperkte' betalingsinstellingen' zijn op grond van artikel 82 van de wet van 11 maart 2018 als zodanig geregistreerde betalingsinstellingen die zijn onderworpen aan een beperkter regime.
- 2 'Beperkte' instellingen voor elektronisch geld zijn op grond van artikel 200 van de wet van 11 maart 2018 als zodanig geregistreerde betalingsinstellingen die zijn onderworpen aan een beperkter regime.

samenwerkingsovereenkomst met de Bank als hoofdrolspeler, of andere rol van de Bank).

De Europese bijkantoren meegerekend telt België in totaal 48 betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld. Zoals verwacht waren er tijdens het verslagjaar aanzienlijk minder vergunningsaanvragen van kandidaat-betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld. Er werd slechts één nieuwe vergunning toegekend aan een nieuwe betalingsinstelling, namelijk Bancontact Payconiq Company NV. Daarnaast werd er ook één nieuwe registratie verleend aan een betalingsinstelling die rekeninginformatiediensten aanbiedt. De verwachting is dat ook in 2024 het aantal nieuwe vergunningen en registraties laag zal blijven doordat de markt een afwachtende houding aanneemt in het licht van de aanneming van de derde betalingsdienstenrichtlijn en van een betalingsdienstenverordening.

D. Lijst van nieuwe of aangepaste regelgeving en publicaties in 2023

Het prudentieel beleid wordt mede vormgegeven door regelgeving en publicaties van de Bank. Onderstaande tabel biedt een overzicht van de in 2023 uitgebrachte regelgeving en publicaties met een bondige beschrijving van de inhoud ervan. Uiteraard dienen deze documenten gelezen te worden in samenhang met

andere documentatie en wetgeving, zoals de sectorale wetgeving en toezichtswetgeving op nationaal en internationaal vlak, waaronder de Europese verordening inzake kapitaal- en liquiditeitsvereisten (CRR) en de geldende Europese technische en reguleringsnormen voor banken.

Datum	Titel	Omschrijving	Link
Beleid voor banken en beursvennootschappen			
09-02-2023	NBB_2023_02 Verwachtingen inzake klimaat- en milieugerelateerde risico's	Deze mededeling beschrijft de verwachtingen van de Bank betreffende klimaat- en milieugerelateerde risico's.	Mededeling NBB_2023_02 / Verwachtingen inzake klimaat- en milieugerelateerde risico's nbb.be
12-04-2023	NBB_2023_04 Diversiteit – Vergelijkende analyses EBA en NBB en prudentiële verwachtingen	Deze mededeling beschrijft de resultaten van de meest recente vergelijkende analyses die de EBA op Europees niveau en de Bank op Belgisch niveau hebben uitgevoerd van de praktijken op het gebied van diversiteit en het beloningsverschil tussen mannen en vrouwen.	Mededeling NBB_2023_04 / Diversiteit - Vergelijkende analyses EBA en NBB en prudentiële verwachtingen nbb.be
26-05-2023	NBB_2023_06 EBA-richtsnoeren inzake crisis management	Deze circulaire vervangt circulaire NBB_2022_11 van 29 maart 2022 en geeft uitvoering aan verscheidene richtsnoeren inzake crisismanagement van de EBA. De circulaire heeft onder meer betrekking op de afwikkelbaarheid van kredietinstellingen (in het bijzonder wanneer er in overdrachtsinstrumenten is voorzien) en de publicatie en uitwerking van het instrument van interne versterking (bail-in).	Circulaire NBB_2023_06 / EBA-richtsnoeren inzake crisis management nbb.be
27-06-2023	NBB_2023_07 Richtsnoeren inzake gezonde beheerpraktijken en rapportering over het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico en creditspreadrisico	Deze circulaire vervangt met ingang van 30 juni 2023 circulaire NBB_2019_18 van 19 juli 2019 inzake gezonde beheerpraktijken en rapportering voor het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico en zorgt voor de omzetting in de Belgische prudentiële regelgeving van de richtsnoeren van de EBA van 20 oktober 2022 tot vaststelling van criteria voor het detecteren, beoordelen, beheren en beperken van de risico's die voortvloeien uit potentiële veranderingen in rentetarieven en van de beoordeling en bewaking van het creditspreadrisico van de activiteiten van instellingen buiten de handelsportefeuille.	Circulaire NBB_2023_07 / EBA-richtsnoeren inzake gezonde beheerpraktijken en rapportering over het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico en creditspreadrisico nbb.be

Datum	Titel	Omschrijving	Link
28-07-2023	Publicatie Stresstestresultaten 2023 : Belgische banken KBC en Belfius blijken bestand tegen inflatoire spanningen	Uit de stresstestresultaten voor de 70 grootste Europese financiële instellingen die op 28 juli 2023 werden bekendgemaakt door de Europese Bankautoriteit (EBA), blijkt dat de Belgische banken KBC en Belfius het iets beter doen dan het Europese gemiddelde en dat ze goed bestand zijn tegen inflatoire spanningen.	Stresstestresultaten 2023 : Belgische banken KBC en Belfius blijken bestand tegen inflatoire spanningen nbb.be
05-12-2023	Praktische leidraad voor het verkrijgen van een vergunning als kredietinstelling naar Belgisch recht	Deze leidraad heeft tot doel de krachtlijnen van de vergunningsprocedure voor kredietinstellingen naar Belgisch recht te schetsen en de voornaamste gidsen, richtsnoeren en aanvraagformulieren voor dergelijke vergunningsaanvragen op te lijsten.	https://www.nbb.be/doc/cp/nl/2023/20231205_praktische_leidraad_nl.pdf
12-12-2023	NBB_2023_15 Rapportering aan de Bank van de Pijler 3 Openbaarmakingsvereisten rond de <i>Environmental, Social and Corporate Governance</i> (ESG) risico's ingevolge EBA Beslissing (EBA/DC/498)	Deze mededeling beschrijft de modaliteiten voor de rapportering aan de Bank in het kader van de Pijler 3 Openbaarmakingsvereisten voor <i>Environmental, Social and Corporate Governance</i> (ESG) risico's ingevolge Besluit EBA/DC/498 van de EBA.	Mededeling NBB_2023_15 / Rapportering aan de Bank van de Pijler 3 Openbaarmakingsvereisten rond de Environmental, Social en Corporate Governance (ESG) risico's ingevolge EBA Beslissing (EBA/DC/498) nbb.be
19-12-2023	NBB_2023_17 Rapporteringsverplichtingen inzake het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico en creditspreadrisico	Deze circulaire geeft uitvoering aan het besluit van de Europese Bankautoriteit (EBA) over het ad hoc verzamelen van gegevens over het renterisico in het banking book en actualiseert de nationale rapporteringsverplichtingen die vermeld zijn in circulaire NBB_2023_07 inzake gezonde beheerpraktijken en rapportering over het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico en creditspreadrisico. Zij beschrijft de praktische modaliteiten voor de rapportering en specificeert de verwachtingen van de Bank voor elk type instelling.	Circulaire NBB_2023_17 / Rapporteringsverplichtingen inzake het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico en creditspreadrisico nbb.be
Beleid voor verzekerings- en herverzekeringsondernemingen			
11-04-2023	NBB_2023_03 Circulaire betreffende run-off en risicolimitering	Deze circulaire verschaft informatie over de richtsnoeren van de Bank voor ondernemingen in run-off. De circulaire is gebaseerd op de EIOPA-toezichtsverklaring over run-off, aangevuld met bijkomende specificaties. Er is een specifiek hoofdstuk gewijd aan goede praktijken inzake risicobeheer van ondernemingen in run-off.	Circulaire NBB_2023_03 / Run-off en risicolimitering nbb.be
05-12-2023	NBB_2023_10 Circulaire betreffende de richtsnoeren voor rapportage ten behoeve van financiële stabiliteit	Deze circulaire verschaft informatie over de richtsnoeren van de Bank inzake de rapportage ten behoeve van financiële stabiliteit.	Circulaire NBB_2023_10 – Circulaire betreffende de richtsnoeren voor rapportage ten behoeve van financiële stabiliteit + 2 bijlagen nbb.be
05-12-2023	NBB_2023_13 Aanvullende voorziening in levens- en arbeidsongevallenverzekeringen	Deze circulaire bepaalt de spilrentevoet die vanaf 31 december 2023 moet worden toegepast in het kader van de aanvullende voorziening voor levens- en arbeidsongevallenverzekeringen.	Circulaire NBB_2023_13 / Aanvullende voorziening in levens- en arbeidsongevallenverzekeringen

Datum	Titel	Omschrijving	Link
19-12-2023	NBB_2023_16 Verzekerings- en herverzekeringssector – periodieke verslagen en financiële rapporten die in 2024 moeten worden ingediend bij de Bank	Deze mededeling legt het tijdschema vast voor zowel de kwalitatieve verslagen die de betrokken ondernemingen in de loop van 2024 (en tenzij anders aangegeven, refererend naar het boekjaar 2023) moeten indienen via de portaalsite NBB Supervision, alsook voor de financiële rapporten die deze ondernemingen in de loop van 2024 moeten verstrekken via OneGate. Voorts behandelt deze mededeling ook de rapportering die de erkend commissarissen van deze ondernemingen moeten indienen.	Mededeling NBB_2023_16 / Verzekerings- en herverzekeringssector – periodieke verslagen en financiële rapporten die in 2024 moeten worden ingediend bij de Bank nbb.be

Beleid voor financiële infrastructuur en betalingsinstellingen

10-01-2023	Publicatie Memorandum van overeenstemming tussen de NBB en de Bank of England over het samenwerkings- en communicatiekader met betrekking tot het oversight en toezicht op Euroclear Bank	Als gevolg van de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie, diende Euroclear Bank erkend te worden door de Bank of England om central securities depository (CSD)-diensten aan te kunnen bieden in het VK. Zoals vereist onder de verordening betreffende centrale effectenbewaarinstellingen van het VK dient er een samenwerkingsregeling opgesteld te worden.	Memorandum van overeenstemming tussen de NBB en de Bank of England over het samenwerkings- en communicatiekader met betrekking tot het oversight en toezicht op Euroclear Bank nbb.be
05-12-2023	NBB_2023_11 Circulaire betreffende de procedure die kredietinstellingen naar buitenlands recht moeten volgen om een vertegenwoordigingskantoor te openen in België en de informatie die doorlopend aan de NBB moet worden bezorgd	Deze circulaire beschrijft de procedure die moet worden gevolgd als een kredietinstelling naar buitenlands recht een vertegenwoordigingskantoor wil openen in België en legt uit welke informatie de vertegenwoordigingskantoren doorlopend aan de Bank moeten bezorgen.	Circulaire NBB_2023_11 / Circulaire betreffende de procedure die kredietinstellingen naar buitenlands recht moeten volgen om een vertegenwoordigingskantoor te openen in België en de informatie die doorlopend aan de NBB moet worden bezorgd nbb.be

Macroprudentieel beleid

31-05-2023	Publicatie Financial Stability Report 2023	Het <i>Financial Stability Report</i> (FSR) van de Bank bevat een algemeen overzicht van recente economische, financiële en structurele ontwikkelingen die een invloed kunnen hebben op de stabiliteit van het financiële systeem.	Financial Stability Report 2023
31-08-2023	Reglement van 4 juli 2023 Reglement tot vastlegging van het percentage van de contracyclische tier 1-kernkapitaalconserverings buffer en tot oplegging van een tier 1-kernkapitaalbuffer voor het systeemrisico dat verbonden is aan blootstellingen met betrekking tot particulieren en kleine partijen ten aanzien van natuurlijke personen, die gedekt zijn door in België gelegen niet-zakelijk onroerend goed	De Bank heeft besloten de contracyclische kapitaalbuffer (CCyB) te activeren. Deze buffer zal in twee stappen worden aangelegd vanaf 1 april 2024. Tegelijkertijd zal de Bank de sectorale systeemrisicobuffer voor Belgische hypothecaire leningen verlagen. Zo vergroot de Bank de globale weerbaarheid van de banksector tegen onverwachte verliezen.	De Nationale Bank past haar macroprudentiële kapitaalvereisten aan nbb.be Koninklijk besluit van 5 september 2023 tot goedkeuring van het reglement van de Nationale Bank van België van 4 juli 2023.
01-12-2023	Reglement van 13 juni 2023 Reglement tot wijziging van het reglement van de Nationale Bank van België van 12 april 2022 betreffende de methode om een instelling als binnenlandse systeemrelevante instelling aan te merken en om het bedrag van haar tier 1-kernkapitaalbuffer te bepalen	Aanwijzing van de systeemrelevante instellingen in België en vaststelling van het aanvullend kapitaalvereiste voor deze instellingen in 2024.	Koninklijk besluit tot goedkeuring van het reglement van de Nationale Bank van België van 13 juni 2023 tot wijziging van het reglement van de Nationale Bank van België van 12 april 2022

Datum	Titel	Omschrijving	Link
Antiwitwasbeleid			
26-01-2023	NBB_2023_01 Periodieke vragenlijst met betrekking tot de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme	Met deze circulaire beoogt de Bank van de financiële instellingen gestandaardiseerde informatie te bekomen die haar in staat moet stellen haar risicogeoriënteerde benadering te versterken in de uitoefening van haar wettelijke toezichtsbevoegdheden inzake de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van het terrorisme.	Circulaire NBB_2023_01 / Periodieke vragenlijst met betrekking tot de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme nbb.be
28-03-2023 03-10-2023 en 22-12-2023	Publicatie Update van de website van de Bank over de voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (SWG/FT): actualisering	De Bank bracht de financiële instellingen op de hoogte van de lancering op haar website van een rubriek gewijd aan de voorkoming van het witwassen van geld en van de financiering van terrorisme (de 'SWG/FT-site'). Het doel van deze SWG/FT-site is om alle wettelijke en reglementaire teksten over dit thema samen te brengen en aan te vullen met commentaar en aanbevelingen van de Bank op dit gebied.	Rubriek van de website van de Bank over de voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (SWG/FT): actualisering nbb.be
10-10-2023	NBB_2023_08 Horizontale analyse van een steekproef van transacties die via verbonden agenten van verschillende betalingsinstellingen werden verricht	De Bank heeft een horizontale analyse uitgevoerd van een steekproef van transacties die via verbonden agenten van verschillende onder toezicht staande betalingsinstellingen (<i>money remitters</i>) werden verricht. In deze mededeling worden een aantal aandachtspunten en goede praktijken beschreven voor de volledige sector.	Mededeling NBB_2023_08 / Horizontale analyse van een steekproef van transacties die via verbonden agenten van verschillende betalingsinstellingen werden verricht nbb.be
24-10-2023	Publicatie De Nationale Bank actualiseert haar sectorale beoordeling van de risico's op witwassen van geld en financiering van terrorisme in de Belgische financiële instellingen die onder haar toezichtsbevoegdheid vallen	De Bank heeft een nieuwe versie gepubliceerd van haar sectorale beoordeling van de risico's op witwassen van geld en financiering van terrorisme in de financiële instellingen die onder haar toezichtsbevoegdheid vallen.	De Nationale Bank actualiseert haar sectorale beoordeling van de risico's op witwassen van geld en financiering van terrorisme in de Belgische financiële instellingen die onder haar toezichtsbevoegdheid vallen nbb.be
Overige			
16-05-2023	NBB_2023_05 Mededeling betreffende de nieuwe EMIR rapporteringsstandaarden	Deze mededeling vestigt de aandacht van de instellingen op de wijzigingen in de rapporteringsstandaarden van de verordening betreffende de Europese marktinfrastructuur (<i>European Market Infrastructure Regulation</i> – EMIR), die van toepassing zullen zijn vanaf 29 april 2024.	Mededeling NBB_2023_05 / Mededeling betreffende de nieuwe EMIR rapporteringsstandaarden nbb.be
14-11-2023	NBB_2023_09 Mededeling betreffende de inspecties	Deze mededeling heeft betrekking op de inspecties die worden uitgevoerd door de Bank in haar hoedanigheid van prudentiële toezichhouder, van toezichhouder op de voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme of van autoriteit die belast is met de taken als bedoeld in artikel 8 van de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Bank.	Mededeling NBB_2023_09 / Mededeling betreffende de inspecties nbb.be